

НОВОГОДИШЊЕ ПОРУКЕ

Др Аца Марковић
Тајна успеха у
акумулираном знању

Драгомир Марковић
Следи година
великих изазова

ИНТЕРВЈУ

Љубо Маћић
Тржиште – неком мајка,
неком мађеха

Рудари и
шермаци
јоће обидили
су шу!

До јоци боли,
јо јашрошња умерена

Електроенергетска
ситуација

Срећни новац!

ДОГАЂАЈИ

САСТАНАК СА ДИРЕКТОРИМА ОГРАНАКА ПД ЗА ДИСТРИБУЦИЈУ
Лична одговорност за губитке и наплату стр. 20

ЕПС ПРВИ ПУТ НА ФЕСТИВАЛУ НАУКЕ У БЕОГРАДУ
Струја није баук стр. 28

АКТУЕЛНО

НАСТАВЉЕНА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА У МЕСНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ ВРЕОЦИ
Последња „сеоба“ Вреочана стр. 47

УТИЦАЈ ВЕЛИКОГ НАУЧНИКА И У 21. ВЕКУ
Тесла и Срби кроз три века стр. 48

ПРИВРЕДНА ДРУШТВА

У ТЕНТ А ПРЕМАШЕНА ДО САДА НАЈВЕЋА ОСТВАРЕНА ПРОИЗВОДЊА
ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ
Све ближе ка „недостижних“
11 милијарди kWh стр. 51

ИЗУЗЕТНИ РЕЗУЛТАТИ У ПРОИЗВОДЊИ УГЉА У ПД РБ „КОЛУБАРА“
На видику нови рекорд стр. 52

НАПЛАТА ПОТРАЖИВАЊА ЗА УТРОШЕНУ ЕЛЕКТРИЧНУ ЕНЕРГИЈУ У ПД
„ЈУГОИСТОК“
Лепе куће, „лепи“ рачуни стр. 57

СВЕТ

КЛИМА НА ПЛАНЕТИ МЕЊА СЕ, ИПАК, МИМО ПЛНОВА
Збогом Кјото! стр. 62

КУЛТУРА

БИОСКОП
„Пина“ стр. 72

ЗДРАВЉЕ

ДА НАМ ПРАЗНИЦИ НЕ ПРЕСЕДНУ
Учите од Француза - једите споро стр. 74

УПОЗНАЈМО СРБИЈУ

МАНАСТИР СВЕТОГ ВАЗНЕСЕЊА ГОСПОДЊЕГ У ТУШИМЉИ
Духовна кула светиља стр. 76

КУЛА - ГРАД НА ДВА КАНАЛА
Гринфилд инвестиције за развој стр. 80

12

Милош Сарамандић,
директор ПД „Панонске ТЕ-ТО“

**Драгоцен
системска резерва**

14

Др Мирослав Здравковић
о даљој трансформацији ЕПС-а
**Мудрост се учи
из туђих грешака**

32

Управљање људским ресурсима
у ЈП ЕПС-у

**И људи се
припремају за
тржишну утакмицу**

44

Грађевинско земљиште ЕПС-а
у светлу нових закона

**Без уписа
нема својине**

У ФОКУСУ

ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ

ISSN 1452-8452

ГЕНЕРАЛНИ ДИРЕКТОР
Драгомир Марковић

ДИРЕКТОР СЕКТОРА
ЗА ОДНОСЕ С ЈАВНОШЋУ
Мр. Момчило Џебаловић

ГЛАВНИ УРЕДНИК
Миодраг Филиповић

ЗАМЕНИК ГЛАВНОГ УРЕДНИКА
Алма Муслибеговић

УРЕДНИК
Анка Џвијановић

Милорад Дрча
(уредник фотографије)

Наташа Иванковић-Мићић
(технички секретар и документариста)

АДРЕСА РЕДАЦИЈЕ:
Царице Милице 2
11000 Београд

ТЕЛЕФОНИ:
011/2024-843, 2024-845

ФАКС:
011/2024-844

E-MAIL:
list-kWh@eps.rs
fotoKWh@eps.rs

WEB SITE:
www.eps.rs

ЛИКОВНА И ГРАФИЧКА ПРИПРЕМА:
„Студио Платинум“, Београд
studio@platinum.rs

НАСЛОВНА СТРАНА:
фото: М. Дрча

ШТАМПА:
Штампарија „Политика“ а.д.
Београд

ТИРАЖ:
10.000 примерака

ПРВИ БРОЈ ЛИСТА ЗДРУЖЕНЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДЕ СРБИЈЕ,
ПОД НАЗИВОМ „ЗЕП“, ИЗАШАО је
ИЗ ШТАМПЕ МАРТА 1975. ГОДИНЕ;
ОД МАЈА 1992. НОСИ НАЗИВ „ЕПС“,
ОД 6. АПРИЛА 2005. ГОДИНЕ ЛИСТ
ИЗЛАЗИ ПОД ИМЕНОМ „kWh“

ИЗДАВАЧ:
ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ
ЕЛЕКТРОПРИВРЕДА СРБИЈЕ

■ Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а за технички систем

ЕПС испунио годишњи план производње

Пише се нова исхорија

Електропривреда Србије је у ноћи између 21. и 22. децембра испунила план производње електричне енергије предвиђен Електроенергетским билансом Републике Србије од 34,98 милијарди киловат-часова.

- Производни капацитети којима управља ЕПС испунили су план 10 дана пре краја ове године, а до краја децембра очекује се да копови и електране забележе историјске рекорде у производњи угља и електричне енергије – истиче Зоран Манасијевић, помоћник генералног директора ЕПС-а за технички систем. - Упркос вишемесечној суши и мањку произведене електричне енергије из хидроелектрана, уз поуздан рад на површинским коповима и термоелектранама испуњени су сви задаци, обезбеђено је поуздано снабдевање и одговорено је захтевима свих купаца електричне енергије. Хидроелектране су до сада произвеле око 12 одсто мање од годишњег биланса, тј. за чак три милијарде киловат-сати мање него 2010. године, термоелектране на угаљ су до овог тренутка произвеле 25,6 милијарди киловат-сати, односно девет одсто више од биланса тј.око 14,5 одсто више од прошле године. У складу са потребама радиле су и термоелектране-топлане.

Привредна друштва ТЕ „Никола Тесла“, „ТЕ-КО Костолац“ и РБ „Колубара“ ће ове године остварити максималне производне резултате. Неке од тих производњи су већ остварене.

Што се тиче потрошње електричне енергије, очекује се да годишњи биланс буде остварен половином наредне недеље. Потрошња електричне енергије на територији коју снабдева ЕПС до сада је достигла 33,730 милијарди киловат-сати, тј. 1,1 одсто више од Електроенергетског биланса.

На юмолу рекорди
у производњи угља
и електричне
енергије у ТЕНТ-у,
„Костолацу“ и
„Колубари“.

Доказано да су се
исилашила улађања
у ремонте и
модернизације

- Резултати у производњи угља и електричне енергије доказују да су улагања у модернизације и ремонтне постојећих капацитета ЕПС-а била више него исплатива. Погонска спремност капацитета ЕПС-а је током ове године била на највишем нивоу и још једном је потврђено да је ЕПС сигуран производњач и снабдевач електричном енергијом – истакао је Манасијевић.

P. E.

Чиста десетка и юреց суше

На прелазу између 2011. и 2012. године многи од нас пожелеће да порасту Сава и Дунав. Реке, наравно. Жеља једна - да буде довољно воде у речним коритима у наредних 12 месеци. Јасно је и зашто. Суше је, вала, доста. У последња два месеца била је та суши главна тема у „Електропривреди Србије“, а и шире. Јер је и мањак воде, као епидемија, захватио цео регион. Вишак струје нигде ни за лек.

Ипак, поред те вишемесечне „море“, производни капацитети ЕПС-а, посебно рударски и термоенергетски, крај 2011. године дочекују светла образа. Нису се обрукали. Напротив. Све похвале и честитке. Рудари из „Колубаре“ и са костолачког копа „Дрмно“ надмашили су све досадашње производне резултате. Опет су доказали да се на њих може ослонити кад је најтеже. Предано су „ хранили“ термоелектране на угљу у Обреновцу и Костолцу. Оборени су сви досадашњи производни рекорди. Термоелектране су се понашале као да имају 15 или 20 година, а не дупло више. Радници обреновачког ТЕНТ-а тешко су могли пре 10 година да помисле на производњу од 20 милијарди киловат-сати годишње. А 2011. година донела је и тај рекорд. И блокови у Костолцу производили су као никада. Исплатила су све сва улагања у модернизације и ремонте. Веће снаге блокова донеле су и веће производње. Рачуница је јасна, сваки уложени евро је вредео.

Иако у последње време често „прозиване“ за мањак производње, хидроелектране су држали ниво целе године. Истина, производња из ХЕ је мања него у 2010. години. Али природом се не може управљати. Киша или пада, или не пада. А да све стигне до купаца електричне енергије био је задатак дистрибутора. Стабилно снабдевање електричном енергијом свих купаца - успешно обављено! Да су факултетске клупе у питању, ЕПС-у би била уписана чиста десетка.

Лајцима се често чини да није много урађено у ЕПС у последњих годину дана. Али тек када се почну писати годишњи извештаји, списак послова постаје подужи. „Родили“ су се и први пројекти коришћења обновљивих извора енергије. ЕПС се представио у институцијама Европске уније и показао да је предводник енергетских реформи у Србији. Започети су пројекти са стратешким партнерима из Италије и Немачке за градњу нових електрана. Спроводе се кредитни аранжмани у

сарадњи са европским и светским финансијским институцијама, а захуктали су се и послови на припреми за излазак ЕПС-а на отворено тржиште 2013. године. ЕПС се подмладио, јер је после једногодишњег приправничког стажа у компанију примљено 157 младих стручњака.

Списак започетог и урађеног би се баш одужио, али је ипак важније припремити план за 2012. годину. Кају биће то година великих изазова и успостављања нових правила. Упркос најављеној конкуренцији, страху места нема. Неки старији кажу да онај ко има петљу да крене, у лету несвесно и пола пута пређе.

„Киша или пада,
или не пада.
А да све стигне
до купаца
електричне
енергије био је
задатак
дистрибутора.
Стабилно
снабдевање
електричном
енергијом свих
купаца - усјешино
обављено!

Илустрација Ј. Влаховић

Тајна усјеха у акумулираном знању

Електропривреда Србије у 2011. години остварила је изузетне резултате у производњи електричне енергије и угља. Произведено је око 36 милијарди киловат-часова електричне енергије, за 1,8 милијарди киловат-сати више од биланса, што представља пребачај плана од 4,5 одсто. У производњи угља резултати су још импресивнији, јер је билансни план пребачен за девет одсто, а произведено је око 2,9 милиона тона угља више од плана!

Др Аца Марковић, председник Управног одбора ЈП „Електропривреда Србије“, истиче да је у току ове године надмашена и производња електричне енергије из изузетно успешне 2010. године за више од један одсто. То је у енергетици, где владају закони великих бројева, према оцени Марковића, огроман резултат.

- Ови резултати били би још бољи да није било велике суше, која је десетковала производњу у хидросектору - рекао је др Марковић. - То ће се, нажалост, одразити на финансијски приход

*Упркос незадовољеној
сушки и економској
кризи, у 2011. години
осигуравени одлични
резултати.*

*Наславак
инвестиција проришиће и
у будућности.
Следеће године долази
појачање – 500 до 700
младих стручњака!*

компаније, јер је увоз због суше из последњих месеци анулирао резултате извоза. ЕПС је, иначе, по последњих година бележио просечни суфицит у извозу електричне енергије од милијарду киловат-часова. Захваљујући огромним напорима рудара и људи у термосектору, успели смо да очувамо електроенергетску стабилност земље и уредно снабдевање свих потрошача. У ТЕНТ-у је, тако, произведено 20, а у „ТЕ-КО Костолац“ шест милијарди киловат-часова електричне енергије.

Председник УО ЕПС-а сматра да је, упркос значајним достигнућима у 2011. години, могло у појединим сегментима и више да буде урађено.

- Можда је могло више да се уради у борби за смањење губитака на мрежи. Следеће године ваљало би у већој мери искористити одлична искуства „ЕлектроВојводине“, посебно дистрибуције у Новом Саду, као и „ЕлектроСрбије“ из Краљева. Основно је „системски“ прићи овом проблему, нарочито на југу и југоистоку

“ЕПС је у стобијаценом власништву државе, али то не представља посебан хендикет, јер је акумулирао знање у компаније значајије од власничких и управљачких права

земље, где бележимо највеће губитке на мрежи – појашњава др Марковић.

ЕПС је, подсећа др Марковић, у сто-процентном власништву државе, али то не представља посебан хендикет, јер је акумулирано знање у компанији значајије од власничких и управљачких права.

- Пример који аутентично сведочи о пресудној важности људског фактора је производња на Косову и Метохији. Наиме, ЕПС је у 1998. години на Косову и Метохији произвeо 4,8 милијарди киловат-часова електричне енергије. УНМИК је тек након 10 година и улагања од чак 750 милиона евра успео да произведе исту количину енергије. Ту је и овогодишњи пример залагања рудара, који су без епохалних улагања успели да произведу скоро 10 процената више лигнита. Тајна је у одговарајућој вештини и доброј пракси, која се зове менаџмент људских ресурса, коју ЕПС годинама негује – вели др Марковић.

Он је посебно поносан, јер је ЕПС ове године био иницијатор да 23 инжењера, економисти и други стручњаци из компаније учествују на мастер студијама „Економија и менаџмент енергетике“ на Економском факултету у Београду. Он додаје да ће даља едукација стручњака ЕПС-а бити и следећих година део редовне праксе компаније. Осим обuke, др Марковић најављује и даље кадровско јачање и подмлађивање компаније кроз пријем нових 500 до 700 младих, школованих стручњака – инжењера, економиста, монтера...

Међународне активности ЕПС-а одвијале су се током 2011. године кроз сарадњу са великим светским компанијама, што ће се наставити и следећих година. Тренутно су присутне велике компаније из Аустрије (у ХЕ „Бајина Башта“), Русије (ХЕ „Ђердап“), ускоро и из Немачке („Ђердап“ и „Морава“), а кроз друге пројекте и са Италијанима и Кинезима.

- Приликом закључивања свих међународних уговора трудимо се да дамо подршку домаћим производијачима, како би домаћа привреда могла квалитетно

Кризе су пролазне

Упитан да ли надолазак већег таласа светске кризе, који ће према проценама стручњака, засигурно запљуснути економије свих држава, може да осујети планове ЕПС-а припремљене за следеће године, др Марковић даје оптимистичне прогнозе.

- Историја човечанства је историја прогреса и кризе су само пролазне етапе. Криза ће нас натерати да преведемо систем у пропулзивно стање у коме ће још више доћи до изражaja акумулирано знање, које ће успешно управљати компанијом. То је тајна успеха компаније – закључио је др Марковић.

да ради по пројектима великих светских компанија. Тако се подиже њихова референтност – каже Марковић. - Заједнички рад са светским фирмама омогућава и „куповину“ знања и искуства, што нека од наших предузећа успешно примењују у нашој компанији, али и на светским тржиштима. Тако смо у току године, кроз заједнички рад са странцима радили ремонтне и ревитализације на ХЕ „Ђердап 1“, уградњом 2.500 тона опреме, као и другог агрегата на ХЕ „Бајина Башта“.

Председник Управног одбора ЕПС-а говорио је за наш лист и о друштвеној одговорности компаније.

- „Електропривреда Србије“ је компанија отвореног срца и помаже свима – здравству, образовању, науци, уметности, спорту, свим верским конфесијама... Посебно ће у 2012. години бити интензивирана сарадња са Српском академијом науке и уметности, јер смо свесни да економски и демократски на-предак државе умногоме зависи и од улоге САНУ у друштву. Помагали смо изградњу обданишта у неразвијеним општинама. Учествовали смо у свим широко вођеним хуманитарним акцијама, као што је набавка инкубатора и друге опреме за бебе. Препознали смо у спорту и успешима спортиста искон-

ску снагу нације и кроз донације помогли остварења неких од најзначајнијих спортских победа. Одбојкаши су у разним категоријама, на 12 светских и европских такмичења, „пожњели“ 10 медаља – прича Марковић о учешћу компаније у пројектима важним за ширу друштвену заједницу.

Он најављује да ће већ у јануару, на почетку олимпијске године, бити потписан протокол са Олимпијским комитетом Србије и најзначајнијим спортским савезима. На самом истеку године, др Марковић је указао на планове за следећу годину, али и на оне дугорочне.

- Планови за 2012. годину подразумевају да кроз ревитализацију подигнемо снагу више блокова у ТЕ и да се припремимо за заједничке инвестиције са страним партнерима за изградњу новог блока у ТЕНТ-у и „Костолцу“, уз проширење копова – каже Марковић. - У овом сектору имамо императив улагања, јер смо у тој области достигли ниво поузданости и искоришћења енергије највећих европских компанија! У хидросектору припремамо се да сопственим средствима подигнемо реверзibilну ХЕ „Бистрицу“, снаге четири пута 170 мегавата, и настављамо са припремом пројекта за изградњу ХЕ „Ђердап 3“ и низа ХЕ на горњој и средњој Дрини и на реци Ибар, са страним партнерима. У току 2011. завршили смо малу ХЕ са два агрегата, укупне снаге око једног мегавата на акумулацији „Првонек“ код Врања. Ово искуство искористићемо на још 21 акумулацији за снабдевање водом широм Србије. Током следеће године припремамо значајна улагања у инфраструктуру, кроз уградњу око 250.000 нових, паметних бројила и мерних група, око 100.000 бетонских стубова са новом опремом и квалитетнијим кабловима, као и ремонт 56 трафо-станица које ћемо преузети од ЈП „Електротреже Србије“.

На крају запосленим у ЕПС-у честитам новогодишње и божићне пазнике, уз жељу за добро здравље и лично благостање.

М.МИЛАНОВИЋ

Едукација подиже вредност компаније

- У менаџменту људских ресурса, у делу нематеријалног награђивања, једна од основних подела је на патерналистички или аутократски и демократски или партиципативни принцип управљања. Присталица сам демократског модела управљања, у коме људи који се баве руководењем морају у својој личности да поседују ауторитет знања, који не заостаје за ауторитетом функције коју му је поверио власник или акционар. Знање морате сами да стекнете. Зато позивам све запослене да се непрекидно образују из различитих области, јер ће тиме подићи квалитет сопственог живота, али и вредност компаније – наглашава др Марковић.

У 2011. години „Електропривреда Србије“ одлучно се борила против последица економске кризе и пословала је веома добро. За девет месеци забележена је финансијска добит од 8,7 милијарди динара, док је из пословних односа остварена добит нешто већа од 18 милијарди динара. Ипак, Драгомир Марковић, генерални директор ЕПС-а, у новогодишњој поруци за наш лист каже да би у нормалним условима пословања компанија засигурно имала добит на крају године. Непланирана и вишемесечна суша „покварила је“ резултат. Најефикаснији и најјефтинији део производног система ЕПС, хидроелектране, произвеле су током 2011. за око три милијарде киловат-сата мање него 2010. године.

- Мањак је надокнађен одличним радом рудара на површинским коповима, као и термоелектрана, где је просечна цена на производње киловат-сата ипак већа - каже Марковић, сумирајући 2011. годи-

Многи пројекти који су били припремани годинама коначно су добили и праве суинвеститоре.

Представљање ЕПС-а у европским енергетским институцијама део је подешавања држави у процесу ЕУ интеграције

европским енергетским институцијама део је подршке држави у процесу ЕУ интеграција, а ЕПС увелико обавезе и стандарде усклађује са ЕУ прописима. У минулој години радио се и на припремама за формирање трговачких компанија у иностранству у Будимпешти, Сарајеву и Букурешту, као и заједничког представништва ЕПС-а са другим електроенергетским компанијама у Бриселу.

- Отварање представништава у региону и ЕУ само је део корака које ЕПС треба да учини како би се што боље припремио за отварање тржишта електричне енергије од 2013. године - сматра Марковић. - ЕПС прижељује отварање тржишта, јер ће то променити ценовну политику. Они који имају више цене од просечних мораће да их снизе, а они који имају ниже од просечних - повећаће их. Имајући у виду тренутну ситуацију, тржиште ће повећати цену електричне енергије у Србији. Од 1. јануара 2013. године се отвара око 40 одсто тржишта за индустријске потрошаче, да би

Следи јошина великих

ну. - Одређене количине морале су да буду набављене на тржишту, а у том тренутку цео регион тражио је енергију, тако да су и цене биле далеко веће од уобичајених. Ипак, купце у Србији нису задесиле ни рестрикције, ни испади. Производња површинских копова и ТЕ на угљу била је изнад просека, забележићемо и историјске производње, а одличан је био и рад дистрибутивних предузећа.

Потписивање уговора за неколико стратешких партнериства и градњу будућих заједничких нових капацитета, такође, обележили су 2011. годину. Многи пројекти који су припремани годинама уназад, коначно су добили и праве суинвеститоре, а ЕПС и Србија могућност да наредних година буду саграђене нове електране.

- У 2011. години формирали смо заједничке проектне фирме и то за градњу 10 малих ХЕ на Ибру са италијанским

„Сећијем“, за градњу пет ХЕ на Великој Морави са немачким RWE – истиче Марковић. - У току су израде основних аката за фирме за ТЕ „Колубара Б“, ХЕ на средњој и горњој Дрини, а воде се истовремени преговори са три интересента за градњу трећег блока у „ТЕНТ Б“ и отварање копа Радљево (СЕЕ из Кине, Хитачи и RWE) за различите моделе. Засада је најактивнији СЕЕ, али можда се и они у перспективи делом удрже. Разматрамо финансирање и самосталну градњу или са партнеријом реверзibilne ХЕ „Бистрица“ и/или „Ђердан 3“. Добили смо и понуду за ТЕ-ТО „Нови Сад“, коју разматрамо.

Први човек компаније указује и да је током 2011. године организована изузетна промоција ЕПС-а на многим међународним и домаћим скуповима, а „Зелена“ и „Бела књига“ представљене су у најемиентнијим европским и међународним институцијама. Представљање ЕПС-а у

од 2015. године ту могућност добила и до маћинства. Нису нам конкуренција само електропривреде из региона, већ и трговци електричном енергијом којих, са лиценцом, има више од 40 у Србији. Наша позиција на тржишту, међутим, неће бити толико лоша захваљујући добром производном портфолију, релативно ниској просечној ценама на високом напону и неким перформансама система које нам омогућавају да подносимо ризике трговине лакше него трговци. Пре свега, мислим на реверзibilnu хидроелектрану „Бајина Башта“ коју у сваком тренутку можемо да активирамо и преузмемо веће трговачке ризике.

Марковић истиче и да су постављени рокови у којима ЕПС мора да се реорганизује по ЕУ регулативама, а за почетак следи раздавање оператора дистрибутивног система од делатности снабдевања. Оператор дистрибутивног система, према Марковићу, мора да обезбеди равноправ-

Природни одлив

О наставку реструктурисања први човек ЕПС-а каже да се током кризе није смањивао број запослених кроз програм технолошког вишка, али је број радника нешто смањен природним одливом који се компензује само са неспорно потребним кадровима.

- На функцију генералног директора дошао сам са програмом реструктурисања који се може релативно брзо спровести, али у овим условима немам сагласност да то урадим, јер би његово спровођење значило даље повећање незапослености – објаснио је Марковић.

Заем за мале ХЕ

ЕПС је током 2011. године одлично сарађивао и са међународним финансијским институцијама, као што су Европска инвестициона банка, Светска банка, немачка развојна KfW банка, Европска банка за обнову и развој, а са којом је недавно потписан и уговор вредан 45 милиона евра за модернизацију 15 и изградњу седам нових малих хидроелектрана. А новоизграђени капацитети који ће производити „зелену“ енергију биће део новоформираног ПД „ЕПС обновљиви извори“.

- Са EBRD смо и током ове године имали одличну сарадњу и уговорени су кредити вредни 125 милиона евра – рекао нам је Марковић. – У плану је још неколико потенцијалних пројекта на сунчеву енергију и комунални отпад, а очекујемо да у наредне две године развијемо пројекат за ветрогенераторе код Костолца, који ће у почетку имати снагу око 30 мегавата. Локација, иначе, има потенцијал за скоро 200 мегавата.

“ ЕПС јрижељкује ошварање тржишта, јер ће нам то променити ценовну политику.

не услове за пријем и других снабдевача, као што ће ЕПС бити равноправан снабдевач на тржиштима у окружењу. Реорганизација је у току и у првом кораку биће формирани посебни органци, а потом ће се делатности потпуно раздвојити. Први човек компаније, за сваки случај, разашњава да то није издвајање из ЕПС-а, али је издвајање у форми посебних правних субјеката.

- Током 2011. године урађена је и прелазна фаза реорганизације ЈП ЕПС и оформљене су нове организационе структуре – управљање људским ресурсима, интерна ревизија и контрола пословног система и заштита животне средине – сумирао је Марковић. - Инвестиционе делатности раздвојене су на производне и дистрибутивне, као припрема за њихово укључивање и формирање пословних јединица за производњу и дистрибуцију. Започете су и припреме у вези са формирањем нових структура, као што су корпоративни послови, пословне јединице за

високостручних приправника, а половином 2011. године 157 најбољих младих приправника добило је посао у ЕПС-у – најављује Марковић. – Међу циљевима за 2012. годину је и успостављање система вредновања рада, усавршавање запослених, као и превентивне антикорупцијске мере, поштовање закона и правила по словања. Следи и даља деполитизација компаније. Запослене у ЕПС-у чека пуно послана и све је могуће реализовати сразмерно укупном радном ангажману. Очекујем веома добру сарадњу са Синдикатом и активно

учешће у делу који се односи на њихове надлежности. А како је општи радни учник добрим делом сразмеран задовољству запослених, онда је и један од кључних задатака пословодства, и поред најављеног другог таласа економске кризе, очување, па и повећање реалних зарада.

Генерални директор ЕПС-а запосленима је пожелео срећне новогодишње и божићне празнике, уз жељу да 2012. година буде година великих улагања и одличних производних резултата.

А. МУСЛИБЕГОВИЋ

ИЗАЗОВА

снабдевање, стратегију и планирање финансија. Припремају се пројектни задаци и радни тимови за све будуће организационе целине, као и Координациони тим који дефинише нивое и линије одговорности, управљања, комуникација и припрема подлоге за израду нових процедура из домена пословања.

У ЕПС-у је, према речима Марковића, започета и паралелна припрема за корпоративизацију у складу са новим законима, а направљено је и неколико решења по којима ће се зависно од одлуке власника, трансформација и спровести. И планови и циљеви за 2012. годину веома су амбициозни и високо постављени. Осим наставка великих пројеката из 2011. године и даљу рационализацију пословања која је усмерена ка повећању конкурентности, ЕПС спрема и серију конкурса за све новоформиране руководеће структуре.

- Планирамо и пријем 110 нових

Монтери – службена лица!

О резултатима наплате потрошene електричне енергије у 2011. години први човек ЕПС-а каже да се наплата од око 95 одсто генерално оцењује као добра, али све док не премаши 100 одсто нема говора да ће се смањити дуг привреде и домаћинства од 80 милијарди динара. Као један од проблема који утиче на коначан успех компаније, Марковић истиче крађу електричне енергије. То је проблем који, како он каже, ЕПС не може да реши сам.

- Потребно је да наши електромонтери стекну статус службеног лица, али и да добијемо подршку полиције и правосуђа – указује Марковић.

Наредне године доносе велике измене пред енергетски сектор - примену новоусвојеног Закона о енергетици, отварање тржишта електричне енергије, раздвајање дистрибутивне и трговачке делатности, повећање трошка за коришћење обновљивих извора енергије, веће издатке у заштити животне средине... Дилема одједном и превише за енергетске компаније у Србији. Љубо Маћић, председник Савета Агенције за енергетику Србије, каже у разговору за наш лист да решења, наравно, има, али да институције државе и енергетска предузећа морају упорно да раде, како би ови процеси што пре довели до остварења крајњег циља – добробити за купце енергије.

■ О Следе ли нам, онда, турбуленције на ценовном плану? Шта се може десити са ценама енергената?

Прво, сигурно је да енергетска предузећа могу ефикасније управљати својим трошковима и да се мора вршити притисак да се они смањују где год је то могуће. Нажалост по купце енергије, то је далеко од довољног за одрживо пословање, па је исто тако сигурно да ће цене енергената у будућности рasti - и ван Србије, а још више у Србији. А треба да расту до нивоа који обезбеђује дугорочну сигурност снабдевања енергијом и разуман ниво профита, покривање доцних трошка производње из обновљивих извора енергије, а затим и покривање трошка емисије угљен-диоксида.

■ О Хоће ли постојати услови за отварање тржишта електричне енергије до 2013. године?

Подзаконска регулатива треба да буде усклађена са новим Законом о енергетици током 2012. године, укључујући и доношење правила рада тржишта. И до сада су сви купци, осим домаћинства, имали могућност да промене снабдевача, али је нису користили, јер им је ЕПС обезбеђивао најефтинију енергију. Од 2013. године купци прикључени на преносну мрежу изгубиће право на снабдевање по регулисаним ценама и изабраће снабдевача, старог или новог, с којим ће слободно уговорити и цену. Од 2014. године тај ре-

Тржиште – неком мајка, неком маћеха

жим важи и за све остale купце, осим малих купаца и домаћинства. То је велика промена и за енергетска предузећа, односно снабдеваче, који ће морати понуду да прилагођавају условима на тржишту, а свакако и за купце, као и за институције које регулишу тржиште.

■ О Какво ће бити то тржиште?

Реално, биће то тржиште са суженом могућношћу избора. Али ако је некада неко и помишљао да се у националним границама земље ове величине може формирати ефикасно тржиште, рецимо поделом ЕПС-а на више производних компанија које би конкурисале једна другој, данас из европске праксе мо-

же лако да види да то у електропривреди не функционише. До тог становишта дошла је и Европска комисија, те се инсистира на повезивању и формирању регионалног тржишта и на формирању јединственог европског тржишта до 2014. године, у које би се накнадно укључио и наш регион. До тада, можемо повремено или чешће да будемо у ситуацији да је понуда на тржишту неадекватна, односно близка тражњи, да прекограницни капацитети нису довољни и да би, на пример, ЕПС, ако и не очекујемо да то чини, могао да злоупотребљава доминантну позицију. Законом о енергетици примењена је ЕУ регулатива у овом

Реалан циљ

■ О Све више се говори о коришћењу обновљивих извора енергије, а ускоро треба да добијемо и националне циљеве. Како их постићи до 2020. године?

У завршну фазу улазе Преговори са ЕУ, у оквиру Енергетске заједнице југоисточне Европе, о националним циљевима удела обновљиве енергије у бруто финалној потрошњи енергије у земљама региона у 2020. години. Ти циљеви треба да буду реално оствариви у периоду који нам предстоји до 2020. године. Има притисака са европске стране да се наши циљеви одреде са истом

мером као за чланице ЕУ, иако су оне ушли у цео процес раније и припремљеније и имају више времена да га реализују. Следеће године Влада Србије треба да усвоји Национални акциони план, којим ће бити сагледано како ће се циљ остваривати са којим изворима, колико кроз електричну енергију, а колико кроз топлоту и које технологије могу донети потребне количине обновљиве енергије са најмањим инвестицијама и трошковима за купце и са највише користи за привреду Србије.

” До 2020. године у Србији би требало да буде израђено око 1.500 нових MW да би се покрио расадшћиште енергетичне енергије

Сви кући, осим домаћинства, мојли су да промене снабдевача, али нису, јер им је ЕПС обезбеђивао најефтинију енергију. - Мноштво великих пројеката је најављено, а мноштво мање је оних који се реализују

ХЕ, без загађивања покривају раст потрошње електричне енергије: ХЕ „Ђердан 2“

домену, па би се требало позабавити ЕУ праксом у сличним ситуацијама, како би се сви, укључујући и Комисију за заштиту конкуренције, припремили за овакве ситуације.

■ О сигурност снабдевања енергентима један је од императива енергетске политике Европе. Шта све чека Србију на том пољу?

У Србији до 2020. године требало да буде израђено око 1.500 нових MW да би се покрио раст потрошње електричне енергије и замениле старе електране које од 2017. године не могу да остану у погону због превисоке емисије сумпорних и азотних оксида. Када и колико ће од тога да буде у термоелектранама на угљу, колико у термоелектранама на гас, са или без когенерације, колико у хидроелектранама, а колико на бази осталих обновљивих извора, данас се не може рећи.

■ О Каква је ситуација у региону?

Регион би могао постепено да уђе у дефицит капацитета. Много је великих пројекта најављено, а много мање је оних који се реализују. Велике електропривредне компаније из централне Европе, које су овде у претходној деценији куповале електропривреде или делове електропривреда, дистрибуције и електране, и најављивале инвестиције у ве-

лике пројекте у југоисточној Европи, повлаче се већ две-три године, па и данас. Неке од њих продају и оно што су купиле. Разлози су погоршање услова пословања у њиховим земљама, као што су гашење нуклеарних електрана у Немачкој, пад цена на домаћим тржиштима, раст цена капитала због продужавања светске економске кризе, стање у ЕУ, неатрактивне цене електричне енергије у неким земљама региона, предвођеним Србијом. Додатни проблем је раст цена природног гаса, који би требало да буде најважније гориво у догледној будућности у производњи електричне енергије и подршка и допуна развоју обновљивих извора енергије. Међутим, при условима при којима се сада формирају цене гаса, формулом везане за цену нафте у земљама централног Балкана, па и у Србији, односно ценама по којима оне сада набављају гас, електрична енергија у најефикаснијим електранама коштала би девет до десет евро центи за kWh. Са том ценом се не може на тржиште. И при цени емитованог угљен-диоксида од 50 евра по тони, а сада је испод 10, цена електричне енергија из нашег лигнита била би нижа, а свакако мање изложена тржишним ризицима.

■ О Има ли алтернативе?

Само инвеститори који могу да обез-

беде осетно јефтинији гас, могу да омогуће физибилност електранама на ово гориво. Сада је више неизвесно него извесно да ли такав може да буде гас из „Јужног тока“ или гас из централне Азије, за уговорне стране Енергетске јединице, што је аранжман који, још без елемената релевантних за прелиминарно разуђивање, промовише Европска комисија у неколико протеклих месеци. Купце у Србији требало би да интересује само шта ће бити јефтиније и поузданije. Алтернатива која се код нас најављује могли би да буду инвеститори из, на пример, Кине, неоптерећени бар неким од фактора одвраћања. Стање у региону је осетно боље само када је реч о инвестицијама у обновљиве изворе енергије, јер су, због гарантованих подстицаја, мање изложене тржишним ризицима. У сваком случају, иако је евидентно да енергетика никада колико сада није била тако важно геостратешки детерминисано питање, а у Европи вођена је једничким принципима и циљевима, која год земља препусти да ти спољни процеси и утицаји сами обликују њену енергетску структуру, брзо се може суочити са чињеницом да је бесповратно ослабила темеље своје безбедности и изгубила важну полугу при- вредног развоја.

А. МУСЛИБЕГОВИЋ

Фали нам упорности

■ О Општепознато је да се енергија код нас веома нерационално троши и за то је већим делом заслужна ниска цена. Како побољшати енергетску ефикасност?

И тамо где је најбоље припремљена политика побољшања енергетске ефикасности, резултати не долазе баш лако. Од три циљна процента у ЕУ за 2020. годину, најугроженији је онај за енергетску ефикасност. Тражи много стрпљивог рада, посвећеност институција, доследност у спровођењу мера, а посебно је важна стабилност финансирања. Огроман је број малих пројекта и индивидуални

ангажман, у чему нема великих догађаја, промоција уз пресецање врпци... На другој страни, потенцијал за смањење и успоравање раста потрошње енергије је заиста велики и уз исто улагање даје боли и бржи резултат него инвестирање у енергетске капацитете. На пример, изолација зграда даје велике ефekte, отвара нова радна места, решава део проблема сиромашних потрошача. Нажалост, практика показује да понестане упорности када треба успоставити одржив механизам подстицаја. Било би добро да се Закон о рационалном коришћењу енергије што пре усвоји.

Драгоценна системска

ПД „Панонске ТЕ-ТО“, које је 21. децембра обележило и две деценије рада, сигурно има своје место у систему ЕПС-а. То се показало не само у овогодишњој тешкој електроенергетској ситуацији насталој због вишемесечне лоше хидрологије (не тако давно била је криза са испоруком гаса, па затим неколико сушних летњих сезона када се радило чак и у кондензационом режиму). Технички гледано, значи, погони „Панонских ТЕ-ТО“ врло су драгоценни за систем ЕПС-а. Проблем је финансијске природе и чињенице да ТЕ-ТО користе скупо гориво (газ и мазут), па је у односу на друге производне изворе ЕПС-а знатно скупљи kWh, када се гледа редован билансни рад. А баш то различито гориво, међутим, често омогућава „Панонским ТЕ-ТО“ да могу да ускоче, замене и допуне потребе система када другде има проблема.

Како тим поводом у интервјуу за „kWh“ посебно истиче Милош Сармандић, директор ПД „Панонске ТЕ-ТО“, закључак би могао да буде да ове електране треба посматрати стратешки као драгоцену системску резерву. А не да се на ангажовање тих погона искључиво гледа кроз количину и цену киловат-часа произведене електричне енергије. Ови погони су, несумњиво, неопходна резерва и наравно да то има своју цену у сваком систему, па тако и у ЕПС-у.

■ У последњих неколико година било је значајних инвестиција у модернизацију капацитета „Панонских ТЕ-ТО“. Како се ти захвати

Нове инвестиције дојринеле низним трошковима за гориво. Ако се прати неопходан темп у модернизацији постројења, сигурно је да се може привући пажња потенцијалних инвеститора да уложу у њих, са већ постојећом инфраструктуром. Појоно у Зрењанину и Сремској Митровици идеални за афирмацију коришћења биомасе

показују сада, када се ради пуном паром?

- Уколико се улаже у модернизацију, постиже се поузданiji рад, виши степен погонске спремности и безбедности на раду. Искуства из ТЕ-ТО Нови Сад су нам указала на оправданост ових улагања, тако да ћемо наставити модернизацију. Поред модернизације система управљања, улагања у реконструкцију турбине у Зрењанину, где је осетно дигнута снага, као и у реконструкцију котловских постројења у ТЕ-ТО Сремска Митровица значајно су допринела низним трошковима горива.

■ Тржиште електричне енергије постало је тешко предвидиво. Гасе се НЕ, наилазе суше, има и несташица гаса, цена мазута иде на горе...Како видите будућност ових капацитета?

- Управо све ово наведено, као и већ дати одговори, указују да не би требало да бринемо за будућност погона ТЕ-ТО. Наравно, да би били конкурентнији, поузданiji, неопходна су улагања у модернија постројења, што се управо ради на примеру ТЕ-ТО Нови Сад, где је предвиђена изградња још једног гасно-парног блока!

■ Стратешка партнерства у енергетици су пожељна, нарочито са оним ко има енергенте. Како гледате на медијски исказано интересовање НИС-а, па и „Србијагаса“, за изградњу нових гасних електрана. Прича се чак и о градњи нових капацитета у близини ових постојећих. Има ли места и потребе за толико нових гасних електрана? Да не засметају једне другима на тржишту?

- Модернизација и изградња модернијих постројења неопходна је за бољу конкурентност погона ТЕ-ТО. Добро је што за њих има заинтересованих стратешких партнера. Имајући у виду прогнозе на тржишту електричне енергије у будућности, реално је очекивати повећање потреба за електричном енергијом и у Србији. Не заборавимо да је наша индустрија тренутно у пасиви и да ће се са њеним растом знатно повећати управо потребе за електричном енергијом. Ако будемо пратили неопходан темп у модернизацији наших постројења, сигурно је да можемо да привучемо пажњу потенцијалних инвеститора да пре уложу у наша постројења, са већ постојећом инфраструктуром. На овај начин сигурно је да нема места бојазни за конкуренцију потенцијалних инвеститора.

■ Какав је сада статус „Панонских ТЕ-ТО“ када је реч о набавци природног гаса? Исплати ли се бити повлашћени купац?

- Повлашћеност у енергетици засада више постоји на папиру, него у пракси. Тренутно се може бирати између тарифног и квалификационог купца гаса. Били смо и једно и друго. И искрено можемо рећи да, у постојећим условима, ниједан статус не даје неку сигурност око повољније набавке гаса на дужи период. Тако да се успоставе и почну да се дослед-

■ Модернизација ТЕ-ТО Зрењанин наставља се и у 2012. години

Уколико се улаже у модернизацију Јостиже се њоузданаји рад, виши стапаки Јојонске сиримносити и безбедносити на раду

резерва

но спроводе потпуни елементи отвореног тржишта, имаћемо већи маневарски простор за повољније набавке овог драгоценог енергента.

■ **Какви су планови инвестиција у „Панонским ТЕ-ТО“ за електране у Сремској Митровици и Зрењанину?**
Шта је урађено у последње две - три године, а шта још тр еба да се уради?

- У скоријем периоду у ТЕ-ТО Зрењанин реконструисана је турбина, чиме је осетно дигнута снага овог блока и у условима када нема потрошача технолошке паре. Планирано је да се ускоро модернизује систем управљања, као и да се реконструишу котловска постројења. У ТЕ-ТО Сремска Митровица управо је завршена прва фаза реконструкције котловских постројења у помоћном погону, а почела је и друга фаза која подразумева и коришћење биомасе. Ова два погона, са својим помоћним објектима, представљају идеалну прилику за афирмацију коришћења биомасе и то, како у производњи топлотне енергије, тако у скоријој будућности и за електричну енергију.

■ **Како иде наплата топлотне енергије?**
Колико потражујете, од кога, и колико сте дужни „Србијагасу“?

- Проблеми са динамиком наплате топлотне енергије су хронични и присуствни од самог почетка рада „Панонских ТЕ-ТО“. Разлог овом је, како код нас, тако и у другим срединама, диспаритет цене производње топлотне енергије из гаса и мазута и продајне цене топлотне енергије крајњим купцима. У оваквим условима, трудимо се и успевамо да бар почетак сваке нове грејне сезоне дочекамо са измиреним претходним дуговима од локалних топлана.

С друге стране, ЕПС редовно измирује обавезе за природни гас утрошен за производњу електричне енергије. А то чини и огромну већину вредности потрошених природног гаса, што нам код „Србијагаса“, као јединог добављача, ипак,

знатно поправља положај. У овом тренутку, имајући у виду да тек стижу прве веће фактуре за започету грејну сезону, локалне топлане дугују занемарљив износ, што је омогућило да ни „Панонске ТЕ-ТО“ немају дуг према „Србијагасу“. Наравно, већ за неколико дана, стижу рокови за плаћање гаса из новембра,

па је за очекивати да се у зимском периоду повећава износ наших потраживања за топлотну енергију и сходно томе и дуг према „Србијагасу“. Овде је битно напоменути и то да за сва потраживања постоје сигурни инструменти обезбеђења плаћања.

МИОДРАГ ФИЛИПОВИЋ

Одлука половином фебруара

Конзорцијум понуђача из Грчке, Словачке и Руске Федерације 16. децембра, односно у року је доставио обавезујућу понуду у оквиру пројекта привлачења стратешког партнера за инвестирање у пројекат модернизације или проширења капацитета Термоелектране – Топлане Нови Сад. Стручни тимови ЈП „Електропривреде Србије“, Града Новог Сада, односно ЕНС АД Нови Сад и тима саветника провериће исправност достављене понуде, а одлука о

партнерству очекује се половином фебруара 2012. године. Реализација пројекта новог гасно-парног блока, снаге 450 мегавата електричне енергије и 300 MW топлотне енергије, дугорочно ће обезбедити економски и еколошки одрживо енергетско снабдевање у широј зони Новог Сада, а можи ће да покрије очекивани недостатак електричне енергије у Србији у периоду до завршетка других великих постројења ЕПС-а.

Нисам експерт за приватизацију јавних предузећа да бих на широки и дугачко образлагао рђава искуства појединих земаља у светлу оног што нас чека. Више сам за поруку оне пословице - да се мудрост учи из туђих, а не сопствених грешака. Због тога у будућу трансформацију нашег највреднијег и највећег предузећа, какво је „Електропривреда Србије“, треба поћи управо водећи рачуна о томе. Рђавих примера има чак и у страним економским уџбеницима, у којима су образлагане приватизације електросистема у Великој Британији и САД, где су либерализације довеле до огромних губитака, па и до несташица струје, каже за наш лист др Мирослав Здравковић, економски аналитичар, одговарајући на питање у ком смеру ваља поћи у будућој трансформацији ЕПС-а.

■ Да, али одмах се наметне питање реалне цене киловат-часа. Може ли се говорити о докапитализацији уз социјалне цене киловат-сата?

ЕПС је свакако највреднији економски ресурс којим Србија располаже и треба бити крајње опрезан у било каквим трансформацијама. На пример, присталица сам докапитализације ЕПС-а уместо новог задуживања. Проблем је у томе да нико неће пристати да ЕПС докапитализује, ако ће услед цене ниже од реалне одмах ући у губитке на супстанци, какве ЕПС има већ више од две деценије. Намеће се питање, dakле, који је будући партнери ЕПС-а спреман да по садашњој багателној цене киловат-сата, у односу на окружење, улаже и очекује брз повратак капитала. То једно с другим не иде. Профит има своју логику, а држава сасвим другу.

Потпуно је погрешна политика куповине „социјалног мира“ кроз ниску цену струје јер, што би рекао проф. др Миодраг Зец, рачуни за струју су у просеку нижи од телефонских рачуна (заједно за фиксну и мобилну телефонију).

■ НИС је, после продаје Русима, изашао на берзу, као отворено друштво и почeo трговање са акцијама. Да ли је то могућ пут и за ЕПС или треба учинити нешто друго? Шта? Како бисте Ви одговорили на тај изазов?

Рекао бих да је добра идеја о уступању одређеног процената удела акција ЕПС-а грађанима, како би се на тржишту добили сигнални о његовој тржишној вредности. Ту, међутим, постоји опасност да грађани олако продају своје акције испод цене потенцијалном купцу који би имао сазнања о будућем кретању цена и профитабилности. Користи би биле неравномерно подељене. Дакле, јесам за тај тржишни тест, али не по сваку цену. Држава мора да направи малу задршку у промету тих ак-

Мудрост се учи из шуђих грешака

Структуре дујовања високо концентирана на неколико предузећа и на мали процењај домаћинства која су се одвикла од јлаћања рачуна пре 12 година, као вид борбе праћив штадашњеј режима. Међу шаквима је господина њих који живе луксузно, а при томе не желе да јлаше рачун

ција, а и сама јавност мора да предочи власницима акција ЕПС-а да не журе с њивом (рас)продјајом.

■ Тржишно оријентисани стручњаци су за хитно „протеривање“ сваке социјалне компоненте из цене струје. Какав је Ваш став о томе?

Апсолутно се слажем са претеријањем социјалне компоненте и спровођењем државне социјалне политике. Да би се то заиста и додогодило неопходно је да се пронађе начин како ће се најбоље иден-

тификовати која је и каква помоћ неопходна. Јесу ли то социјалне карте? Хајде да их уведемо. Кају да је компликовано. У реду, али кренимо једном у том смеру. По мени је сасвим разложно да, рецимо, ЕПС фактурише свима једнаку цену киловат-часа од, на пример, 10 евроценти по киловат-сату. Домаћинствима која не могу да то плате, а примају социјалну помоћ од, рецимо, 10.000 динара одмах се покрива издатак за утрошена струју. Уколико се не плати, од следећег чека се одбије и дуговање за струју. И у Србији би се купци као у целом свету лако навикили на дисциплину - да се потрошено мора и платити. Нико од тих социјалних случајева није отишао с кантом на пумпу и сипао гориво на „дођем ти“. Не платиш рачун за телефон, већ следећег месеца нема сигнала. Тако се мора увести и за струју.

Лично, од избијања платно-билиансне кризе 1982. године, са 11 година сам уписивао дневну потрошњу како би моји видели колико може потрошња да се смањи. Не зато што је струја била скупа, него јер су сви имали свест да потрошња мора да се рационализује. И данас (а то ЕПС може из

“

Пошто ју је појрешна политика кућовине „социјалној миру“ кроз ниску цену струје, јер су рачуни за електричну енергију у просеку нижи од телефонских рачуна

мог рачуна да провери) моја породица, са двоје мале деце, троши струје између две и три хиљаде динара, а да при томе не водимо рачуна кад укључујемо бојлер...

■ ЕПС-у потрошачи дугују око 85 милијарди динара. На списку је много предузећа, али и домаћинства, а држава одважно најављује скраћивање рокова плаћања на свега 60 дана. Како то све помирити?

Па прво видети структуру дуговања. Мислим да су високо концентрисана на неколико предузећа и на мали проценат домаћинства која су се одвикла од плаћања рачуна пре 12 година, као вид борбе против тадашњег „режима“. Међу таквима је доста њих који живе луксузно, а при томе не желе да плате рачун. ЕПС може да буде кључ за решавање целокупне неликвидности у Србији.

■ Са безмalo замрзнутом ценом струје и великим потраживањима ЕПС мора да се задужује и прави губитке. Да ли такво предузеће, с тим перформансама, може уопште да иде на берзу и да поклања грађанима своје акције?

Не, наравно. Мора јасно да се орочи којом динамиком и у ком периоду ће се ЕПС довести до цена које гарантују профитабилност и амортизацију застарелих постројења. Извештај о пословању, уколико буде позитиван, за 2011. годину ипак ће нам дати јаснију слику динамике очекиваног раста добити, те и неки временски рок у коме је изгледно да акције ЕПС-а буду позитивне.

Јесам за корпоративизацију ЕПС-а, јачање управљачких структура унутар државног већинског власништва, али сам и за економију чистих рачуна и цену струје која мора да има и развојну компоненту, а то сада није случај. И у том посреду - држава није добар газда. А она то уме, наравно, у изузетно јаким тржишним земљама

■ Из врхова државе стижу уверавања да ЕПС неће бити продат, већ да ће остати у већинском власништву државе. Али има и оних који се залажу за потпуну приватизацију и претеривање државе из економије. Како Ви видите те ствари, ако се има у виду чињеница да су највећа електроенергетска предузећа, попут француских, немачких или шпанских управо у власништву државе и којима тај газда не смета да праве милијарде евра профита и да се

несметано развијају? Одакле толики анимозитет према државном власништву?

Свака аргументована критика ултралибералног концепта је, нажалост, игнорисана. Светска економска криза је отрежњујућа, али мало и утишавајућа за све заговорнике концепта потпуне елиминације државе из привреде. Три године је довољно дуг период да би се ултралиберали мало прибрали и онда кренули са мало другачијом критиком попут департизације и деполитизације јавних предузећа. У принципу се, такође, залажем за то, али кључни проблем ЕПС-а нису партије, већ политичка жеља да се струјом купује социјални мир, што је апсурдно и директно урушава капитал ЕПС-а. Дакле, неможмо да са „прљавом водом избацимо и дете“. Јесам за корпоративизацију ЕПС-а, јачање управљачких структура унутар државног већинског власништва, али сам и за економију чистих рачуна и цену струје која мора имати и развојну компоненту, а то сада није случај. И у том погледу - држава није добар газда. А она то уме, наравно, у изузетно јаким тржишним земљама. Искористимо та искуства. Неће нас струја ударити због тога. Напротив. Имаћемо је више и можда по нижој цени.

■ У Србији у последњих четврт веку није изграђена ниједна електрана. Шта сутра када криза прође, а ми поново продужимо велики електроенергетски инвестициони „пост“? У том контексту, како гледате на „снебивање“ великих компанија да одлучније уђу у нашу електропривреду као стратешки партнери?

Нико неће у фирму са губицима. То је јасно. Питање је каквом динамиком могу да се повећавају енергетски капацитети у случају раста тражње за струјом. Најгоре је, попут Републике Српске, извозом струје подстицати развој туђих прерађивачких индустрија.

■ Коначно, шта бисте Ви, као човек од струке и економске науке, прво урадили, ако би Вам неко понудио да реструктуirate ЕПС као систем?

Исто оно што би учинили и будући власници дела ЕПС-а – повећао бих цене, како би се смањили губици и дошло до „зелене грane“. Тек онда бих посматрао аналитику трошкова и да ли је могуће негде и колико уштедети.

А да су уштеде могуће потребно је анализирати детаљно оправданост трошкова материјала (41 милијарда динара у 2010. години), осталих пословних расхода (36,6 милијарди), финансијских расхода (12,6 милијарди, готово удвостручени у односу на 2009. годину) и осталих расхода (23,6 милијарди).

Када би ЕПС кренуо ка профитабилном пословању, видео бих који су могући подстицаји потрошачима како би раније одговарали на своје обавезе, мада су појединачни слојеви грађани прилично ревносни у плаћању обавеза. Анализирао бих, затим, и могућности уласка нових инвеститора у нове пројекте, како би се што боље искористили енергетски потенцијали Србије.

■ Чују се, такође, замерке како Србија нема квалификоване менаџере за управљање тако великим системима као што је ЕПС. Како се Вама то чини?

Не сматрам да су садашњи директори неквалификовани, напротив. Као и код већине других јавних услуга нижом ценом услуга се „штити“ стандард грађана, а велике јавне компаније гурају у губитке. Управо примери Телекома или НИС-а упућују на високу профитабилност јавних (и монополских) предузећа, какав је и ЕПС. Да ли треба поставити нормално економско питање - због чега ЕПС као монополиста на тржишту прави губитке или не ради профитабилно? Не треба, јер одговор знамо.

Консолидовани финансијски извештај ЕПС-а за 2010. годину показује управо да се ваљано води предузеће, мерено променом финансијских параметара. Пословни приходи су повећани за 17, расходи за 14,3 милијарди, те је пословни добитак повећан са 10,6 на 13,2 милијарде динара.

Смањивање осталих расхода уз раст осталих прихода утицало је на смањивање губитка пре опорезивања са 9,5 милијардом. Консолидовани финансијски извештај ЕПС-а за 2010. годину показује управо да се ваљано води предузеће, мерено променом финансијских параметара. Пословни приходи су повећани за 17, расходи за 14,3 милијарди, те је пословни добитак повећан са 10,6 на 13,2 милијарде динара

лијарди динара у 2009. на 3,4 милијарде динара у 2010. години. Већ се најављује да ће ове године ЕПС исказати позитиван пословни резултат. То ће значити заокрет у погледу реалне супстанције којом расподјеле и почетак развоја у правцу нових инвестиција, раста вредности компаније и могућности да се привуке стратешки партнери који би стекли власнички удео кроз нова инвестициона улагања. Изгледа једнословно, зар не?!

П. С. К.

рекли су...

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

■ Милутин Мркоњић

Већа улагања

У 2012. години очекујемо значајна улагања у обновљиве изворе енергије и енергетску ефикасност, а већ је изграђено 10 малих хидроелектрана и издат је велики број енергетских дозвола за производњу „зелене“ енергије – рекао је Милутин Мркоњић, министар инфраструктуре и енергетике.

Он је указао да дugo није улагано у енергетику и 25 година није изграђен ниједан већи енергетски објекат, а интересовање компанија из света доказује да је енергетика оно у шта морамо да инвестирамо наредних година. Мркоњић је рекао и да је створен комплетан законски оквир за инвестиције у обновљиве изворе и да се гарантује већа правна сигурност за улагаче.

■ Милош Бањац

Проценат ускоро

Ускоро ћемо знати колики је тачан проценат удела обновљивих извора у производњи енергије у складу са препоруком Европске уније – објаснио је Милош Бањац, помоћник министра инфраструктуре и енергетике.

Према речима Бањца, врло брзо би требало да буде усвојена и нова уредба о подстицајним тарифама за производњу „зелене“ електричне енергије. Он је нагласио да нове откупне цене неће бити ниже од постојећих, које се крећу од 6,7 до 23 евра цента за киловат-сат.

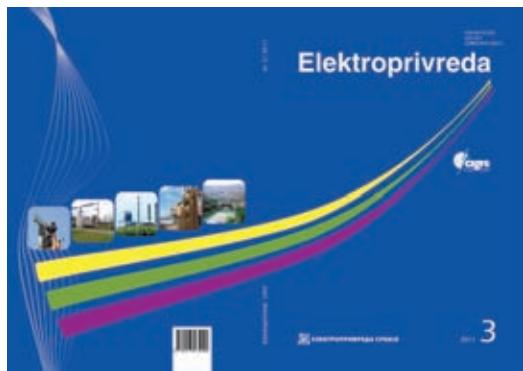

Нови Издавачки савет часописа „Електропривреда“

За бољи квалиштейш шексштова

Крајем новембра, по одлуци генералног директора ЕПС-а, као издавача, конституисани су нови Издавачки савет и Редакциони одбор часописа „Електропривреда“. Тиме је настављено излажење овог најзначајнијег електропривредног стручног часописа, са традицијом дугом више од 60 година.

– Новоизбрани органи на овим просторима јединственог и најстаријег часописа имају велике жеље и планове да се његов ниво и квалитет побољша – каже др Славољуб Лукић, председник новог Издавачког савета. – Да би се то и постигло очекује се несебична помоћ како издавача, тако и стручне јавности у ЕПС-у и ван њега. Сигурно је да само сви заједно можемо допринети да тај часопис буде жељно очекиван и на високом нивоу, а за добробит ЕПС-а и шире друштвене заједнице. Имајући у виду да је електропривреда моторна снага и сушта потреба и привреде и друштва, то је и разлог да сви у границама могућности дамо допринос да часопис „Електропривреда“ не само даље траје, него и да напредује.

Делегација Електропривреде ЈАР посетила ЕПС

Знање важније од власништва

Делегација Електропривреде Јужноафричке Републике, на челу са Чарлсом Калимом, и њихов домаћин у Србији др Владан Батановић, директор Института „Михајло Пупин“, посетили су 8. децембра ЕПС и упознали су се, кроз разговор са др Ацом Марковићем, председником Управног одбора ЕПС-а, са историјатом и текућим пословањем ЕПС-а.

Марковић је објаснио да ЕПС годишње произведе више од 36 терават-часова електричне енергије и да је последњих година у просеку извозио око милијарду киловат-часова, као и да ће ове године бити на „позитивној нули“ због изузетно лоше хидролошке ситуације, условљене сушом највећом од 1926. године.

Из делегације Електропривреде ЈАР, највеће интересовање, поред питања везаних за текуће пословање, ремонте и број запослених, било је о томе да ли је ЕПС учествовао у изградњи капацитета ван Србије и о визији пословодства о будућности компаније. Ова делегација посетила је и привредна друштва „Термоелектрана Никола Тесла“ и „ЕлектроВодина“.

рекли су...

Сарадња ЕПС-а и Олимпијског комитета Србије *Уз српшиће до Лондона*

У разговору са др Ацом Марковићем и Славољубом Лукићем, председником и чланом Управног одбора ЕПС-а, 21. новембра, Владе Дивац, председник Олимпијског комитета Србије, захвалио се ЕПС-у на разумевању и досадашњој сарадњи и истакао је предстојеће активности у периоду до Олимпијских игара у Лондону, које ће се одржати у јулу 2012. године.

- До сада је 57 наших спортиста обезбедило визу за Лондон – рекао је Дивац.
- У марту ће им се приклучити тенисерке и тенисери, а после квалификација, можда и одбојкаши, одбојкашице и рукометаши.

Др Аца Марковић истакао је да је ЕПС, као друштвено одговорна компанија, препознао у нашим спортистима исконски дух нације и величину њихових успеха, те да ће и убудуће, кроз донације и спонзорства наставити да помаже ОК и најуспешније спортске савезе. Славољуб Лукић се сложио да ЕПС треба да помаже Олимпијски комитет, јер нас свет препознаје понајвише по спортистима и инжењерима.

У Бриселу одржана манифестација „Чула Србије“

Српска штруба и коло у Европском парламенту

У Европском парламенту у Бриселу 22. и 23. новембра одржана је дводневна манифестација „Чула Србије“, у оквиру које су представљени национално благо и култура Србије, међу којима и радови прослављеног сликара Саве Стојкова. Поставку „Хоризонти равнице“, на којој је било изложено 25 равничарских пејзажа Бачке, отворио је Милослав Рансдорф, потпредседник групе у Европском парламенту Уједињена европска левица-Нордијска зелена левица.

Други дан манифестације отворио је Ивица Дачић, потпредседник Владе Србије и министар унутрашњих послова. Изворну музику Србије представио је музичар и првак трубе Дејан Петровић. Наступила је и Сузана Шуваковић Савић, првакиња београдске опере. Одржавање манифестације „Чула Србије“ подржали су „Електропривреда Србије“, „Транснафта“ и „Дунав осигурање“.

Вук Јеремић Нове инвестиције

Рационално је очекивати да у 2012. години у Србији највећи страни инвеститор буде Кина – рекао је Вук Јеремић, министар спољних послова у Влади Србије. Он је подсетио да је ЕПС недавно потписао Протокол о сарадњи са конзорцијумом кинеских компанија за изградњу термоелектране „Никола Тесла Б3“ и других енергетских пројеката, вредних две милијарде евра. Јеремић је рекао и да су отворена врата за нове кинеске инвестиције у Србији.

Војислав Вулетић Струја потцењена

Искључивање гаса из употребе последица је цена осталих енергената, а пре свега електричне енергије – каже Војислав Вулетић, председник Удружења за гас. Он указује да је цена струје потцењена и не постоје паритети цена енергената као у другим земљама. Вулетић истиче да, када би се утврдили ти паритети, гас потрошачима не би био скуп ни по овој цени по којој га данас продају дистрибутери у Србији.

рекли су...

ИЗМЕЂУ ДВА БРОЈА

■ Адриано Мартинс

Потребне реалне цене

Српска привреда троши 2,7 одсто више енергије од просечне привреде Европске уније и због тога је потребно повећати енергетску ефикасност у земљи - изјавио је Адриано Мартинс, заменик шефа делегације ЕУ у Србији.

Он је рекао да је у складу са извештајем Европске комисије о напретку Србије у придрживању ЕУ у Србији потребно либерализовати цене електричне енергије и неопходно је одредити да Србија има реалне цене енергије које одражавају стварност. Препорука је и да се потрошња грејања мери по утрошку, да се ојача улога Агенције за енергетику и оснује фонд за енергетску ефикасност.

■ Владимир Катић

Штедња у пракси

Питање енергетске ефикасности односи се на смањење потрошње електричне енергије, али и коришћење обновљивих извора енергије и то је у свету већ пракса - каже др Владимир Катић, професор Факултета техничких наука у Новом Саду.

На тај начин се, према речима Катића, штеди и око 30 одсто електричне енергије, а код нас би то биле уштеде у капацитetu једне електране у Обреновцу. Потребно је и скратити административни пут за добијање бројних дозвола код улагања у обновљиве изворе енергије.

Кадровске промене у ПД РБ „Колубара“

Седам нових директора

Одлуком Скупштине и директора ПД РБ „Колубара“, крајем новембра постavlјено је седам нових руководилаца у пословодству и огранцима привредног друштва. Скупштина је за заменика директора „Колубаре“ именовала дипломираниог инжењера рударства Слободана Марковића, досадашњег руководиоца Сектора инвестиција Копова. За помоћника директора за комерцијалне послове постављен је дипломирани економиста Владимира Бањанин, који је до сада обављао послове помоћника руководиоца Комерцијалног сектора за јавне набавке.

Нови директор Огранка „Површински копови“ је дипломирани инжењер рударства мр Милан Стојаковић, досадашњи руководилац Сектора за производно-техничке послове Копова. За директора Погона Поље „Д“ постављен је дипломирани инжењер рударства Дејан Милијановић, који је био помоћник управника рударске оперативе овог копа, док је нови директор Поља „Б“ дипломирани инжењер рударства Предраг Симић, досадашњи технички руководилац тог најстаријег активног копа „Колубаре“. Досадашњи технички руководилац Помоћне механизације, дипломирани инжењер машинства Предраг Ђенадић, сада је директор овог погона, а дипломирани инжењер рударства Жељко Јовановић унапређен је на место директора копа „Тамнава-Западно поље“.

Завршени радови на изградњи међудржавног 400 kV далековода од Ниша до македонске границе

Нови коридор

Уседу Доње Требешиње код Врања 8. децембра озваничен је завршетак радова на изградњи међудржавног 400-киловолтног далековода од Ниша до границе са Македонијом. На месту где треба да почне изградња велике трансформаторске станице „Врање 4“, свечаности у Доњем Нерадовцу присуствовали су највиши представници ЕУ у Србији, Владе Србије, ЈП „Електромрежа Србије“ и извођача радова.

Како је истакао Адриано Мартинс, заменик шефа делегације Европске уније, овај пројекат је значајан, јер ће повезати енергетску мрежу Србије са регионом. Милош Миланковић, директор ЈП ЕМС, истакао је да је изградња овог 141 километар дугог далековода коштала 33,5 милиона евра, те да је Европска унија обезбедила 30, а ЕМС преосталих 3,5 милиона евра. Посебан значај овог далековода је што ће, када буде ускоро завршен и македонски део, спојити електроенергетске системе двеју суседних држава и омогућити сигуран транзит енергије на потезу Србија-Македонија-Албанија-Грчка.

Одржана обука „Финансијско управљање и контрола“

Сримају се ревизори

Обука „Финансијско управљање и контрола“ за 50 запослених из ЈП „Електропривреда Србије“ и привредних друштава одржана је од 5. до 9. децембра у Бајиној Башти. Шест предавача из Централне јединице за хармонизацију у Министарству финансија, која је надлежна за обуку интерних ревизора, упознали су запослене у ЕПС-у са значајем увођења контроле.

- Ова обука је веома важна, јер финансијско управљање и контрола треба да постану део пословног система ЈП ЕПС и ПД - објаснио је Никола Литвиненко, директор Пословне функције Интерна ревизија и контрола пословног система у ЈП ЕПС и ПД. - Обука се састојала од четири модула, а њен значај је и у томе што је финансијско управљање и контрола један од услова за полагање испита за интерног ревизора у јавном сектору.

Сви полазници били су веома задовољни предавањима, а већ почетком 2012. године очекује их основна обука за интерног ревизора.

Петар Шкундрић

Енергетика
најсигурнија

Енергетски сектор Србије је најконкурентнији и најсигурнији сектор за све облике инвестиција – рекао је у Дохи Петар Шкундрић, саветник премијера за енергетику и председник Националног нафтног комитета Србије, и позвао заинтересоване инвеститоре из света да улажу у ту индустријску грану у Србији.

Шкундрић је истакао да је сектор енергетике најважнија индустријска грана у Србији, са сталном стопом привредног развоја, те да је пре две године почeo снажан инвестициони циклус у енергетици. Он је најавио да ће, у наредних седам до осам година, у електроенергетику бити инвестирано око 10 милијарди евра, а у нафтни сектор око две милијарде евра.

Златко Драгосављевић
Закон за пројекте

Усвајање новог Закона о рударству и геолошким истраживањима омогућиће улагања од око три милијарде евра у тој области до 2020. године и отварање нових рудника, међу којима би први могли бити рудници уљних шкриљаца и јадарита, из кога се добија литијум – рекао је Златко Драгосављевић, државни секретар за рударство.

Нови Закон о рударству, како је рекао Драгосављевић, нуди низ системских решења и треба да побољша укупни инвестициони амбијент у рударству Србије и допринесе запошљавању око 10.000 људи, посебно у неразвијеним деловима земље. Он је казао да је за те инвестиције припремљено 15 већих предлога пројектата.

Велики јубилеј мале ХЕ „Моравица“

Бруси се ивањички бисер

На пригодној свечаности, 15. децембра, у Ивањици је обележено 100 година од пуштања у рад мале хидроелектарне „Моравица“. Ивањица је међу првим варошима добила струју, јер је у Србији до почетка Првог светског рата електрифицирано само 20 насеља. А те 1911. године, када су под Голијом зачијале прве сијалице, чак су и многи европски градови били у „мраку“.

„Централа“, како је називају мештани, незаобилазни је симбол целог моравичког краја и несвакидашњи је пример предузетничког духа генерације Ивањичана са почетка двадесетог века - рекла је Зорица Крсмановић Михаилоviћ, директорка Погона Ивањица, Огранак Чачак, ПД „ЕлектроСрбија“.

– Вратићемо МХЕ „Моравици“ стари сјај, а до сада смо уложили више од сто милиона динара. У наредној години инвестираћемо бар још толико – рекла је Крсмановић-Михаиловић. - Заједно са локалном самоуправом реализује се све обухватан пројекат и то не само за обнове електране него и улепшавања околног амбијента. А Љубивоје Балтић, директор Дирекције за управљање „ЕлектроСрбије“, напоменуо је да ће „ЕлектроСрбија“ добити објекат који користи обновљив извор енергије, а Ивањичани амбијент у коме ће моћи да уживају.

Лична одговорносћ за љубишке и најлашку

Пословодство и Управни одбор ЕПС-а неће дозволити да се не постижу одговарајући резултати у смањивању губитака електричне енергије у дистрибуцији и да се гомилају ненаплаћена потраживања, без обзира на то шта су узроци. Да би се реализовали пословном политиком ЕПС-а утврђени циљеви редовно ће се анализирати резултати и утврђивати појединачна одговорност директора привредних друштава за дистрибуцију и, следствено управљачком ланцу, руководилаца огранака, пословних јединица, служби или

*Одолови иришискима
да се смируја не искључују
дужницима.*

*Под луку ставиши
и њословне јединице.
Системски иришаш
и исхрајносћ
одговори су на
сва иштања*

електричне енергије обезбедило из сопствених постројења.

■ Правичан однос према купцима

- Не спречавати крађу струје или одустајати од наплате потраживања значи угрожавати економску стабилност ЕПС-а у целини - оценио је директор Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију и назначио да се нарочито мора одолети притисцима да се струја не искључује током изборних активности, који се могу очекивати будући да их је било у време свих претходних из-

■ Сви директори у дистрибутивном сектору ЕПС-а на истом задатку

екипа у пословним јединицама дистрибуција.

Ово је закључено на састанку са директорима огранака привредних друштава за дистрибуцију електричне енергије, одржаном 1. децембра под председништвом Животија Јовановића, директора Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију. У раду скупа учествовао је и др Аца Марковић, председник Управног одбора ЕПС-а, који је истакао да су системски приступ и ис-

трајност одговори на сва отворена питања код смањивања губитака и повећања степена наплате. При томе, он је казао да је ове године озбиљност електроенергетске ситуације, узрокована дуготрајном сушом и све већом набавком електричне енергије на тржишту, додатни разлог да се у дистрибуцијама учини максимум напора за смањивање губитака kWh и наплату потраживања, као што велике напоре улажу рудари и термација да би се што више

бора. У том погледу, како је рекао, треба рачунати на пуну подршку врха ЕПС-а, који је, као јединствена компанија, обавезан да има правичан однос према свим купцима.

Разговор о постигнутим резултатима у смањивању губитака kWh протекао је у знаку разматрања података о исказним губицима у огранцима ПД ЕД, које је представио Радован Станић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију. Он је навео да су укупни губици електричне

енергије за девет месеци ове године (13,71 одсто) мањи него пре две године, када је усвојен Акционог план за смањивање губитака kWh и да је најбоље резултате постигла „ЕлектроВојводина“ (11,85 одсто), која је губитке свела на ниво нижи од сопствених планираних. Међу привредним друштвима, једино је „Југосток“ од јануара до краја септембра ове године изгубио више kWh (укупно 19,08 одсто) него иједне од претходних седам година. Ипак, на првом месту ранг-листе успешности, међу свим огранцима, налази се „Југостокова“ Електродистрибуција Пирот, са губицима од само 10,29 одсто.

Код рангирања огранака према укупно исказаним губицима слика је нешто другачија. У том случају на првом месту је Лазаревац (6,59 одсто), али када се посматра само дистрибутивни ниво, без потрошње на 110 kV, Лазаревац пада на 16. место са 15,54 одсто губитака, а Пирот задржава постотак, јер очито нема потрошњу на 110 kV. На овој другој листи, без потрошње на високом напону, о којој је пре свега разговарано, иза Пирота следе Аранђеловац (11,25 одсто) и Сремска Митровица (11,3 одсто). Потом су Рума, Нови Сад, Чачак, Суботица, Зрењанин, Шабац и Крушивац, сви са губицима мањим од 13 одсто. На зачељу ове листе је Нови Пазар, из „Електросрбије“, са 37,01 одсто губитака. Иако са око десет одсто мањим губицима, Ниш (27,56 одсто) за прту је испред Новог Пазара, а испред њега је Врање (26,84 одсто), дакле оба огранка из „Југостока“.

Станић је изнео и податке о реализацији Акционог плана за смањивање губитака, истакавши да се резултати на овом плану директно исказују смањивањем губитака и заложивши се за редовно очитавање потрошње, ефикасније контроле и брже уређење база података. Директори ПД и огранка говорили су о недостатку баждарница, бројила, монтера, али и о недоследности у реализацији задатака. Рекли су да недостаје континуирани и јасан увид у ангажованост и остварења, па се неке мере предузимају на основу опште слике или претпостављеног стања. Чуло се, између осталог, да нека ПД немају увиду структуру запослених у огранцима и радним јединицама и да због тога не могу да утичу на њихов учинак. Речено је да су кључ успеха руководиоци тимова и да се у појединим огранцима (Чачак, на пример) њиховом одабиру поклања посебна пажња.

Велики дужници увећавају дуг

Истакавши да треба темељитије анализирати стање у сваком огранку и радној јединици, Јовановић је нагласио да добре резултате треба наградити, а нерад санкционисати и да на руководећим mestима не могу да остану људи који не показују

Шта је Пироту и Зајечару?

Од доношења Акционог плана за смањивање губитака електричне енергије 2009. године, два традиционално добра огранка, Пирот и Зајечар, уместо да смање, увећали су своје губитке. Пирот је са 9,87 дошао на 10,09 одсто, што је и даље најбољи проценат у ЕПС-у, а Зајечар са 12,79 стигао је ове године на 13,75 губитака. На питање председавајућег шта је узрок томе, директор зајечарске Електродистрибуције Златибор Павловић казао је да се и на овом подручју све више продају уређаји за блокирање бројила и крађу струје, а Драган Станковић, директор пиротске ЕД, да недостају бројила и људи за контролу. Закључено је, међутим, да овај негативан тренд у најбољим електродистрибуцијама треба ипак темељитије изанализирати.

Написати методологију

- Да бисмо имали реалну слику стања по огранцима и податке који се објективно могу упоређивати, потребно је да се напише јединствена методологија билансирања електричне енергије на нивоу огранака. Такође, потребна су истовремена, колико год је то могуће, очитавања преузете енергије на 110 киловолти и продате купцима, на ниском напону - истакао је Мирко Мајсторовић, директор Електродистрибуције Нови Сад, представљајући резултате у реализацији Пилот-пројекта за отварање крађе електричне енергије у ЕД Нови Сад од почетка ове године.

доследност и истрајност у раду. У погледу организовања рада, он је предложио да се следе примери најуспешнијих, посебно „ЕлектроВојводине“, која је најдаље отишла у ефикасности контрола и укупним резултатима.

„Лакша“ тема на овом састанку била је наплата потрошње. Милан Мировићевић, директор Сектора за трговину и односе са тарифним купцима у Дирекцији ЕПС-а за дистрибуцију, казао је да је наплата све боља и да је за десет месеци ове године укупно наплаћено 96,79 одсто фактурисане реализације. Он је навео да већу наплату од фактурисане реализације међу ПД има само „Електросрбија“. Такође, међу огранцима само су четири премашила фактурисану реализацију за ову годину и сви су из „Електросрбије“ – Јагодина, Ужице, Чачак и Шабац. Мировићевић је истакао да се може очекивати да ове године укупан проценат наплате

буде два одсто већи од планираног и казао да је највећи проблем у наплати то што се увећавају и број дужника са великим дугом и њихов дуг, тако да око 80 хиљада, или два-три одсто купца, дугује више од 20 милијарди динара.

Укупна потраживања ЕПС-а износе око 73 милијарде динара, а да би се овај дуг смањивао, потребно је да кумултивни степен наплате буде већи него што јесте. На нивоу ЕПС-а он се креће око 63 одсто. Најбоља остварења збирно, у наплати текућег и старог дуга, имају ограници у „ЕлектроВојводини“, јер је у сваком дистрибутивном степену наплате већи од 80 одсто. Најбоља је Суботица са наплатом потраживања већом од 90 одсто.

На састанку је речено да ће новембарско остварење без сумње бити нешто слабије, као што је традиционално за овај месец, али да ни то неће битније утицати на годишњи ниво наплате потраживања, који је у целини сасвим добар. Остале су отворена питања шта чинити са ненаплативим дуговима и како на плаћање приволети купце који

ОГРАНАК	% губитака - без 110 kV		
	2009	2010	01.10.2010. 30.09.2011.
Пирот	9,87	9,72	10,09
Ср. Митровица	12,63	12,42	11,94
Рума	13,24	12,67	12,51
Аранђеловац	14,00	13,48	12,62
Чачак	14,80	13,25	12,71
Суботица	13,70	13,41	12,87
Зрењанин	14,27	14,42	13,18
Нови Сад	14,45	14,08	13,19
Зајечар	12,79	12,14	13,75
Крушивац	14,01	14,01	13,86
Сомбор	15,42	15,15	14,07
Панчево	15,20	14,77	14,13
Шабац	13,55	14,35	14,16
Јагодина	15,43	15,29	15,19
Краљево	15,67	14,36	15,64
Ужице	16,18	15,91	15,83
Лазаревац	17,46	16,50	15,97
Пожаревац	18,03	17,22	16,01
Ваљево	16,72	16,56	16,10
Лозница	17,90	17,27	17,46
Крагујевац	18,08	18,93	17,75
Лесковац	20,50	19,28	19,50
Сmederevo	20,46	21,00	20,40
Прокупље	20,32	20,42	21,10
Врање	27,46	26,55	26,56
Ниш	24,74	26,04	27,56
Нови Пазар	35,72	35,62	37,01

не реагују ни на искључење са мреже, а таквих је између четири и пет одсто. У разговору је оцењено да се све више увећавају дугови предузећа у реструктурисању и да без помоћи Републичке владе није могуће разрешити проблеме ни са оваквим предузећима нити са јавним сектором, који је очито у беспарицији.

А. ЦВИЈАНОВИЋ

У шоку пријрема Јланова

Овојодишиња производња ТЕ била недостижна пре 10 година.

Пријрема средњорочног Јлана развоја од 2012. до 2017. године

Актуелна електроенергетска ситуација, планови производње угља и електричне енергије, као и извештај о раду производних капацитета и обављеним инвестицијама у овој години – биле су главне теме на састанку директора електрана и рудника са др Ацом Марковићем, председником Управног одбора „Електропривреде Србије“, који је одржан 30. новембра у Сурдулици.

Домаћин овог скупа био је Златко Ђукановић, директор „Власинских хидроелектрана“, а са директорима ПД за производњу угља и енергије разговарали су директори и представници дирекција ЕПС-а за производњу енергије, стратегију и инвестиције и трговину електричном енергијом.

Бошко Буха, директор Дирекције ЕПС-а за производњу енергије, указао је на веома озбиљну електроенергетску ситуацију коју је изазвала вишемесечна суша, али је посебно истакао веома добар рад копова и термоелектрана. Он је нагласио да је извесно да ће производња „Термоелектрана Никола Тесла“ и „Костолац“ достићи до краја године 26 милијарди киловат-сати, што је пре 10 година било само на нивоу недостижне претпоставке.

Колико је суша утицала на рад про-

точних ХЕ, као и на коришћење акумулација објаснио је Миладин Басарић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за трговину електричном енергијом. Он је подсетио да је ЕПС реаговао правовремено са почетком увоза електричне енергије, који је у новембру досизао и 17 до 18 милиона киловат-сати дневно.

- Термоелектране раде веома добро и у новембру, када је било најтеже, произвеле су 2,56 милијарди киловат-сати, односно 358 милиона киловат-сати више од плана – објасио је Басарић. – У овом периоду ангажоване су и „Панонске ТЕ-ТО“, односно ТЕ-ТО Нови Сад и Зрењанин, које дневно производе шест милиона киловат-сати.

Басарић је образложио и прогнозе за период до краја године. Тако би потрошња електричне енергије требало да бу-

де око 1,5 одсто виша од плана, али ће се уз сигуран рад ТЕ наставити и са увозом и са ангажовањем ТЕ-ТО.

Учесници састанка упознати су и са анализом о раду рударских капацитета, који су били веома успешни током ове године, а разговарало се и о реализацији програма инвестиција у овој години и припреми планова за одржавање и инвестиције у 2012. години. Акценат је био и на припреми средњорочног плана развоја од 2012. до 2017. године. Било је речи и о томе колико је важно за будућност да се правилно вреднују сва досадашња улагања у ревитализације електрана, јер се повећањем снаге и производње електричне енергије, продужењем радног века – аутоматски увећава и вредност постројења и ЕПС-а као компаније.

А. Б. М.

Састанак са директорима ПД за дистрибуцију Раздавање од 1. јануара

Од 1. јануара предстојеће године почиње развојено вођење књиговодства за делатности дистрибуције и јавног снабдевања, то јест будућих оператора дистрибутивног система и јавних снабдевача (садашње трговине на мало) у свим привредним друштвима ЕПС-а за дистрибуцију. Скупштине привредних друштава за дистрибуцију донеће одлуке о формирању огранка за јавно снабдевање и до краја овог месеца упутити их Управном одбору ЈП ЕПС-а ради до-

бијања сагласности. Истовремено, у сваком ПД креће и припрема организације и систематизације послова огранка јавног снабдевача, која ће се примењивати од 1. фебруара.

Ово је одлучено на састанку са директорима ПД за дистрибуцију, одржаном 20. децембра, коме је председавао Животије Јовановић, директор Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију, и у чијем раду је учествовао и др Аца Марковић, председник УО ЕПС-а. Речено је да су

сва ПД припремила доношење одлуке о оснивању огранка за јавно снабдевање у свом саставу, као и развојено вођење књиговодства, а да ће се организација и систематизација послова јавних снабдевача радити у највећој могућој мери једнообразно и према шеми коју је припремио Стручни тим ЕПС-а за раздавање делатности у дистрибуцији. У овој шеми, терминологија је дата у складу са новим законским променама и описом послова јавног снабдевача. Објашњено је да је она само оквир за будућу организацију и да ће је ПД применити у складу са својим потребама и могућностима.

Наплата испоручене електричне енергије у ПД ЕД ЕПС-а била је у новембру, по традицији за овај месец, поново лошија него претходних месеци и достигла је 95,34 одсто од фактурисане реализације што је за око четири процента мање него у октобру. То је истакао Милан Миросављевић, директор Сектора за трговину и односе са тарифним купцима у Дирекцији ЕПС-а за дистрибуцију електричне енергије, на састанку одржаном 7. децембра у Нишу. Новембарски пад наплате, иначе, неће угрозити годишњи план од 94 одсто, јер се по истој традицији годинама уна-

„ЕлектроВОЈВОДИНА“ – најбоља са наплатом у новембру

План најлађе биће израђен

зад у децембру рачуни измирују готово стопроцентно.

Најбољу наплату фактурисане реализације остварила је „ЕлектроВОЈВОДИНА“ са 99,41 одсто, а следе је „Центар“ са 98,89 и „Југоисток“ са 95,12 одсто. Миросављевић је констатовао да је код свих електродистрибуција, изузев „Центра“, забележена боља наплата од потрошача из категорије „домаћинство“, због чега се даље активности морају више усмерити ка такозваним вирманским потрошачима. ПД „Центар“ се у последње време суочава са великим притисцима локалне самоуправе да у наредном периоду са мреже не искључује неплатише електричне енергије, а о чему је обавештено пословодство ЕПС-а.

Мирослав Пешић, директор Сектора трговине „Електродистрибуције Београд“, појаснио је да је ово привредно друштво у претходном периоду главни акценат ставило на елиминисање губитака електричне енергије, а да ће у децембру наставити са појачаним активностима на наплати потраживања, по-

себно кроз утужења дужника, наплату од великих дужника, као и од буџетских корисника, а да би се до краја године одржао њен високи ниво.

Од свих директора трговине у ПД ЕД ЕПС-а Миросављевић је затражио и да, осим већ уобичајено примењиваних мера на наплати потраживања, морају да се више ангажују на изналажењу и других инструмената. Јер неопходан је свеобухватан приступ сваком појединачном случају, имајући у виду тежину кризе, или не губећи из вида редовне платише, који упркос свим тешкоћама на време плаћају рачуне за утрошена струју. Но вост је и да је „Електросрбија“ сачинила софтвер за праћење свих елемената наплате, а који ће у наредном периоду бити представљен директорима дирекција за трговину у осталим ПД.

Томислав Папић, извршни директор у ЈП ЕПС, у другом делу састанка представио је закључке Стручног тима за раздавање делатности, као и предлог организационе шеме огранка за јавно снабдевање у оквиру привред-

них друштава електродистрибуција. Том приликом истакао је да је са тим закључцима сагласан и Драгомир Марковић, генерални директор ЕПС-а, који инсистира да се донети закључци што пре имплементирају, а најдоцније до утврђених рокова.

Мишљење присутних на састанку, међутим, било је да се усвојени рок за формирање огранака за јавно снабдевање - 1. јануар 2012. године - не може испоштовати, али да је то могуће урадити до 1. фебруара, по усвојеној јединственој организационој шеми, уважавајући све специфичности привредних друштава електродистрибуција. Пешић је тим поводом истакао да ПД ЕДБ не може на исти начин, као остала друштва, да формира огранак за јавно снабдевање, због своје специфичне организованости. Папић је, стoga, позвао ЕДБ да до 1. јануара Стручном тиму за раздавање делатности достави предлог њихове организационе целине за јавно снабдевање електричном енергијом.

М. МИЛАНОВИЋ

Раздавање према моделу радних места: са састанка дистрибутера

Посебно је наглашено да у све разговоре о организацији послова огранка за јавно снабдевање треба да буду укључени представници Синдиката и да је веомабитно да се не сметне са ума да се ово раздавање делатности у дистрибуцији улази да би се електроенергетска делатност растеретила свих пратећих трошкова. Раздавање ће ићи према моделу радних места, а најбитније је да се укупна организација постави тако да и оператор дистрибутивног система и јавни снабдевач могу профитабилно да послују и да успешно стартују на отвореном унутрашњем тржишту електричне енергије, већ од 1. октобра идуће године.

А. ЦВИЈАНОВИЋ

Улаћање у будућносћи компаније

Са потписивања уговора о сарадњи између ЕПС-а и Економског факултета у Београду

ЈП „Електропривреда Србије“ и Економски факултет Универзитета у Београду потписали су 9. децембра уговор о међусобној сарадњи и усавршавању стручњака у енергетском сектору. Уговор су потписали др Аца Марковић, председник Управног одбора ЈП ЕПС-а, и проф. др Марко Бацковић, декан Економског факултета. Уговор утврђује сарадњу на мастер академским студијама на студијском програму „Економија и менаџмент енергетике“ у школској 2011/2012. години. Прву генерацију на овом програму похађа 31 студент, а од тога су 23 полазника из ЈП ЕПС-а и ПД.

- Очекују нас велике промене, које пре свега подразумевају отварање тржишта, и желимо да спремни дочекамо промене на

тржишту са кадровима образованим на једном од најпРЕстижнијих факултета у земљи - рекао је Марковић.

Дубравка Митрић Висковић, директорка Функције управљања људским ресурсима у ЕПС-у, нагласила је да улагањем у образовање улажемо у будућност компаније, јер запослени представљају наш највреднији ресурс, а очекује се и да ће једног дана ови људи успешно водити нашу компанију.

Реформе у енергетском сектору и захтеви да се мултидисциплинарним приступом воде енергетски послови и пројекти указали су на потребу стручног усавршавања факултетски образованих кадрова у ЕПС-у.

- Формирање овог студијског програма представља наставак успешне сарадње нашег факултета и „Електропривреде Србије“. Образовањем запослених на овом програму, ЕПС ће унапредити стручност својих кадрова, који ће допринети стратешком развоју једне од најзначајнијих компанија у Србији - изјавио је проф. др Марко Бацковић.

Како је објаснио инжењер Владимир Маринковић из ПД РБ „Колубара“, мастер студије биће веома корисне за инжењере који се често не сналазе у економским темама, са којима су све чешће суочени. И његов колега Петар Кујунџић, из ЈП ЕПС, каже да је овај програм велика шанса за усавршавање, те да ће стечено знање бити веома и корисно, без обзира на напоран темпо студирања.

ЈП ЕПС је, иначе, активно учествовао и дао свој допринос и подршку креирању студијског програма мастер академских студија „Економија и менаџмент енергетике“, који је усклађен са утврђеним стручним стандардима за акредитацију. Овим мастер студијама „Економија и менаџмент енергетике“ обезбедиће се релевантна теоријска и практична знања из области економије и менаџмента у условима либерализације тржишта и реструктурисања енергетског сектора у Републици Србији.

А.Б.М.

Одобрен нацрт уговора о кинеском кредиту за ТЕ „Костолац“

Параф на зајам до јануара

Исјуњен њоследњи услов
за поштовање уговора
о кредиту са кинеском
Ексим банком.

Повлачење новца из
кредита ће се осигурити
рашфикације у Скупштини
Србије

Влада Србије одобрila је 22. децембра нацрт уговора о кинеском кредиту од 334 милиона долара за ревитализацију ТЕ „Костолац Б“, казао је Милivoје Михајловић, шеф владине канцеларије за сарадњу с медијима. Драган Јовановић, директор „ТЕ-КО Костолац“ рекао је да је то последњи услов за потписивање уговора о кредиту са кинеском Ексим банком, што се очекује до краја ове године. Кредит ће бити искоришћен за реализацију прве фазе аранжмана с кинеском компанијом ЦМЕЦ,

у оквиру које су планирани ревитализација блокова Б 1 и Б 2, изградња постројења за одсумпоравање димних гасова у ТЕ „Дрмно“ и изградња железничког колосека и пристаништа.

Према ранијим информацијама, кинеска Ексим банка ће кредит одобрити уз фиксну камату од три одсто годишње, почек од пет година и укупан рок отплате од 15 година. Почетак повлачења новца из кредита очекује се након ратификације уговора о кредиту у Скупштини Србије.

Р.Е.

Клима управля је енергијом

Србија се у другом делу године сушавала са сушом која је угрозила пољопривреду и изазвала велике проблеме у раду хидроелектрана. Низак водостај и то што је „Електропривреда Србије“ приморана да увози електричну енергију из иностранства наметнули су питање да ли ће бити довољно електричне енергије ове зиме.

У организацији „Балканмагазина“, 15. децембра, у Прес центру Удружења новинара Србије, одржан је округли сто „Утицај климатских промена на енергетску безбедност“, где се разговарало о проблемима суше, смањењу хидропотенција-

Највећи терет јоднеле су термоелектране.
Сируја најскуља када је нема

гавата на сат. Нуклеарне електране су спасиле регион.

Представници ЕПС-а су тим поводом истакли да је дневна производња проточних електрана била око 15 милиона киловат-сати, а пре месец дана била је мања од 10 милиона kWh, с тим што је планирано да оне у овом пери-

региона, кроз који пролази велики транзит електричне енергије.

- Ова ситуација није изазов само за производњу, већ и за преносни систем. У овом периоду повећан је транзит као и захтеви за прекограницни пренос електричне енергије - рекао је Душко Тубић, помоћник извршног директора ЕМС-а, напомињући да оваква ситуација није наша специфичност, већ се дешава и у развијеним земљама. Јер измене начин рада утиче на преносни систем. Тако су и Немци доживели проблеме у мрежи, када је искључено осам нуклеарних електрана велике снаге, па

Са окружног стола: Утицај климатских промена на енергетску безбедност

ла за производњу електричне енергије, као и значај природног гаса и умрежавања гасних и електро система у региону за превазилажање оваквих криза. Участници скупа сложили су се да је суша у другој половини године смањила производњу хидроелектрана, али и да су угља, гас и увоз електричне енергије спасили електроенергетски систем.

Милутин Продановић, помоћник министра за електроенергетику у Министарству енергетике и инфраструктуре, истакао је да се радна група за сигурност снабдевања енергентима редовно састаје и да прате дешавања у свим секторима, како би одлуке о интервенцијама могле да буду донете у врло кратком року. Електроенергетска ситуација у Србији стабилнија је него пре месец дана, пре свега због виших спољних температуре у децембру и побољшања хидрологске ситуације. Док у региону недостаје 3.000 мегавата на сат, у Бугарској има вишак од 1.200 ме-

оду године производе око 27 милиона kWh. Акумулације у реверзibilним хидроелектранама се штеде, јер су испод биланса, али ипак нису на забрињавајућем нивоу. Највећи терет поднеле су термоелектране, које су половином новембра дневно производиле и 95 милиона киловат-часова, док се производња сада смањила на 84 милиона киловат-часова.

Жељко Ратковић, директор за инвестиције у „Електропривреди Републике Српске“ рекао је да је електроенергетска ситуација стабилна, али да се увозе мање количине струје. Он је истакао да је неопходна изградња већих акумулација за постизање веће енергетске стабилности у Републици Српској, а до 2030. године планира се изградња одређеног броја хидроелектрана на Требињици и Дрини.

У ванредним енергетским ситуацијама значајан терет подносе преносни системи, а у нашем случају „Електромрежа Србије“, јер се Србија налази у чворишту

зависе од увоза електричне енергије.

Колики је значај рада „Панонских ТЕТО“ у ситуацијама мањка енергије, указао је Милош Сарамандић, директор овог ПД. Он је напоменуо да, иако се ради о 30 година старим постројењима, ни са њиховим интензивнијим ангажовањем значајних испада није било. Сарамандић је објаснио и да је цена електричне енергије произведене у овим постројењима већа у односу на остале изворе, али да је струја најскупља када је нема.

- Климатске промене не изазивају проблеме само у енергетици, већ и у животној средини у целом свету – објаснио је Мирослав Спасојевић из Министарства енергетике и инфраструктуре. – Порука са Међународне конференције о климатским променама, која је недавно завршена у Дурбану, јесте да ће простор на коме се налази Србија претрпети значајне климатске промене, пре свега кроз смањење падавина.

Ј. СУБОТИЋ

Сарадња ПД „Електровојводина“ са Агенцијом за енергетску ефикасност и Удружењем за заштиту потрошача Војводине

Добији ог милијарду динара

ПД „Електровојводина“ потписала је 30. новембра меморандум о разумевању и сарадњи са Агенцијом за енергетску ефикасност Србије и о пословној сарадњи са Удружењем за заштиту потрошача Војводине.

Ти документи потписани су како би се повећала енергетска ефикасност и заштитили интереси потрошача. Потписници су били Тихомир Симић, директор „Електровојводине“, Бојан Ковачић, директор Агенције за енергетску ефикасност, и Горан Паповић, председник Удружења за заштиту потрошача Војводине.

На конференцији за новинаре, одржаној у Београду, наглашено је да је потписивањем докумената постигнуто синергијско партнерство за развијање значајних пројеката, обновљивих извора енергије и побољшање енергетске ефикасности. Кроз партнерство ће бити промовисане и активности у борби против крађе електричне енергије као највећег друштвеног зла које може да угрози континуирану, стабилну и сигурну испоруку електричне енергије.

Потписивањем Меморандума постигнута је сарадња у областима енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије, у развијању свести и навика купаца о ефикасном искоришћењу електричне енергије, могућностима обуке и образовања везаних за енергетску ефикасност и обновљиве изворе енергије. То ће допринети унапређењу одрживог развоја Аутономне покрајине Војводине, како би се подржао равномерни регионални развој Србије.

Стратешким партнерством са потрошачима, путем њиховог удружења, и подизањем свести о неопходности промена навика у правцу рационалног коришћења енергије, створиће се битни предуслови да снабдевање струјом буде поуздано и сигурно, речено је на конференцији за новинаре.

Истакнуто је да је споразумом покренута кампања рационалне потрошње струје и спречавања неовлашћеног коришћења електричне енергије, поди-

Са потписивања Меморандума и Споразума

Партерством
до веће енергетске
ефикасности, коришћења
обновљивих
извора и спречавања
крађе струје.

Смањени тубици,
повећана најлађа

Оправдане инвестиције

У току 2011. године планом је предвиђено улагање веће од 1,1 милијарде динара за одржавање електроенергетског система предузећа. Предвиђена средства су утрошена, што значи да се овогодишњи ремонти завршавају. Због такве припреме система у току ове године било је мање испада, а мрежа и њени елементи понашали су се добро.

зајем свести потрошача. Кампања треба да купце електричне енергије у Војводини упозна са материјалном штетом која настаје од крађе струје, као и са опасностима које може изазвати неконтролисана садња растинја у близини далековода. Циљ кампање је да се смање губици електричне енергије у дистрибутивном систему и повећа наплата утрошene струјe.

Тихомир Симић, директор „Електровојводине“, нагласио је тим поводом да ће након четири године губитака то предузеће пословати позитивно и завршити 2011. са милијарду динара добити.

„Електровојводина“ је за десет месеци ове године смањила губитке на основу неовлашћене потрошње струје за око 600 милиона динара, што је искоришћено за побољшање финансија и инвестиција – рекао је Симић.

– Истовремено, повећана је наплата, која је већа од 97 одсто и најбоља је за последњих 20 година. Довели смо „Електровојводину“ до нивоа функционалне организације која ефективно је смањује трошкове, чему је допринела и централизација и транспарентност јавних набавки. Повећана је и ефикасност судске наплате потраживања за крађу електричне енергије.

Д. Г. В.

Електросрбија је прво привредно друштво у оквиру „Електропривреде Србије“, које користи видео конференцију као средство комуникације. Седница пословодства путем видео линка одржана је 9. децембра у Краљеву. На дневном реду биле су две најважније теме: побољшање наплате потраживања и смањење губитака. Овај састанак је, ипак, био другачији од свих осталих, јер је одржан путем телекомуникационих веза и видео технологије. Из Краљева је састанком председавао Слободан Михајловић, директор ПД „Електросрбија“, док су директори електродистрибуција учествовали преко видео линка из својих канцеларија у огранцима.

„Електросрбија“ има највеће конзумно подручје и покрива скоро трећину Србије. Друштво се организационо састоји од 11 огранака и Управе, те је зато и важна брзина са којом се од сада важне теме могу стављати на дневни ред – рекао је Михајловић.

Састанак је био виртуелан, али живе дискусије нису изостале. Донети су важни закључци, а од њихове примене се очекују значајни резултати. Овакав састанак се увек и веома брзо може организовати, а омогућава и штедњу, јер нема трошкова за дневнице и путовања.

■ Добра конекција успостављена на једанаест локација истовремено

А биће и лако изводљиво да се седнице одржавају много чешће него до сада.

Техничку подршку за увођење ове нове технологије у рад компаније пружили су радници Дирекције за информационе технологије. Видео и аудио комуникације, преко интернета, новина су не само за ЕПС, већ и за већину компанија у региону. Видео конференција је остварена преко пробне верзије популарног програма „Скајп“. Прави је изазов био успоставити добру конекцију на 11 локација истовремено, узимајући у обзир ограничења коришћене телекомуникационе опреме и софтвера.

Прва видео конференција показала је да је примена ове врсте технологије могућа и у електропривреди и то не само за организовање састанака, већ и за одржавање обука, курсева, али и даљинске интервенције. У „Електросрбији“ размишљају о набавци професионалног система за видео конференције, уз који би се користила сопствена интранет инфраструктура. Такво решење било би знатно брже и поузданije у односу на употребу јавно доступног софтвера, какав је „Скајп“.

И. АНДРИЋ

Завршена реконструкција ТС 110/35/20 kV „Нови Сад 7“

Објекат као новојодишињи ћоклон

Привредно друштво „Електровојводина“ наставља са модернизацијом електроенергетског система и од 22. децембра у употреби је потпуно реконструисана ТС „Нови Сад 7“, са новом опремом и са уgraђеним новим енергетским трансформатором. Тиме се стварају и предуслови за развој привреде, станоградње и других пословних садржаја за подручја који гравитирају ка територији Јужног Телепа и Сомборског булевара.

Пуштајући у присуству гостију и пословних партнера, а из ЕПС-а овом до-гађају, између осталих присуствовали су Радован Станић, помоћник директора Дирекције ЕПС-а за дистрибуцију и Милан Миросављевић, директор Сектора за трговину и односе са тарифним купцима у Дирекцији ЕПС-а за дистрибуцију, у употребу ТС „Нови Сад 7“ др Тихомир Симић, директор ПД „Електровојводина“ истакао је да објекат тог профила у Новом Саду није изграђен већ двадесет година. А изградња инфраструктурних објеката и припрема простора овог де-

ла града за интензиван развој и инвестиције, свакако, није могуће без овако значајног комплексног објекта, у вредности од изнад 140 милиона динара. Битно је и то да је ТС „Нови Сад 7“ у рекордном року изграђена и пуштена у рад.

-Изузетно смо поносни, јер пуштање тог реконструисаног објекта у рад највредније је што је „Електровојводина“ могла да поклони Граду Новом Саду поводом Нове 2012. године и за нову зимску сезону – рекао је др Симић.

Трафостаница 110/35/20 kV „Нови Сад 7“ је изграђена почетком деведесетих година, а опрема која је у то време набављена, квалитетом не задовољава садашње стандарде, а то се, пре свега, односи на заштитно-управљачку опрему.

Реконструкција ове ТС одвијала се у етапама, како би се омогућило несметано снабдевање купца електричном енергијом, због тога што је један њен део у сваком тренутку морао остајати под напоном због купца како би се несметано снабдевали електричном енергијом. Од

■ Пуштање у рад реконструисане ТС „Нови Сад 7“

нове опреме у постројењу 110 kV урађени су, пре свега, у постојећем далеководном полу прекидачи, растављачи, струјни и напонски трансформатори. Важна је и уградња новог трансформатора 110/20 kV. У разводном постројењу 20 kV нови су микропроцесорски заштитно управљачки уређаји, као и вакуумски прекидачи. И у постројењу 35 kV замењена је заштитно управљачка опрема микропроцесорском заштитом.

А. ЈАЧИЋ-РАКИЋЕВИЋ

Спруја није баук

■ Деца на фестивалу откривају „Чудесни свет електричног струја“

Шта је то електричност? Како настаје електрична енергија и којим путем долази до нас? Зашто производња електричне енергије у једном електроенергетском систему увек мора да прати потрошњу? Како се од угља и воде прави електрична енергија? Ово су само нека од питања на која су од 2. до 4. децембра посетиоци Фестивала науке, посебно они најмлађи, добили одговор на штанду "Електропривреде Србије" и на тај начин открили „Чудесни свет електричног струја“. ЕПС је организовао едукативну поставку на овогодишњем Фестивалу науке како би се на популаран и једноставан начин најмлађи упознали са производњом, потрошњом и штедњом електричне

енергије, као и са опасностима које вређају од струје.

Независно од узраста, на ЕПС-овом штанду су подједнако правили гужву и око малих кућних електричних апаратова старих по неколико десетина и око видео игрице. Изложени стари радио апарати, који су и данас у исправном стању, привукли су љубитеље музичких уређаја. Они су желели да чују звук који се пре педесет и више година слушао по кућама. Први електрични усисивачи могли су такође да се испробају, а најзанимљивији је био рад једне од првих машина за веш. Можда највеће чуђење код деце је изазвала прва електрична пегла, тешка и више од 10 килограма. Само су питали „колије пегла са тим чудом“.

И деца, али и одрасли, „измерили“ су

своје знање играјући едукативне видеотестице о електричној енергији, историји електропривреде, штедњи... Ништа мање интересовање није било за вожњу ЕПС-овог бицикла који производи струју. Деца су чекала да дођу на ред да би окретањем педала произвели сопствену струју, којом су осветљавали знак ЕПС-а постављен на зиду испред њих. Најупорнији су били најмлађи који једва да су успевали да дохвате педале. Радост и захвалност коју су деца показале.

Више хиљада деце на штанду ЕПС-а видело најстарије кућне апарате, и трали едукативне видеотестице и правили спрјују вожњом бицикла.

Анкета је показала да најмлађи мноштво знају о производњи енергије

зала приликом добијања поклона показала је колико она воле изазове учења и доказивања. Награде су додељене за успешно савладавање препрека у видеотестицима, али и за прављење струје на бициклу.

Деца су попуњавала и анкету са питањима као што су: шта је то струја, како би направио струју, шта би се додило да нестане струја? Било је разних одговора од школског да је електрична енергија или струја усмерено кретање наелектрисаних честица кроз проводник, па све до „струја је оно што додирнеш па ти се виде кости“.

„Сваког дана питај:
шта је то електричност?
Али нисам налазио
Прошло је осамдесет
а ја себи још увек
немотан да нађу...“

- Струја је оно што иде по жици. Додуше, по жици иду и артисти у циркусу, али не могу да светле – био је један од занимљивих одговора.

Да је струја творевина Николе Тесле међу ученицима није било дилеме, али када им је постављено питање шта би се десило када не би било струје више од 25 одсто њих запитало се како би живело без „Фејсбука“.

- Морао бих да је измислим, јер не знам шта бих радио без „Фејсбука“ - рекао је Марко, ученик седмог разреда, док је његов другар Милан додао да би најзад могао да се наспава, јер не би могао да ради домаћи под свећом.

- Када не би било струје људи не би били толико размажени, живели бисмо сви на селу, хранили кокошке и цео свет би се успорио - маштовит је био Урош, ученик шестог разреда.

Поред интересантних и шаливих одговора да струја настаје тако што се роди Никола Тесла, магијом или једноставно тако што упалимо светло, више од 40 одсто ученика дало је тачан одговор на питање како

Без предрасуда

Током три дана дружења са децом на Фестивалу, који је по проценама имао више од 20.000 посетилаца, ЕПС је поделио више од 3.000 поклона – ДВД са едукативним игрицама, брошуре, качкете, лопте... Велика посебеност ЕПС-овог „штанда“ показала је да је појављивање на оваквим манифестацијама значајно и оправдано, јер су деца показала да немају никаквих предрасуда према ЕПС-у и да се са њима успоставља квалитетна комуникација. Уосталом, они су наши будући купци струје а неретко и савест у кући која може да едукује старије чланове породице који су навики да нерационално троше најјефтинији енергент.

били направили струју, и углавном уз помоћ енергије воде, соларне енергије, ветрењача и нуклеарне фузије. Било је и оних који настанак струје виде и као „спајање две сродне душе“. Најстарији посетилац изјавио је како би се требало латити Теслине идеје о прикупљању струје из громова.

- Када не би било струје направила бих је тако што би натерала хрчка да покреће точак који би онда правио

струју - рекла је Марија, ученица четвртог разреда.

Пети Фестивал науке у Београду посетило је више од 20.000 људи који су могли да виде радове и експерименте 300 младих научника из 31 научне институције из Србије и иностранства, као и да учествују у научним шоу програмима, предавањима, дебатама, интервјуима и бројним едукативним радионицама.

М. П. - А. Б. М.

Мала хидроелектрана „Првонек“, на Бањској реци у околини Врања, почела је 1. децембра са пробним радом и производњом електричне енергије. После више од 20 година „Електропривреда Србије“ је добила нову малу ХЕ. „Првонек“ има два агрегата снаге од 110 и 800 киловата и годишње ће производити између 2,5 и три милиона киловат-часова. Електрана је повезана на електроенергетску мрежу и створени су услови за почетак пуштања електране у пробни рад. Мала ХЕ

Инвестицију вредну 1,55 милиона евра ЕПС финансирао самостално.

Модел за изградњу будућих малих ХЕ

„Првонек“ изграђена је за мање од годину дана, а инвестицију у вредности од 1,55 милиона евра ЕПС је финансирао самостално.

- Веома је битно што ће мала ХЕ „Првонек“ послужити и као „модел изградње“ за све будуће мале хидроелектране на водопривредним објектима и да ће као нови хидроенергетски објекат имати право на фид-ин тарифу - изјавио је Слободан Митровић, директор за стратегију и

„Првонек“ у ћробном раду

ХЕ „Првонек“ – нови објекат ЕПС-а после две деценије

У Новој Вароши, 53 године после трагедије, подигнуто обележје минерима

Пробијајући
најдужи тунел у Србији, од
8.026 метара,
йоинула 32 радника.
ЕПС њомојао ћрадњу
сјоменика

На споменику од камена, који симболизује тунел, шине и вагонете, крај којих су им се угасили животи, од краја октобра, у дворишту школе села Рутоши, налазе се имена 32 радника „Тунелоградње“ који су страдали пре 53 године, током пробијања тунела којим је Увац скренут на турбине Хидроелектра-

Сећање на настрадале

Потрага за наследницима
Откривање споменика одложено је за пролеће, док Ђелић не прикупи адресе потомака настрадалих. Трага се за родбином минера Живка П. Кнежевића, Богдана М. Косовца, Ивана А. Серетића, Мила Н. Скакавца и Јоса М. Тољана из Огулина, те Милана С. Максимовића, Стојана М. Марјановића и Стојка В. Савића из Челинца код Бањалуке, као и Ђура Л. Бабића из Босанске Дубице, Рајка Ј. Глоговца из Волујца код Требиња, Веселина Ч. Миленковића и Садрије Р. Малића из Призрена.

пању тунела Радоиња-Бистрица, дугог 8.026 метара, највећег у Србији, у каменом масиву брда Китоња, 19. јула 1958, настрадало је пола прве смене. У петој години ударништва, само шест месеци делило их је од величанствене радне победе.

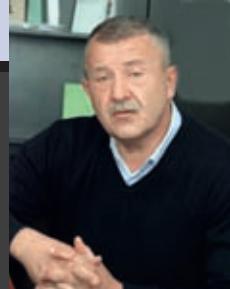
Највише минера било је баш из села Рутоши, али и из Кратова, Бистрице, Јасенова, те пријепољског Хисарика и Бродарева, сјеничког Гоња, те Чачка и Куршумлије.

- Ишао сам у други разред средње школе и пластио сено када су, иза поднева, миње и сирене огласиле несрећу. Дим, јауци, црне мараме и наш немар према градитељима стално ме прате, па сам повео акцију да им се бар мало одужимо - казује Милан Ђелић, пензионисани електроинжењер и својевремено директор „Лимских хидроелектрана“.

Несрећа се, додорила када је приликом узимања експлозива непажњом запаљен приручни магацин, у којем је би-

не „Бистрица“. Месна заједница Рутоши покренула је акцију градње споменика, а донацијом од пола милиона динара помогла је „Електропривреда Србије“. Споменик су, по идеји Марије Ђековић, ликовног педагога, саградили мајстори фирме „Сакс“ из Горјана.

У једној од највећих трагедија на градилиштима у нашој земљи, при ко-

Драган Бајало дигитални инжењер електротехнике

инвестиције у производњи у Дирекцији ЕПС-а за стратегију и инвестиције, која је водила овај посао. – Мала ХЕ „Првонек“ први је енергетски објекат који се гради у складу са Уредбом Владе Републике Србије о утврђивању програма остваривања стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2015. године за период од 2007. до 2012. године, која се односи на изградњу нових енергетских постројења на постојећим водопривредним објектима.

Ова хидроелектрана налази се на брани „Првонек“, кључном објекту будућег регионалног водопривредног система на југу Србије. Брана је висока 90 метара и њеном изградњом формирана је акумулација запремине око 20 милиона кубних метара. На пројектовању мале ХЕ „Првонек“ ангажован је Институт за водопривреду „Јарослав Черни“, док је техничку контролу главног пројекта урадио Грађевински факултет. Испоручилац основне опреме (турбина, генератор и аутоматика) је „АТБ СЕВЕР д.о.о.“ из Суботице, као носилац заједничке понуде и „Andino Hydropower Engineering Ltd.“, као члан групе понуђача. Извођач грађевинских радова је „Хидротехника-Хидроенергетика а.д.“, а испоручилац остале опреме је „Металац компанија д.о.о.“ из Куршумлије.

А. Б. М.

Ірадиштеље

ло стотину килограма експлозива и каписли. Од 35 радника само су тројица спасена и међу живима је једино Милојица Радомировић, из Забрњих Тоца код Прибоја, који сада живи у Београду.

Р. Е.

Изненада и неочекивано отишао је са овог света Драган Бајало.

Пореклом и рођењем Сремац имао је оне познате сремачке одлике и подсећао на онај кућарак из песме, који је „сачињен од блата из ината“

Завршио је Електротехнички факултет у Београду и запослио се у Диспетчерском центру ЕПС-а као приправник, на радном месту оперативног диспетчера за управљање електроенергетским системом. У периоду од 1979. до 2001. године прешао је пут од приправника до директора Дирекције за управљање електроенергетским системом.

Знао је електроенергетски систем, што се каже, „у прсте“. Знао је свако разводно постројење, сваки далековод, сваки растављач, прекидач. У току НАТО бомбардовања 1999. није по неколико дана напуштао дислоцирану диспетчерску салу. Са три кутије „дрине“ без филтера и телефонском слушалицом, онако из главе, повезивао је делове система и тиме омогућио напајање електричном енергијом неопходних потрошача, као што су болнице и други важни објекти.

Као да је у том протесту против вандалског рушења било и поруке: „Ви рушите, али нас не можете да уништите“. Оно што му нико не може одузети је неспорна и сваком јасна истина – Драган Бајало био је херој тог времена.

Након бомбардовања у јесен 1999. године смењен је са места главног диспетчера. Постављен је за руководиоца изградње нове диспетчарске сале. Под његовим руководством опремљена је диспетчарска сала где се посебно истиче велики екран на коме је приказан систем за чију се набавку и монтажу посебно залагао. То је данас Национални диспетчарски центар „Електромреже Србије“.

Интелигентан, духовит, брзих реакција, знао је на занимљив начин да интерпретира догађаје који су се десили на послу или шире. Волео је

шале, шаљиве провокације и ситне подвале и по томе ће остати у сећању код оних са којима се дружио и радио. Није много марио за ауторитетете, хијерархије, процедуре... Бранећи ону истину која је по њему једина и неспорна, није бирао речи, па и начине да је докаже и наметне. Знао је да наљути људе, да отвори нове сукобе, јер претходне није затварао. Био је својствен и познат по томе да некоме да потврди његовог става, а онда у следећој реченици, ту сагласност претвори у духовитост која представља негацију.

Једном приликом расправљајући се са инжињерима ЦИТИ о телефонској централи у Диспетчерском центру, која није задовољавала услове и потребе оперативног управљања, на убеђивање стручњака ЦИТИ-ја да је то добра централа, Бајало је на изглед помирљиво рекао: „Слагам се да је централа добра. Али за пекарску индустрију.“

Нико не може да оспори да је био одличан организатор послова. Имао је поверење у своје сараднике и на основу њихових мишљења и предлога доносио је одлуке. Кад је реч о струци, знао је да на време доноси добре одлуке.

Након „октобарских промена“ напустио је Електропривреду Србије, трагајући за неким новим фронтовима и пословним изазовима. Ипак, увек је остао мислима у ЕПС-у, водећи неку своју „донкихотовску“ борбу до последњег даха.

Пре месец дана договарали смо се да се видимо и пробамо ракију коју сам испекао од кајсија. Прихватио је одушевљено: „Свакако се морамо видети. Одавно се нисмо видели, а доста се тога накупило непринципијелног, па то морамо да расправимо.“

Ракију смо попили на гробљу, на кон сахране, за поко његове душе.

СЛОБОДАН ЛОЛИЋ
(РУКОВОДИЛАЦ СЛУЖБЕ ЗА
ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ У
ДИСПЕЧЕРСКОМ ЦЕНТРУ ЕПС-А ОД 1979.
ДО 2004. ГОДИНЕ, САДА ПЕНЗИОНЕР)

И људи се ђријремају за јржишину ушакмицу

У овој ћодини управљање људским ресурсима установљено као заједничка функција.

Афирмација ће функције и заједничких ћослова ђочиње од Нове ћодине и у ђивредним друштвима

■ Дубравка Митрић-Висковић

Од половине године у ЕПС је организована заједничка функција за управљање људским ресурсима. Интерним позивом током лета заинтересовани запослени у ЕПС-у су позвани да конкуришу за све менаџерске позиције у тој функцији. Међу пријављеним кандидатима само мали број је испунио високе услове конкурса – осам година радног искуства и представљен програм за вођење послова у четири HR сектора: за стратегију и планирање људских ресурса, за развој људских ресурса, за безбедност и здравље на раду и за кадровске услуге. До сада су изабрана три менаџера. Избор менаџера за стратегију и планирање људских ресурса је у току и комисија ће до краја децембра генералном директору ЕПС-а дати свој предлог. Три изабрана менаџера су већ започела рад на новим дужностима, а у посао их уводи Дубравка Митрић-Висковић, директорка за људске ресурсе ЕПС-а.

- Новоизабрани менаџери су директори сектора којим руководе. Истовремено, у систему ЕПС они треба да се афирмишу као ауторитети за групу послова којима руководе – каже Дубравка Митрић-Висковић. - По први пут су позиције менаџера уведене у заједничким функцијама у ЕПС-у управо с намером да се посебно нагласи да њихова улога подразумева више од руковођења и координације рада непосредних сарадника. Очекује се да ће се у наредном периоду делегирање послова и овлашћења у ЕПС-у целовито уредити, као и да ће овим и другим менаџерима бити делегирана и овлашћења која сада још немају. Делегирање послова, задатака и овлашћења у савременом менаџменту се подразумева. Само се одговорност не може делегирати, јер она припада положају, а не особи на том положају. Врло је битно да се делегирају конкретни задаци и овлашћења с поверењем. Онај ко делегира другоме задатке добија могућност да ће се усредсредити на нове послове. Врло сам задовољна малим тимом људи којим руководим, закључује директорка за људске ресурсе ЕПС-а, а који с пуно и другима видљивог ентузијазма обавља своје послове. Чињеница да то и други примећују охрабрује ме да смо на добром путу.

■ Организационе и суштинске промене

Многи су се питали шта заједничка функција конкретно значи у садашњој организацији ЕПС-а. Директорка за људске ресурсе ЕПС-а истиче да са ма организациона измена значи мало без суштинске промене. Промена ће бити суштинска када довољимо припрему информатичке подршке за стручно и објективно доношење правих одлука за ову функцију, када створимо заједнички тим квалификованих и компетентних људи који ће у пословима управљања запосленима бити концентрисан не на евиденције и досијеа, већ на анализе, истраживања, мерења и планирања, заснована на конкретним подацима. За такав приступ је потребно установити и заједничке савремене методе и алате менаџмента. Ово није централизација у име субординације са корпоративног нивоа на ниво привредних друштава.

- Нова организација отвара простор за заједнички почетак послова и пројекта, за спровођење објективних анализа, проширење јединствене базе података као основе за озбиљан даљи рад свих будућих стручњака за људске ресурсе у ЕПС-у - напомиње Митрић-Висковић. - Она омогућава и започињање и афирмацију већ препознатих послова и група послова из области управљања људским ресурсима, прављење, тестирање и примену заједничких модела за установљавање и обављање конкретних активности у функцији људских ресурса. Када се послови уреде на планирани начин моћи ће да се самостално извршавају у сваком привредном друштву или ће се измештати у једно од привредних друштава да их оно обавља за ЕПС. Ово последње смо већ применили и уверили смо се да је могуће и да је добро спроведено за све нас. Постоји обострано коректна сарадња са директорима готово свих привредних друштава. Многи нам своју подршку дају и кроз конкретне предлоге и иницијативе.

До краја године у заједничку базу персоналних података биће унети и подаци за запослене у ПД РБ „Колубара“. Биће приклучени и подаци од значаја за валидне анализе укупних трошкова запослених. У базу ће бити пренети и сви елементи за обрачун зарада. А биће унети чак и подаци о лицима ангажованим ван радног односа и о особама које раде преко услужних фирм. Из базе персоналних података већ се успешно директно штампају уговори о раду, решења и потврде, прегледи и информације. Све што је уређено и истестирано биће дато на коришћење свим привред-

Запослени су најзначајнији ресурс

Управљање запосленима као најзначајнијим ресурсом у тржишној утакмици треба да допринесе да се основне делатности обављају на најпрофесионалнији начин, с високим стандардима и продуктивношћу - бар на нивоу који има конкуренција. Сваки запослени у будућности треба да зна да се од њега очекује да увек буде и мало бољи од извршилаца његовог ранга у конкурентској фирмама. Гледано на дужи рок - нема опасности да то остане само декларативно, иако сада то још објективно јесте. Први којима ће подршка HR менаџмента бити највише потребна биће управо они менаџери ЕПС којима ће само остварени резултати у претходном периоду дати шансу да управљају и убудуће.

Заједнички јавни конкурс и догодине

Оповргнути су аргументи да нису потребни заједнички конкурси са спроведеним „Ви сте нам потребни“. Зато је и у 2012. години у ЕПС-у планиран заједнички јавни конкурс за више од 100 најбољих факултетски образованих стручњака. Примаће се, уз то, нови запослени, па и други приправници у складу с евидентираним потребама посла. Пријем младих већину запослених у ЕПС разнежи, али се код старијих јавља и страх од конкуренције. Млади брзо уче, доносе знања о новим технологијама, а како су радознали и жељни да се брзо докажу, енергија су која се препознаје и која мора да добије простор за развој. Политика ЕПС-а је да доприноси да млади у Србији добију шансу да врате оно што им је системом образовања омогућено. ЕПС, као саставни део пословне политике, има демократски и отворен пријем. Радити у уређеном систему јесте привилегија. Минули рад се плаћа.

■ До краја године у заједничку базу персоналних података биће унети и подаци за запослене у РБ „Колубара“: коп „Тамнава – Запад“

ним друштвима. Од почетна наредне године база персоналних података ће бити презентована по привредним друштвима. Биће организована и интерна едукација за све особе које ће радити на пословима људских ресурса у привредним друштвима.

■ Разлози за промене

Још пре пет година на нивоу ЕПС-а била је установљена организациона структура која је требало да буде нова, перспективна и стручна - Сектор за људске ресурсе. Због више разлога тај сектор се није у очекиваној мери афирмисао код линијских и оперативних менаџера, а који је требало да буду први корисници његових услуга и највећи сарадници. Управљање запосленима немогуће је успешно спровести без подршке руководилаца свих нивоа. Заједнички је потребно установити механизме и праксу за јасно раздавање показатеља успешности на путу остваривања познатих, разумљивих, мерљивих и временски дефинисаних циљева. У садашњим условима пословања вредновање извршења послова запослених, планирање обука, броја и структуре запослених, помеђурања кадрова итд. још се могу обавља-

ти на основу искуства и интуиције да је изабран прави пут. Пословање у тржишним условима захтеваће, међутим, да менаџмент у свим областима „зна како“ до постављених циљева да дође на најбржи и најисплативији начин.

Број и структура запослених у ЕПС-у ће у најкорије време морати да се прилагоди позицији коју на тржишту електричне енергије жели да има. Конкурентску моћ ЕПС-а умањиваће неадекватна квалификациона структура, затим старосна структура, за коју су нерационалне планске преквалификације и доквалификације, као и недовољна посвећеност запослених обавезама на раду услед неуређеног система за мерење учинка. Побољшање ефикасности по словања захтева убрзање процеса ре-

успешним компанијама у свету постаје из године у годину све значајније. Методи и алати које HR менаџмент користи унапређују се великим убрзањем. Попсебно је важно бити савремен, обавештен и прилагодљив. Иако приватни сектор у Србији настоји да за своје потребе афирмише и максимално користи HR функцију, сви њихови приоритети и искуства не би могли да се афирмишу у великим системима у јавном сектору. Уз све лепе жеље да будемо међу најбољима у области HR менаџмента, на нашим просторима постоји и објективан проблем адекватне понуде стручњака у тој области. С обзиром на то да је лоциран у енергетици и да је у зони великог интересовања државе у погледу праваца могућих промена, као и да има висок сте-

жање подршке управљању, обезбеђење сигурног рада без повреда. Ова функција за тржишну утакмицу припрема њен најзначајнији ресурс - људе.

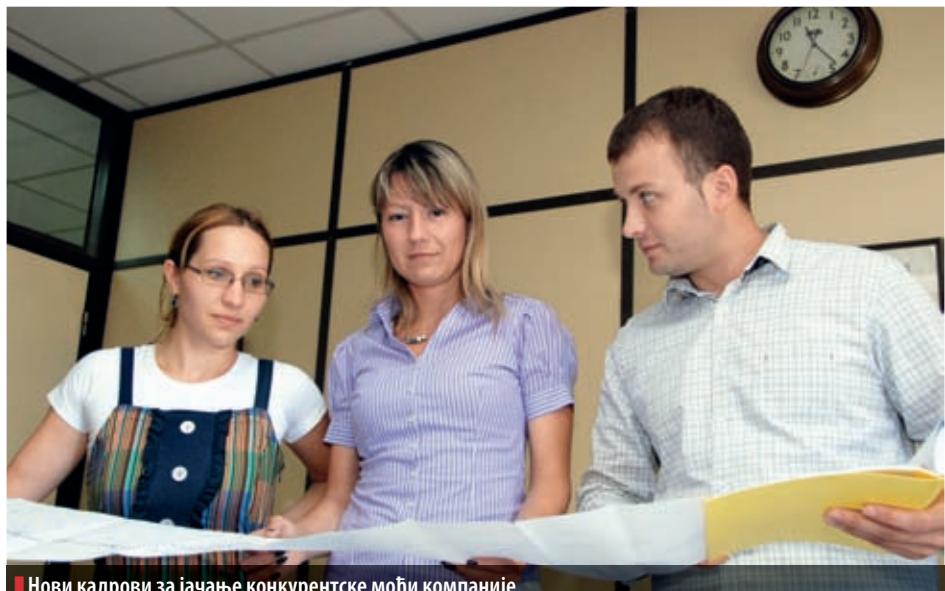
■ Нове технологије и вишак запослених

Колико год уређена функција управљања људским ресурсима уноси оптимизам да ће таленти бити препознати, да ће се о развоју каријера запослених бринути на организован начин, да ће унапређење знања и вештина бити плански унапређивано, да ће учинак запослених бити адекватно вреднован, толико увек постоји и највећи страх од питања - а шта с вишковима запослених?

- Развој нових технологија сам по себи установљава неке приоритетете у организацији посла – примећује Дубравка Митрић-Висковић. - Потреба за неким пословима се објективно гаси, али и нове технологије установљавају такве послове, који уз стандардно образовање захтевају и додатна знања и вештине. Ко не сагледава проблем на тај начин, тај не разуме правила тржишног пословања, није им прилагођен и објективно доводи компанију у ситуацију да није успешна као у оним фирмама у којима се томе прилагођавају брзо. Али давати паушалне процене без правих анализа колико процената износи вишак запослених једнако је погрешно. Објективне анализе извор су сигурности да ће се давати прави предлози. А они могу да буду и преквалификација и доквалификација, нови послови, тзв. ротирање људи да би боље задовољили захтеве посла које обављају. Трудићемо се веома да будемо објективни и исто тако да елиминишимо произвољне, као и оне и предлоге који се заснивају на позицији предлагача, а не на снази аргумента. И то ћемо увек имати у виду – све оно што било ко добије незаслужено и преко реда директно ће елеминисати право онога ко је на реду.

У прошлој години примљено је одједном готово 160 приправника са завршеним факултетом. Планира се пријем младих и школованих кадрова и даље. За ЕПС је врло значајно враћање конкуренса као институције, с обзиром да се у јавности врло често јавна предузећа истичу као пример запошљавања преко везе. Заједнички конкурси, организовани по истим критеријумима, значајни су зато што се жели пријем по истим стандардима, без обзира на место пријема. Последњи заједнички конкурс је показао да успешне и талентоване стручњаке имају и мања места и велики градови.

Д. ОБРАДОВИЋ

■ Нови кадрови за јачање конкурентске моћи компаније

формисања компаније, а у оквиру њега значајне промене организационе структуре, повећање продуктивности и знатно смањење свих трошкова.

Како истиче Дубравка Митрић-Висковић, управљање људским ресурсима треба целовито да подупре најсложеније захтеве очекиваних реформи. Пословодство треба да буде савремени менаџмент који брзо реагује на све изазове тржишта. Успешно пословање подразумева да се на свим управљачким нивоима рационално управља људима. Сами функцији људских ресурса треба да унапреди сопствене потенцијале да би била у стању да доприноси бољем организационом понашању и менаџменту и извршилаца посла, реструктуирању, организацији посла и комуникацији са запосленима, а у условима отворене тржишне утакмице.

Допринос функције управљања запосленима у остваривању резултата у

пен синдикализације, за систем ЕПС-а није одговарајуће управљање запосленима на нивоу појединачних HR активности и ad hoc активности.

- Пословном систему ЕПС-а, у реструктурирању, а и иначе, потребна је функција људских ресурса која конкурентским капацитетима компаније на тржишту електричне енергије доприноси на планско, организован и систематичан начин. HR менаџмент треба да обухвати све уобичајене активности људских ресурса, да их осмисли и да иницира конкретне активности у области редовног рада, организационог и пословног понашања, констатује директорка за људске ресурсе ЕПС-а. – То се, између остalog, односи на препознавање и развој талената, унапређење менаџерских знања и вештина, развој система за мерење учинка, развој комуникације са запосленима ради њиховог мотивисања за веће учинке и посвећеност послу, пру-

Брже од рокова

*Рудари српсни за јашку зиму. Из термоелектрана
шренутно тече чак 90 одсто струје.*

Билансни планови, највећим делом, освртавени још у новембру!

Уредовним условима у „Електропривреди Србије“ око 70 одсто електричне енергије производи се у термоелектранама, а око 30 одсто струје производе хидроелектране. Последњих дана термоелектране, међутим, производе око 90 одсто од укупне производње електричне енергије, или у цифрама – од укупно 122 уз помоћ угља је произведено 105 милиона киловат-часова струје у једном дану! Оваква производња изискује дневно сагоревање у свим термоелектранама око 130.000 тона угља!

Незапамћена суши, најтежа према оцени стручњака од 1926. године, изазвала је велику хидро - енергетску кризу и приморала је руднике угља и термоелектране да преузму велику одговорност за електроенергетску стабилност земље.

Према оцени Небојше Шијаковића,

директора Сектора за производњу угља у Дирекцији за производњу енергије ЕПС-а, рударски сектор тај задатак обавља више него успешно, јер је билансни план у ПД „РБ Колубара“ за 2011. годину, када је у питању јаловина остварен још 29. новембра, а у погледу производње угља 15. децембра. У ПД „ТЕ-КО Костолац“ оба билансна плана остварена су у новембру и почетком децембра!

Како наводи Шијаковић, извештаји показују да ће у два рударска басена, у ПД „РБ Колубара“ и ПД „ТЕ-КО Костолац“ збирно бити произведено 40 милиона тона лигнита на крају године, што ће за око девет одсто надмашити планиране количине. ПД „РБ Колубара“ произвешће 31, а ПД „ТЕ-КО Костолац“ девет милиона тона угља.

Битно је, како каже Шијаковић, да је квалитет угља био добар и да је остварена топлота у билансираним вредностима. Осим производње за термоелектране, оба рударска басена произвела су за првих једанаест месеци ове године 768.000 тона угља за широку потрошњу, као и 472.000 тона сушеног угља.

Још већи пребачај плана остварила су оба рударска басена у погледу откопавања откривке, ПД „РБ Колубара“ са 110 а ПД „ТЕ-КО Костолац“ са 109 одсто, односно у првих једанаест месеци

■ У два рударска басена девет одсто изнад плана: Поље „Д“ РБ „Колубара“

откопано је 66,2 и 35,9 милиона кубних метара јаловине!

Посебно су фрапантна поређења, која је изнео Шијаковић о производњи угља у ова два басена пре 10 година и данас. Јер, иако није било великих улагања, која би пратила тако брзу динамику производње, ове 2011. године „Колубара“ производи шест милиона тона угља више него 2001. године, а „Костолац“ читавих 3,8 милиона тона више црног злата.

Зачуђујуће је да се са готово истом механизацијом у ПД „РБ Колубара“ након 10 година откопава уместо 38 – преко 70 милиона кубних метара јаловине, а у ПД „ТЕ-КО Костолац“ готово четири пута више – уместо негдашњих 11,9, сада се откопава читавих 40 милиона кубних метара јаловине!

Шијаковић истиче да су овако добри резултати остварени највише захваљујући ударничком раду рудара, дакле људском фактору, јер у току ове године није било већих инвестиција које би омогућиле значајно унапређење технолошког процеса на коповима. Шијаковић најављује пуно ангажовање свих људи из рударског сектора све до значајнијег побољшања хидролошке ситуације.

Рударски сектор је, наглашава Шијаковић спреман за очекивану, тешку зиму. Такође, како вели Шијаковић, додатни оптимизам улива чињеница да на депонијама свих термоелектрана има тренутно око 1,8 милиона тона лигнита, што су довољне залихе за сигуран рад термо капацитета.

Упитан за планове за наредну годину, Шијаковић је појаснио да ће главни посао бити проширење Поља „Д“ у „Колубари“ и откривање налазишта угља у зони месног гробља Вреоци, као и активности везане за отварање Поља „Е“. Директор Шијаковић је најавио значајна улагања у пројекат управљања квалитетом угља и наставак инвестиција у развојне пројекте везане за експлоатацију угља. Онолико колико буде паре, како рече.

М.МИЛАНОВИЋ

■ Небојша Шијаковић

Лићни „излечио“ сушу

Суша и захтеви потрошача омогућили су да се термоелектране „Електропривреде Србије“ покажу на најбољем светлу. После 11 година систематски спроведених рехабилитационих ремонтних радова, блокови ТЕ раде као да су у најбољем „животном“ добу, односно стари од 10 до 20 година, а не и дупло више. На примеру поузданог рада и повећане производње ТЕ јасно је и колико је било исплативо улагање у модернизације термоелектрана „Електропривреде Србије“.

У разговору за наш лист Вера Станојевић, директорка Сектора за производњу електричне и топлотне енергије у Дирекцији ЕПС-а за производњу енергије, каже да су електране ЕПС-а за 11 месеци произвеле 37,5 милијарди киловат-сати електричне енергије, што је за 3,2 одсто више од електроенергетског биланса, односно за 1,3 одсто више него у истом периоду прошле године. ЕПС је, без косовских електрана и малих ХЕ, произвео за 11 месеци 32,78 милијарди киловат-сати и то је највећа једанаестомесечна производња у ЕПС-у од 1990. године.

- ТЕ на лигнит са косовским електранама су у укупној производњи учествовале са максималних 76,2 одсто и за 11 месеци су произвеле 28,5 милијарди киловат-сати, што је за 6,7 одсто више од плана и за 11,2 одсто више у односу на исти период 2010. године – истиче наша саговорница.

Када се упореде подаци из протеклих 21 годину, бројеви показују да су блокови у термоелектранама „Никола Тесла“ и „Костолац“ у овој години произвели највише електричне енергије. Значајно је што се то дешава у тренутку када ниједна од тих ТЕ нема нову производну јединицу. Производња блокова ових ТЕ за 11 месеци од 23,8 милијарди киловат-сати већа је за скоро две милијарде киловат-сати у односу на план или чак 2,7 милијарди киловат-сати у односу на упоредни период. Сада је лако констатовати да је годишњи план производње испуњен у првој недељи децембра и истовремено потврдити да ће годишње остварење бити највеће, за високих 1,5 милијарди kWh више од максимума из 2009. године. Занимљив је податак да су блокови који су у раду провели више од 190.000 сати рада, за девет месеци произвели 18,9 милијарди kWh, а што је једнако њиховој годишњој производњи из 2001. године. У низу од 21 године, само су три годишња обима (2007, 2008 и 2009..) била већа од овогодишње једанаестомесечне реализације.

За 11 месеци хидроелектране су произвеle 8,6 милијарди киловат-сати и то је скоро за петину мање него у истом периоду 2010. године. ХЕ су произвеle 835 милиона киловат-са-

■ Вера Станојевић

Блокови у ТЕ „Никола Тесла“ и „Костолац“ у овој јодини произвели највише електричне енергије. За 11 месеци ХЕ произвеле скоро за петину мање него у иштом периоду 2010. јодине

ти мање од плана и 2,8 милијарди kWh мање него лане, а при томе је погонска спремност повећана, а поузданост је на истом нивоу као упоредне сезоне.

- У укупној производњи ЕПС-а ХЕ су током 11 месеци учествовале са до сада најнижих 23 одсто – истиче Станојевић. - Проточне ХЕ, које у снази ЕПС-а учествују са 20,5 одсто оствариле су 19,8 одсто укупне производње ЕПС-а и произвеле су 7,4 милијарди киловат-сати. То је за 13,5 одсто мање од плана или 1,15 милијарди kWh мање, а у односу на упоредни период када је постигнут максимум, обим је мањи за 21,7 одсто или за 2,05 милијарди kWh.

Веома слаби дотоци били су „рак рана“ овогодишње производње. Највећи део периода од 11 месеци ове године је протекао са мало падавина и имао обележје суше. Само су у првих седам недеља дотоци били већи од просека, па су једино у првом кварталу остварења ХЕ била већа од просека. Још су половином августа, само у две недеље на Дунаву, дотоци били на нивоу просека. Због тога су у другом и трећем кварталу производње биле ниже од остварења из упоредних квартала, али и од двадесетогодишњих просека. По обimu све производње биле су близке минималним. Ипак, најнижи дотоци су били у новембру и све проточне ХЕ

су оствариле минималне новембарске производње. Како су и октобарске производње биле ниже од просека, поредећи периоде од 1990. укупна производња у периоду октобар-новембар је минимална.

- Максимална дневна производња проточних ХЕ износила је 35,6 милиона kWh и то 3. фебруара, а најмања 26. новембра свега 9,35 милиона kWh – каже Вера Станојевић. - Акумулационе ХЕ су произвеле 1, 201 милијарде kWh и то је ангажовање за 36,7 одсто више од плана, а за 29,9 одсто ниже од постигнутог у 2010. години. Акумулационе ХЕ су радиле више од плана у свим месецима 2011. године, осим у мају. Због суше и потребе рада акумулационих ХЕ, од половине марта садржај акумулација није био на билансу. Највеће месечно ангажовање акумулационих ХЕ од 159 милиона kWh било је у јануару, а максимално дневно 31. јануара и било је 20 милиона kWh.

Како каже наша саговорница, за 11 месеци ове године термоелектране –топлане су произвеле 308,3 kWh, што је за 139 одсто више од плана и за 97,9 одсто више него у 2010. години. Месечна новембарска производња „Панонских ТЕ-ТО“ је од 1993. године највећа и износи 46 одсто овогодишње једанаестомесечне производње ове компаније.

Према речима наше саговорнице, сви параметри којима се дефинише расположивост и ефикасност рада ТЕ најбољи су од 1990. године. Она каже да су блокови у ПД ТЕНТ и „Костолац“ провели највише времена на мрежи, близу 80 одсто календарског времена. За то време имали су најмањи број и дужину непланских застоја и радили су просечним снагама које износе 95,3 одсто инсталисане снаге. За време рада на мрежи ТЕ су постигле и највећу снагу и највеће искоришћење капацитета. И системски захтеви, топла и хладна резерва су били минимални, а и мање варијације у квалитету угља на блоковима ТЕНТ А и Б допринеле су овим изузетним резултатима термосектора.

- Максималне производње на једанаестомесечном нивоу остварило је осам блокова: ТЕНТ А6, А3, А2 и А1, Костолац А1, Б1 и Б2 и Колубара А5 – каже Вера Станојевић. - После завршене ревитализације, са подизањем снаге блока 6 у ТЕНТ А, овај блок је радећи са повећаном снагом за 11 месеци произвео додатних 168 милиона kWh, што је 8,4 милиона евра по цени kWh од пет евроценти. После прве фазе ревитализације и блок 2 у ТЕ „Костолац Б“ је за време ангажовања остварио просечну нето снагу од 311 MW, која је за 10,2 одсто већа у односу на максимално остварење овог коефицијент из 2008. године.

Подаци указују да је бруто потрошња за 11 месеци била 36,1 милијарди kWh, што је у односу на 2010. годину више за 514 милиона kWh. Оваква потрошња, али на подручју који искључује територију под управом УНМИК-а, била је 30,9 милијарди kWh. То је за 1,8 од-

Снаге све веће

Иако се често чини да промене од свега неколико одсто у повећању снаге нису посебно значајне, ефекти су више него јасни. Када се упореди са не тако далеком 2006. годином, максимална ангажована зимска снага повећана је за 401 MW или 5,7 одсто, а летњи максимум снаге је повећан за 527 MW или 12 одсто. Ангажована снага у новембру ове године је скоро изједначена са максималном снагом из јануара 2006. године, а у односу на компаративни месец повећана је за 647 MW или 10,3 одсто.

сто више него лане, односно 536 милиона kWh. Први пут у последњих 11 година на територији под управом УНМИК-а забележен је пад потрошње.

- Највеће повећање потрошње било је у трећем кварталу 2011. године и то за 19,9 одсто, у енергији је то 1,18 милијарди kWh, а најмање од 11,5 одсто било је у првом кварталу или пораст од 1,07 милијарди kWh – истиче Вера Станојевић. – Забрињавајуће је да су ови трендови постигнути, а да није било повећања индустријске производње, а ни значајних демографских промена, већ напротив, смањен је број становништва.

Вера Станојевић указује да током зиме, производњом из сопствених капацитета, ЕПС не може да подмири захтеве у потрошњи, а дефицит је првенствено условљен метеоролошким условима- оштрином зиме и дотоцима.

- Потребно је потрошњу, а посебно зимску, која је из периода октобар-март 2000/2001. године до претходне зиме повећана за 2,8 милијарди kWh свести на рационалан ниво, али то није у надлежности ЕПС - каже наша са-

■ Четири блока ТЕНТ А са максималном производњом на једанаестомесечном нивоу

Јануар појео „угаљ“

За потребе ПД ТЕНТ „Железнички транспорт“ превезао је 26,7 милиона тона угља, што је за 5,1 одсто више од плана. Потрошња угља од 27,1 милиона тона, већа је од довоза за 418 хиљада тона. Током ове године највећи довоз угља био је у марту од 2,87 милиона тона, а максимална потрошња од 2,9 милиона тона забележена је у јануару.

говорница. – Међу решењима су и повећање производње из постојећих извора и изградња нових производних капацитета. Из наше компаније је, уз истицање изузетних резултата повећања производње од 30 одсто или 4,5 милијарде kWh у претходних 11 зимских сезона, било много упозорења на претеће непријатности које собом носе варијације дотока. Разлика између максималне и минималне зимске производње ХЕ износи 2,2 милијарди kWh. То је једнако раду блока од 500 MW, без и једног испада током целе зиме или 11 одсто максималне зимске потрошње.

А.Б.М.

Децембар јрошиче
у знаку веће сиољне
шемијерашуре
од просечне за
овај месец.
Кише ђођравиле
хидролошку
ситуацију

Дошоци боли, ђоштрошња умерена

■ Термоелектране на угљу пребацују планове: ТЕ „Костолац Б“

Средина децембра била је у знаку средње дневне температуре од око осам степени Целзијуса, што је око шест степени топлије од 120-годишњег просека за овај месец. Овако топле дане у децембру у Србији мало ко памти. Захваљујући томе, потрошња електричне енергије била је мања од билансиране за овај месец и кретала се око 110 милиона киловат-сати дневно на територији коју снабдева ЕПС. У исто време стигле су у наше крајеве и кише, па су се и хидролошке прилике поправиле. Не значајно, али ипак је боље него што је било протеклих месеци.

Дунавом стиже око 2.600, а у дринском сливу око 250 метара кубних воде у секунди. Последице дуготрајне суше и даље су, међутим, присутне. Колико, најбоље показују подаци да су билансом за ово доба године предвиђени дотоци, на Дунаву 4.800, а у дринском сливу 2.600 метара кубних у секунди.

■ Већа производња ТЕ

Јовица Вранић, директор Сектора за енергетско планирање и управљање у Дирекцији ЕПС-а за трговину електричном енергијом, каже да су увећани дотоци стigli у први час и да је то знатно по правилу електроенергетску ситуацију. Проточне хидроелектране средином децембра систему су дневно давале око 17 милиона kWh. Захваљујући оваквој производњи проточних ХЕ, топлом времену

и умереној потрошњи, као и добром раду термоелектрана, акумулационе ХЕ нису средином децембра ангажоване, али је зато било пумпања како би се обезбедио што већи енергетски садржај у њиховим језерима, неопходан за предстојеће зимске дане.

Термоелектране на угљу наставиле су са изузетним радом и дневно систему давале 88 милиона kWh, што је 12 одсто више од билансираних количина. Додатно, „Панонске ТЕ-ТО“ обезбеђивале су дневно око 1,8 милиона kWh. Све заједно омогућавало је да се на тржишту дневно купује само 19 милиона kWh.

Вранић наводи да је цела половина децембра протекла у знаку мање потрошње од билансиране (четири одсто), јер су дани били топлији од просечних децембарских. Због изузетно ниског дотока, проточне ХЕ су у овом периоду произвеље око 60 одсто мање од билансираних количина. Акумулационе ХЕ су ангажоване мање него што је планирано, а највећи део потреба за електричном енергијом подмириле су термоелектране на угљу (без ТЕ „Косово“), које су произвеље 1,254 милијарди kWh и ТЕ-ТО са производњом око 69 милиона kWh. Остало је морало да се набави на тржишту. Вранић наводи да је до 15. децембра купљено око 238 милиона kWh, мада је билансом предвиђено знатно мање. Када је пошли године у ово време припреман електроенергетски биланс за ову годину

ну нико није могао да претпостави да ће 2011. бити најсушнија година у столећу.

■ Новембар био хладнији

За разлику од децембарске мање од билансиране потрошње, новембар је протекао у знаку већег коришћења електричне енергије него што је планирано за тај месец, и то за 5,4 одсто. Такву потрошњу узроковало је хладније време од просечног у новембру, јер је средња дневна температура прошлога месеца била само 4,4 степена, то јест 2,7 степени ниже од просечне новембарске.

Терет увећане потрошње најзначајнијим делом изнеле су термоелектране на угљу (без ТЕ на Космету), које су у новембру произвеле 2,56 милијарди kWh, што је 16 одсто више од биланса. Проточне ХЕ систему су дале тек половину билансираних количина, а акумулационе готово за трећину мање него што је планирано.

Вранић истиче да је укупна новембарска производња у расположивим капацитетима ЕПС-а износила око 3,2 милијарде kWh, што је 3,8 одсто више од билансираних количина и 10 одсто више него што је произведено новембра прошле године. Уз све то, на тржишту је морало да буде купљено 300 милиона kWh да би се покриле увећане потребе за електричном енергијом у месецу који је имао читав низ изузетно хладних дана.

А. ЦВИЈАНОВИЋ

Сушу ћешко ћредвиђеши

Не постоји начин за дужу хидролошку прогнозу, али је извесно да је потребна већа количина падавина која би у дужем периоду и у облику кишне надоместила постојећи дефицит воде, а касније омогућила и популну празних резервоара. Статистички гледано, с обзиром на годишње доба, већа падавине у овом периоду у облику кишне спадају у ретку појаву, али са друге стране тако нешто ипак смо имали крајем прошле године - каже Славимир Стевановић, саветник за хидрологију у

Нема егзактних метода којима би се са довољном тачношћу прогностизале количине и распоред падавина на одређеном простору и у дужем временском периоду.

Све земље региона имају исти проблем

Републичком хидрометролошком заводу (РХМЗ).

Половином децембра доток воде у Хидроелектрани „Бајина Башта“ био је 50 кубних метара у секунди, што је испод минимума. Средњи проток је, иначе, 330 кубика, док је прошле године у ово доба био 4.000 кубика у секунди.

- Од фебруара ове године није пала озбиљнија киша на овим просторима. Оваква сушица не памти се у последњих 40 година. Зато је производња у ХЕ „Бајина Башта“ за првих осам дана децембра била 6,5 милиона киловат-сати, што је остварење децембарског плана од само 16,5 одсто - каже Мијодраг Читаковић, директор ПД „Дринско-Лимске ХЕ“.

Главни узроци ове, као и свих суша, су мањак падавина на сливу у дужем временском периоду и залиха снега на већим висинама. Статистички гледано, на основу више од 100 године мерења, тренутна сушица јавља се једном у 20-30 година. Слична ситуација, према речима Стевановића, била је 2003. и 1983. године. Карактеристика овогодишње сушице је да је практично почела у фебруару, након великих вода, посебно на Сави и Дрини, као и да је њом захваћен читав слив Дунава. Ако је за утеху, слична ситуација је и у осталим деловима Европе

Без кише од фебруара: Дрина

Добра сарадња

Сарадња ЕПС и РХМЗ има дугу традицију. „Електропривреда Србије“ има сопствену службу која се бави праћењем метеоролошке и хидролошке ситуације од интереса за производњу у хидроелектранама, мада сматрамо да то није неопходно, - истиче Стевановић. Постоји, међутим, још простора за даљу сарадњу од заједничког интереса.

пе, осим у Италији, која припада другом сливу, па све земље које су на дунавском сливу имају исте проблеме.

Падавине у Србији биле су у неким деловима слива и 60 одсто мање од просечних. У односу на исти период прошле године, водостај на Дунаву је од 1,5 до два метра нижи, на Тиси 1,5 - 1,7 метара, на Сави четири метара, а на Великој Морави мањи је пола метра. Већ два месеца РХМЗ даје упозорења да се водостаји на-

лазе испод ниског пловидбеног нивоа на Сави од Сремске Митровице до Београда, на Дунаву од Бездана до Панчева и на Тиси код Титела. Бродови плове на сопствени ризик.

На питање да ли је могуће прогнозирати овакву сушицу, Стевановић каже да не постоје егзактне методе којима би се са довољном тачношћу прогностизале количине и распоред падавина на одређеном простору и у дужем временском периоду. То нам је потребно као основа за прогнозу суше, додаје он.

Многи су се уздали у јесен, али је и она изневерила. Обично се крајем октобра, како истичу у РХМЗ, поправља хидролошка ситуација, има више вода у рекама, што је битно, не само за производњу електричне енергије у електранама „Електропривреде Србије“, већ и за водоснабдевање, пловидбу, биљни и животијски свет.

А на питање како „Електропривреда Србије“ може да умањи последице сушице, Стевановић каже да решења сигурно знају стручњаци ове компаније.

- „Електропривреда Србије“ може да ублажи последице сушице тако што ће што је могуће дуже одржавати залихе воде у акумулационим језерима, затим треба да изгради нове акумулације, као и да уз постојеће акумулације, тамо где је то могуће и економски исплативо, изгради реверзибилне електране - саветује Стевановић.

М. К.

Додоле на Дрини

Из Београда нас је испратила киша, ситна и ромињава, таман да окваси друм. Пратила нас је до Ваљева. Прва киша после ко зна колико дана! Седмица! Суморни предели, суморно ми је и у глави. Кренули смо у Бајину Башту због очајне хидролошке ситуације на ваљда свим нашим рекама, а док стигнемо, Перућац ће почети да прелива. Још кад нам се горе, на Дебелом брду, испрецио завејани пут, дошло ми је да предложим – да се вратимо. Оно, тачно је да су дуго очекивани киша и снег као дар с неба и да у хидроелектранама због тога вероватно задовољно трљају руке, али коме је право да не доврши посао?

Уместо три, путовали смо петсати. Пред Бајином Баштом озарило нас је сунце.

– Та кишица ништа неће променити – тмурно вели Мијодраг Читаковић, директор ПД „Дринско-Лимске хидроелектране“. – Јер поштених падавина није било од фебруара ове године... А ево, већ је средина децембра!

Инжењер Читаковић је из ових крајева и добро зна ћудљиву Дрину од које одувек зависи живот крај њених обала. Моћне бране је нису укротиле па од ње, када се разгоропади, сви стрепе. Али не ваља ни кад се примире и готово усахне, као сада. С природом је увек тако, као и с људима. Зато је смишљена она изрека што је доцније прерасла у (нимало смешан) афоризам: “Час нам је свега мало – час нам је свега доста”.

■ Сви свети

Постоји једно чудно правило за које људи овде знају од памтивека. Искуство преточено у мудрост вели да снега мора

да буде или за Светог Николу, 19. децембра, или за Божић, по новом грегоријанском календару, који славе браћа римокатолици, а ако ли тад омане, сигурно ће пасти 7. јануара, на празник рођења Исуса Христа по старом, јулијанском календару, кад православни завршавају велики божићни пост. Ако не снег, оно бар киша. Тако је одувек, али баш и не иде да се једно модерно електроенергетско постројење, ослања на – црквени календар!

Почетком децембра доток Дрине био исиод 50 кубних метара, а што је технички и биолошки минимум.

ХЕ „Бајина Башта“ до 15. децембра сишила на 24,91 одсто од месечног плана

Можда би ваљало послушати метеорологију и статистику?!

– Почетком децембра доток је био испод педесет кубних метара, а то је технички и биолошки минимум – вели инжењер Читаковић. – Средњи проток је 330 кубика, а прошле године у ово доба, око 5. децембра, износио је 4.000 кубних метара воде у секунди. У последњих 50 година не памти се оваква суша.

Наизуст износи податке о билансу: као Привредно друштво „Дринско-Лимске ХЕ“ оствариле су план са 90,7 одсто и то ХЕ „Бајина Башта“ - 93,23, ХЕ „Зворник“ - 76, „Лимске ХЕ“ - 93 и „Електромоправа“ - 90,45 одсто. После је све те бројеве

■ Дрина изневерила очекивања

проверио у компјутеру. И били су тачни и у други децимал.

Како мени, као лаику и “универзално незналици”, ти подаци нису изгледали претерано драматично, стрпљиво ми је објаснио:

– У децембру је требало да ХЕ „Бајина Башта“ произведе нешто више од 176 милиона киловат-часова електричне енергије, али план је остварен са само 24,91 одсто. Јер до 15. децембра, заправо, стигло се до производње од 21.211.000 киловат-часова електричне енергије. Али ако потраје оваква хидролошка ситуација могло би да буде чак и горе!

Затим износи податак који је свакоме разумљив. Трећину производње електричне енергије у ЕПС Србије обезбеђују хидроелектране, а сада једва 11 одсто! Не треба бити математички геније да би се израчунало колико електричне енергије недостаје дневно...

– Слична ситуација је свуда у окружењу, а колико знам, само Бугарска не кубури с мањком електричне енергије, док Албанија, изгледа, мора да увози комплетну потрошњу! Мада, то за нас није никаква утеша...

■ Ђеновски талас и остала чуда

А на питање да ли нам иде на руку оваква „сиротињска зима“, с просечним температурама изнад десет степени Целзијуса, инжењер Читаковић одмахује руком. Заиста, шта ли ће бити кад зима заиста загуди, и све окује мразом?

Да бих му на лице вратио осмех распитујем се какви су хидрометеоролошки услови најпозељнији.

– Кад је велики снег, па удари југо и почне да пада киша. А када се све то

■ Хидроелектране ЕПС-а реализовале тек трећину планиране производње : ХЕ „Бајина Башта“

поклопи, онда се јавља највећи проток. То је чувени „ђеновски талас”: заврти се онамо, изнад Апенинског полуострва, а истресе се као благородна киша изнад Црне Горе!

Али и ту постоји једна зачкољица. Наме, кад се јави вишак воде, она оде на преливнице и бесповратно је изгубљена. Више не може да се искористи, као што ни мањак не може да се надокнади!

— На пример, прошле године, ХЕ „Бајина Башта“ имала је изузетну производњу са једним агрегатом мање, јер се налазио у ревитализацији. Управо то указује да су за нас најбоље равномерне падавине.

А статистика? Иако ће се свако заклети да је реч о егзактној научној методи, многи ће се сетити оне сувре пошалице о томе да су једни осуђени на „клот“ кисели купус, а други на месо, али да, у просеку, сви једемо сарму!

— Не тако давно, када је земљотрес погодио Краљево и околину, а десетине хиљада људи оставио без крова над главом, предсказао сам да после тога долази поплава — прича ми инжењер Читаковић.

— А откуд сам знаю? Па, статистика је указивала да ће бити управо тако...

Хвалим му се да сам то могао да закључим и без статистике, по оној изреци коју су смислили несрћни народи, а која вели да — „зло никад не иде само“.

После смо шетали дуж Дрине и гледали спрудове што су се промолили из моћне зелене реке. Јзгледала је као да би се могла прогазити, а да се не оквасе ноге. Кад ће већ једном тај „ђеновски талас“?

МИЛОШ ЛАЗИЋ
Фото: М. ДРЧА

Доћоци Увца и Лима далеко од Ўросека

У Огранку „Лимске хидроелектране“, закључно са 12. децембром, произведено је око 58 милиона (578.840.578) киловат-часова електричне енергије или 97 одсто од годишњег плана, који износи 596 милиона kWh. Како поводом тога истиче Ајнија Куртовић, руководилац Сектора за производњу „Лимских ХЕ“, захваљујући пу-

износи 11,50 кубних метара у секунди, а у току 2011. године био је само 5,89 кубних метара у секунди, с тим што је последњих шест месеци опао на око један кубни метар у секунди. Поређења ради, прошле године просек Увца је износио 9,85 кубних метара у секунди, а у новембру и децембру повећао се на 13,43 кубних метара у секунди. Вишегодишњи просечан

ХЕ „Бистрица“ – светла тачка

ним акумулацијама на почетку године и нешто већим дотоцима у првом делу године ХЕ „Бистрица“ и ХЕ „Кокин Брод“ произвели су 391.232 киловат-часова и годишњи план су пребациле за 21 одсто. Услед изузетно лошег дотока Лима, поготово у другом делу године, међутим, ХЕ „Потпећ“ произвела је више од 143,82 милиона киловат-часова и годишњи план је остварила са 67 одсто.

Што се тиче протеклог сушног периода, вишегодишњи просечан доток Увца

доток Лима износи 80,70 кубних метара у секунди, у току 2011. године био је тек 37 кубних метара у секунди, а у последњих пет месеци опао је на око 20, односно у новембру и на 10 кубних метара у секунди. Просек Лима у 2010. години, на пример, био је 105,4 метара у секунди, а у новембру и децембру 207,3 кубних метара у секунди, када је достигао и годишњи максимум од 853 кубних метара у секунди.

М. Ф.

Половина планираних киловаш-часова

Једна од најлошијих хидролошких година.

У новембру други најнижи месечни дошок Дунава за 41 годину рада ХЕ „Ђердап 1“

Изузетно сушан период који је захватио нашу земљу још у јулу месецу наставио се и у децембру, па су водостаји на неким рекама у односу на прошлу годину нижи и до четири метра. На Дунаву разлика износи 1,5 до два метра, слична ситуација је и на Великој Морави и Тиси, док је на Сави стање критичније. Ниво воде на овој реци у децембру 2010. години био је, на пример, за два до четири метра виши од овогодишњег. Водостај Велике Мораве код Љубичевског моста забележио је рекордни минус од 3,25 метра.

Овако лоша хидролошка ситуација одразила се на производњу струје, па је ЕПС приморан да у овом периоду увози киловат-часове. У намери да на лицу места проверимо како српски гигант у производњи електричне енергије функционише у ситуацији када нема довољно воде, кренули смо у Кладово. Магловито и хладно јутро пратило нас је до Великог Градишта, где је полако почело да посустаје под сунчевим зрацима. Голубац нас је дочекао умивен Дунавом и обучен у сунчано рухо. И док се град осликовао у реци, на наше велико изненађење, нигде нисмо могли да приметимо да је ниво воде далеко нижи од уобичајеног за ово доба године. Све до Кладова покушавали смо да негде уочимо посусталог дива, али свуда смо видели велику моћну реку, на многим местима широку као море. Запитасмо се: „Ако је Дунав оволики када је суша, како ли тек изгледа у време киша?“

Пратећи разливено мастило између две скоро идентичне обале стигосмо и до саме Хидроелектране „Ђердап 1“, првог објекта ЕПС-а који се дели са неком другом државом, у овом случају са Румунијом. Пошто се ради о подели потенцијала, да не би долазило до проблема Правилник о раду хидроелектране потписале су владе Србије (тадашње СФРЈ) и Румуније. Диспечерско одељење на ХЕ „Ђердап 1“ задужено је да планира, прогнозира и ради по том Правилнику, а такође и румунска страна. Ово одељење има хидролошки део, који на основу података добијених од РХМЗ-а прогнозира и прорачунава доток воде за пет дана и енергетски део који на основу тога планира колико енергије може дневно да се произведе. Резултати се усаглашавају са румунским диспечерским одељењем и након тога се прослеђују ЕПС-у.

■ Битни дотоци и стање кота у акумулацији

- Најбитније за ХЕ „Ђердап 1“ јесте да се производња планира на основу дотока и стања кота у акумулацији. Правилником је дефинисана табела са реперним котама које се морају поштовати. Кота сме да буде нижа само пет центиметара од планом дозвољене - упознаје нас Мидодраг Савић, руководилац Диспечерског одељења. - Која страна направи преступ или прекршај мора то наредног дана да исправи. Реперна кота се мери на ушћу реке Нере у Дунав. Ако је ниво на Нери виши, заједно са Румунима морамо да

планирамо већу производњу струје у тој наредног дана да бисмо оборили тај ниво. Уколико су коте ниже производи се мање струје од предвиђеног да би се обновила акумулација. Некада се деси да једна или друга страна, због потреба у електроенергетским системима, преузме 30 до 40 одсто енергије више од планиране. Да би се експлоатација система „Ђердап 1“ вршила у складу са Конвенцијом о експлоатацији и Правилником о раду, на сваких шест месеци састаје се Мешовита српско-румунска комисија за Ђердап, заједнички орган две владе, чији је задатак да обезбеди несметану експлоатацију објекта, уређаја и радова система „Ђердап 1“ и „Ђердап 2“ у енергетске и пловидбене сврхе.

Како Савић даље истиче, сигурно је да је 2011. једна од најлошијих хидролошких година од саме изградње хидроелектране. За једанаест месеци просечан доток био је 4.343 метара кубних у секунди, што је знатно испод просека на годишњем нивоу. Само у новембру износио је 2.323 метара кубних у секунди, што је и други најнижи месечни доток за 41 годину рада ХЕ „Ђердап 1“.

Остварени средњи доток у првој половини децембра износио је 2.000 метара кубних у секунди, а до краја месеца очекује се раст од 50 одсто. Уколико се то не догоди биће то до сада и убедљиво најгори децембар. Најмањи забележени доток, иначе, био је у септембру 2003. године и износио је 1.925 метара кубних у секунди, док је убедљиво највећи годишњи

доток био 2010. године са 7.602 метара кубних у секунди, објашњење је Небојша Пауновића, хидролога у Диспетчерском одељењу ХЕ „Ђердан 1“.

- Немојте да вас збуњује ниво воде у језеру. Оно је пуно до врха и ова акумулација је нормална за период када нема кишне - додаје Миодраг Савић. - Због тога што је веома низак доток воде и водостај Дунава, који се може добро видети код Београда и узведно, не празни се језеро јер би нам после требало најмање двете недеље да га поново напунимо. Због тога рационално користимо воду, одржавамо акумулацију на што већем нивоу да бисмо са што мањом количином воде производили више енергије. Оптимални пад за овај доток је 27,80 метра, а тренутни је пола метра виши и при њему утрошак воде за производњу једног kWh износи свега 14 метара кубних, док нам при великим дотоцима утрошак воде прелази и 20 метара кубних. Често се дешава да у касним ноћним или раним јутарњим сатима, када се машине искључе због смањеног конзума, кота горње воде

13 одсто од укупног месечног плана. ХЕ „Ђердан 1“ има шест агрегата на српској страни и сваки од њих има снагу од 180 MW. Исто толико имају и Румуни који су већ извршили ревитализацију свих машина и оне сада имају бољи степен корисности од наших. У ХЕ „Ђердан 1“ завршена је ревитализација А6, а у току је на А4. Када сви агрегати буду обновљени имаће снагу од по 200 MW, чиме ће се фактички добити и седма машина. У наредних четири до пет година радиће се само са пет агрегата, а тренутно су укључена два, понекад и три, сазнајемо од Милоша Мартиновића, водећег енергетичара у ХЕ „Ђердан 1“.

У Диспетчерском одељењу све, ипак, није у минусу. Мањак је воде, али за послени су са вишком година радног стажа. Ђорђе Вуковић, водећи хидролог у овој хидроелектрани, приликом наше посете напунио је тачно четрдесет година радног стажа. На пролеће, када прослави 65 рођендан, отићи ће у пензију. „Да још мало помогнем овим младима да се боље снађу. Посао ми је занимљив и ве-

међутим, ни мало није лако радити, јер треба решити задатак колико се из хладне воде може добити „вруће струје“. Тачног решења нема, јер сваког дана параметри су другачији, каже он помало у шали, а више озбиљно, или можда обрнуто. Већ тридесет девет година бори се тако са комшијама Румунима на румунском и српском језику и сви проблеми успешно се решавају. Каже, све се завршава по правилу, од сваке разлике прихвата се половина. Када је реч о 10 до 20 кубика лакше се дође до решења, међутим код 200 или 300 кубика зна да буде „повуци – потегни“, јер обе стране штите своје интересе.

Низводно од ХЕ „Ђердан 1“ постоји још једна заједничка хидроелектрана – „Ђердан 2“. Знатно је мања од старијег брата, има по десет агрегата на свакој страни снаге по 27 MW, а максимални пад јој је једанаест метара. Правилником о раду ових електрана, при дотоцима већим од 2.350 метара кубних у секунди, ХЕ „Ђердан 2“ је дужна да истиче минимално 2.350 метара кубних у секунди да

■ Акумулација ХЕ „Ђердан 1“ одржава се на што већем нивоу

■ Скроман доток Дунава у првој половини децембра

достигне свој максимум од 69,59 метара на ушћу Нере, што додатно отежава рад диспетчерског одељења. Да не би дошло до преливања, са диспетчерима ЕПС-а и ЕМС-а се договора да једна машина ради и у току ноћи.

■ Мањак воде, вишак година запослених

У претходном месецу произведено је више од 217 милиона киловат-сати, што износи нешто више од половине билансом планиране производње електричне енергије за тај месец. То је уједно и најмања производња остварена у новембру од почетка рада ХЕ „Ђердан 1“. Месечни план за производњу струје у децембру је 462 милиона kWh, а у првој декади месеца произведено је свега 61,5 милиона kWh, што представља нешто више од трећине од динамичког плана, односно

роватно бих га поново радио, а осим тога други и не знам“, шали се овај будући пензионер. Много тога му се издешавало за све ове године рада и остало у сећању, а колеге ће га памтити по црном гаврану. „Једном приликом, знајући да сам пре хидроцентrale радио у РХМЗ-у, колеге су ме питале да ли ће пасти киша. Пришао сам прозору погледао и рекао да неће. Зачудили су се, а ја сам додао „не видим гавране“. Сви су се наслејали. Црне гавране стално сам виђао на дрвећу око метеоролошке станице, недалеко од „Ђердана 1“. Кад год би долазило до промене времена они су летели. А тог дана их нисам видео. Наслејах се и запитах га: „Да ли сте их ових дана видели?“.

- Нема их, изгледа да је онај кога сам стално пратио отишао пре мене у пензију - закључи Вуковић.

Богослав Бекеревић истиче да овде,

би одржала пловидбу Дунавом низводно од „Ђердана 2“ и да би се сачувале речна флора и фауна. У ситуацијама каква је сада, када је доток знатно мањи од биолошког и пловидбеног минимума, по Правилнику, хидроелектране „Ђердан 1“ и „Ђердан 2“ истичу тачно онолико воде колико до њих дотиче. Ни мање, ни више.

У случају када електроенергетски систем Србије захтева хитну регулацију код повећане потрошње струје, „Ђердан 1“ за неколико минута може да повећа снагу од минимума до максимума тј. од 80 до 180 MW по агрегату и у томе се и огледа важност наше највеће хидроелектране. А да би „Ђердан 1“ могао несметано да извршава налоге диспетчера ЕПС-а и ЕМС-а, у томе му, радом у каскади, несебично помаже и ХЕ „Ђердан 2“.

АЛЕКСАНДАР ПЕТКОВ

Фото: М. ДРЧА

Без ућиса нема својине

Чије су термоелектране „Никола Тесла“? Да су на Западу, овакво питање никада нико не би поставио, јер би својински статус био јасан и пре него што се постави камен темељац. Код нас, са променама друштвеноекономског система, одговори су у различитим периодима могли да буду сва-

Привредна друштва ЕПС-а нису у целосни ућисала право коришћења земљишта које им је пренео ЈП ЕПС када их је основао, а сада ће то морати да ураде за сваку парцелу коју користе да би мојла да стекну право својине. – Затражено јединствено њосуђујање надлежних органа. – За ЕПС-а је, најбољија конверзија у корист Републике Србије

вом. При томе, задржали смо се само на грађевинском земљишту и ту се потпуно упетљали. Из лавиринта у који смо упали покушавајући да схватимо како ће се нови закони применити у датим условима изашли смо (ако смо) тако што смо поставили питање о имовини ТЕНТ-а, мада смо могли и о било којој другој у ЕПС-у. Својом величином и значајем ТЕНТ, међутим, најбоље може да илуструје како се применом европских закона на домаће услове без јасних системских одређења лако запада у филозофију апсурда, поготово ако се пресликава део по део регулативе између којих остаје много вакуума.

Ипак, нека тема о статусу имовине ТЕНТ-а остане за неки наредни број, док

■ Драган Комазец

- Најједноставније је, и ЈП ЕПС је то предложио надлежном министарству, да се при изменама оснивачких аката ЈП ЕПС-а и његових зависних привредних друштава идентификује сва имовина, укупна, па и неизграђеног грађевинског земљишта, и да се у том поступку утврди статус својине - казала је Снежана Плазинић и додала да се ЈП ЕПС у вези са овим обрати Министарству за инфраструктуру и енергетику, како би се у сарадњи са другим органима отклониле дилеме и обезбедило јединствено поступање надлежних управних органа на нивоу локалне самоуправе.

Драган Комазец naveo је да је Законом о планирању и изградњи пре две године уређено да својевинско

■ Снежана Плазинић

којаки, све до данас. А ни данас, после доношења Закона о јавној својини, не може се поуздано тврдити да ли су термоелектране у државној, јавној, ЕПС-овој или својини Привредног друштва Термоелектране „Никола Тесла“ у Обреновцу. Не зна се ни стварно ни формално. Да би се знало, мораће да се разлучи шта је чије, колика је имовина оснивача, а колика Привредног друштва, шта ће се као својина пренети у друштво капитала (ЕПС или ПД ТЕНТ), а шта је створено сопственим привређивањем. Тако да ће титулар имовине бити познат и моћи да се као такав упише у јединствене катастарске књиге.

■ Затражена додатна тумачења

Нама се питање „Чији је ТЕНТ?“ наметнуло тек после дугих разговоара са правницима у ЈП ЕПС-у и ишчишавања разних писмена о новим законским решењима и статусу имовине на коју ЈП ЕПС или његова зависна привредна друштва имају право коришћења, у складу са досадашњом регулати-

надлежни не понуде потребна додатна тумачења. Ми смо се овога пута позабавили грађевинским земљиштем, више неизграђеним него изграђеним, мада се ни то није испоставило лаким. За неизграђено грађевинско земљиште определили смо се јер нам је објашњено да се својина над изграђеним остварује уписом у јавне књиге објекта на њему и да је та процедура једноставна, мада је, испоставило се, и у том поступку претходно питање: „Чији су објекти?“

Како ће се као имовина уписати неизграђене парцеле и оне које још нису приведене намени? - питали смо Снежану Плазинић, директорку Сектора за регулаторне и корпоративне послове и Драгана Комазеца, шефа Службе за имовинско-правне послове и непокретности у Дирекцији ЕПС-а за правне и опште послове.

земљиште на којем право коришћења имају јавна предузећа која је основала Република Србија постаје својина Републике Србије, али да се зависна привредна друштва у овом закону и не помињу. У ЕПС-у, за готово своје земљиште, а реч је о неколико стотина хиљада хектара, ЈП ЕПС је пренео право коришћења на ПД још при њиховом оснивању 2005. године. Тачније, пренео је на зависна привредна друштва право коришћења на средствима у државној својини која су у функцији делатности одређеног ПД. Она су тада, према тумачењу правника, постала стварни и формални корисници тих средстава. Тај поступак текао је у складу са у том тренутку важећом регулативом, или само до одређеног корака. Привредна друштва, наиме, нису у целости уписала право коришћења у јавне књиге, вероватно по инерцији опште праксе,

■ Термоелектрана „Никола Тесла“ Б

јер, како каже Комазец, општа је појава да мало коме у Србији пада на памет да у јавне књиге уписује неко стечено право. Многи, штавише, не уписују ни право својине на непокретну имовину.

■ Да ли је ЕПС само ЈП ЕПС?

Приде је дugo неговано уверење да је имовина државних предузећа заједничка, друштвена или, у времену самоуправљања, у власништву свих радних људи. Било како било, тек привредна друштва немају уредну документацију о праву коришћења неизграђеног грађевинског земљишта, а за оно што

имају правовремено су, до 21. октобра ове године, поднела захтеве за конверзију права коришћења у право својене. На њихове захтеве органи управе у општинама где се имовина налази требало би да донесу решење у складу са Законом о планирању и изградњи, а ту се испоставља да није све правно утегнуто. Не зна се шта је чије, а поготово чије треба да буде, па органи управе у локалном нивоу на захтеве ПД ЕПС-а за конверзију права коришћења грађевинског земљишта у својину различито одговарају. Једни прихватају захтеве или траже допуну документације, други их

одбацују ценећи да је реч о имовини ЈП ЕПС-а, која треба по самом Закону да постане својина Републике Србије, а има и неколико директних одлука да се конверзија обавља у корист Републике Србије, иако Република Србија није оснивач зависних привредних друштава ЕПС-а него ЈП ЕПС.

Како су наши саговорници објаснили, овакав став о конверзији права у корист Републике Србије може за ЕПС као групу да буде најповољнији, јер би то значило да ЕПС и његова зависна ПД неће плаћати накнаду за конверзију, што је иначе значајна ставка у трошковима и за свако ПД и за консолидоване финансије ЈП ЕПС-а. Проблем је, међутим, у томе што сви органи управе у општинама не примењују овакав став. Зато је, како истиче Плазинићева, ЈП ЕПС тражио од ресорног министарства да донесе обавезујућу инструкцију за поступање органа управе, што значи да се примени јединствени поступак за ПД ЕПС-а и да се у свим случајевима примењује члан 100 Закона о изградњи и планирању, то јест да се право коришћења конвертује у право својине Републике Србије. Следећи поступак био би да Влада Републике Србије ово своје право, доносећи измене и допуњени оснивачки акт ЈП ЕПС-а и давањем сагласности на измене оснивачких аката ПД, обезбеди основ за стицање својине свих чланова у ЕПС групи. Плазинићева сматра да се основ за овакво поступање налази у томе што је ЈП ЕПС своја сто посто зависна привредна друштва основао сва на исти начин, што је реч о истој врсти земљишта и што су ПД право коришћења земљишта добила по истом основу.

- Други основ - додаје Комазец - регулисан је Законом о јавној својини, према коме, јавно предузеће и друштво капитала чији је оснивач или члан Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе, а које на дан ступања на снагу овог закона има право коришћења на непокретностима у државној својини, стиче право својине на тим непокретностима. Неки надлежни органи сада у ПД ЕПС-а не распознају некадашње право коришћења које је имао ЈП ЕПС и пренео га својим зависним ПД, а могуће је да су ово неразумевање узроковале и промене у организацији ЈП ЕПС-а протеклих година иако је све рађено у складу са законима. Очито је, међутим, да ни Закон о планирању и изградњи, на који упућује Закон о јавној својини, није јасан, јер не третира зависна привредна друштва.

Хитно уредити документацију

Наши саговорници истичу да је, поред додатних инструкција за надлежне органе, сада најважније да се у ПД ЕПС-а провери документација за сваку непокретност у капиталу ПД, како би укупна документација била припремљена када се стигне до усвајања новог оснивачког акта. Тим чином означиће се и својина над непокретностима. Они не очекују да ће бити проблема са имовином која се налази у пословним књигама ЕПС-а и његових ПД, али скрећу пажњу и да се мора проверити основ стицања те имовине, што је од пресудне важности за одлуку о праву својине.

На нашу примедбу да се чини да се није водило довољно рачуна о статусу непокретности, Комазец је казао да је пропуста било, не само у ЕПС-у, јер се сматрало да је друштвена, односно државна имовина непроменљива и неприкосновена категорија, па у том контексту и право на њено коришћење. Сада, када у оснивачком акту треба да се наведе сва имовина, биће доста претурања по архивама да би се списак непокретности и уписаних права коришћења на њима направио. Комазец истиче да је документација о земљишту за „Колубару Б“ светао пример уредне документације, јер је све било сложено и за сваку парцелу уписано право коришћења, тако да никаквих административних тешкоћа није било када је то земљиште пренесено на ЈП ЕПС ради наставка градње ове електране и тражења стратешког партнера за то. Иако нису имали потпуно чисту документацију са уписаним правима коришћења баш за сваку, и у ТЕНТ-у су успели у кратком року да систематизују документацију за 662 парцеле неопходне за градњу ТЕНТ Б-3.

Снежана Плазинић истакла је да су ЈП ЕПС и његова ПД у целини имали до маћински однос према непокретностима.

- Пословне књиге уредно су вођене. Тешкоће ће представљати то што привредна друштва нису у целости уписала право коришћења у јавне књиге, па ће сада, да би се ствари исправиле, морати све то да доведу у ред. При томе, треба подсетити да ни државни органи нису правовремено урадили све што је требало. Уосталом, ЈП ЕПС је основао своја зависна ПД још пре шест година, али у Закону о планирању и изградњи она пре две године нису поменута. Први пут зависна ПД помињу се у Закону о јавној својини. Такође, ни надлежни органи нису у јавним књигама уписали право јавне својине оснивача када је да-

О својини на мрежама тек треба одлучивати: из „Електротимока“ – Зајечар

Накнаде на терет ЈП ЕПС-а

Привредна друштва ЕПС-а нису за све непокретности уписала у јавне књиге право коришћења када им је то право пренео ЈП ЕПС оснивајући их. Због тога надлежни органи и јавна предузећа порезе и накнаду коришћења општег добра обрачунавају на име ЈП ЕПС-а вместо привредног друштва које је стварни корисник одређене непокретности. Реч је, на пример, о коришћењу грађевинског, пољoprивредног, шумског и водног земљишта, посебно вода. Ово је додатни разлог да се право коришћења упише у јавне књиге, тим пре што се приводи крају формирање јединствене евиденције о непокретностима и правима на њима у Републици Србији.

ном ступања на снагу овог закона престало да важи право коришћења грађевинског земљишта ЈП - казала је Плазинићева.

Наши саговорници сматрају да би најбоље било када би се измене и допуне оснивачких аката доносиле једновремено, али претпостављају да то неће моћи да се реализује јер су послови врло сложени. Оснивачке акте треба усагласити са неколико нових закона, почев од Закона о привредним друштвима, а у сваком од тих закона имовина је незаобилазан услов – било да је оснивачки улог или стечена радом и улагањем сопствених средстава.

АНКА ЦВИЈАНОВИЋ

Измештање месног гробља из насеља Вреоци саставни је део пројекта пресељења целог насеља, испод кога се налази лежиште од око 500 милиона тона лигнита. Ова активност подразумева и сасвим прецизну динамику извођења радова, као и неодложно поступање свих учесника у процесу, имајући у виду јавни интерес за обезбеђење електроенергетске стабилности Србије, за коју је од пресудне важности планирано ширење Површинског копа Поље „Д“ и експлоатација угља који се налази на локалитету вреочког гробља.

Према речима Ђорђа Кучинара, стручног сарадника који помаже Одбору за пресељење гробља у Вреоцима, пресељење 4.610 евидентираних гробних места јединствен је случај на нашим просторима, имајући у виду значај и сложеност читавог процеса. А због сталног противљења једног дела мештана Вреоца да се пресели ово гробље, ради заштите јавног интереса, ангажоване су јаке полицијске снаге које нису дозволиле ни екипи „kWh“ да фотографише гробље. Полиција, уз видео надзор, евидентира све промене на гробљу, јер је било оптужби мештана да су приликом ископавања оштећени стари споменици, нарушен вечни мир покојника...

До средине децембра, уз асистенцију полиције, пресељено је око 2.700 гробних места на новоуређено гробље Шопић – „Лазаревац 2“, а повољно време омогућиће да се до краја године у други дом пресели још 300 покојника, за шта постоје решења.

Одбор за пресељење, формиран 2009. године, а који чини девет чланова - два из ПД „Колубара“, три из ЈП ЕПС, два из МЗ Вреоци и два из јавно-комуналних служби СО Лазаревац, донео је

Последња „сеоба“ Вреочана

око 3.000 решења за пресељење гробова, а остали случајеви су у процедури. Ова правна процедура за свако од гробних места траје више од два месеца. Укупно 15 дана протекне након јавног позива, па још 15 је рок за издавање решења, па рок за жалбу у управном поступку Општинском већу Лазаревца, онда управни спор код Управног суда у Београду... До сада је вођено око 270 управних процеса по жалби и седам управних спорова. Очекује се да ће се у наредном периоду број ових спорова увећати за још најмање 40, а могуће је и за више стотина. Основно је зајавни интерес да ови управни спорови не задржавају извршење.

Благоје Алексић, председник Одбора за пресељење гробља у Вреоцима, истиче да ову процедуру највише компликује процес идентификације гробног места и изналажење стараоца гробног места и то понекад због недостатка обележја на гробу, а други пут због одбијања сарадње мештана или услед конкуренције потомака у истом сродничком степену. Алексић је навео да је настао велики проблем када је Месна заједница Вреоци повукла своја два члана из Одбора, јер се радило о људима који добро познају мештане и њихове претке. Чланови Одбора су недавно „приволели“ једну мештанку да им помогне, па се у последње време успело у проналажењу око 100 стараоца за неидентификована гробна места, а ова-

кав начин рада ће битно убрзати наставак пресељења гробља. Према оцени Алексића, Одбор покушава да овај посао уради bona fides, са најбољим намерама, али истиче и да је немогуће елиминисати грешке и да му је веома жао оних Вреочана чији су пијетет ненамерно повредили.

Након пресељења свих гробних места биће употребљен специјални радар, којим ће се скенирати читаво гробље, не би ли се утврдило да ли на већим дубинама има још људских остатака. Сва ова тела, без гробних обележја, уколико у току патолошке обраде не буду идентификована, биће сахрањена у посебну, заједничку гробницу.

У ПД РБ „Колубара“ очекују да ће сви радови на измештању гробља бити завршени до пролећа и да ће, након тога, моћи да започне експлоатација угља. Правна процедура тешко да ће дозволити испуњење овог рока, јер су преостали случајеви најкомплекснији. У сваком случају, у Одбору за пресељење гробља надају се да ће у току следеће године завршити своју мисију.

Према казивању Кучинара, грађанима се максимално излази у сусрет, јер је обезбеђена репарација свих споменика, присуство патолога, као и свештеника за поновну сахрану Вреочана. Мештани могу и сами да организују пресељење и укоп покојника...

М. МИЛАНОВИЋ

Пресељење вреочког гробља услов
електроенергетске стабилности Србије.

Ујркос сајрој правној процедуре,
завршетак овој важној њосла у 2012. години

■ До средине децембра пресељено око 2.700 гробних места

Тесла и Срби кроз шри века

Недавно је десетогодишњи син наше колегинице из ЕПС-а, у домаћем задатку, написао да је Никола Тесла Хрват! Де-те је овај податак преузело са Интернета... Ово је само једна од контроверзи и недоумица које прате лик и дело чуvenог српског научника од 19. до 21. века.

Проф. др Божидар Раденковић, са Факултетом организационих наука у Београду пасионирани истраживач биографије и заоставштине чуvenог српског научника сматра, као и многи други у свету, да су патенти Николе Тесле омогућили мобилну телефонију, блутут технологију, бежични пренос енергије...

- Заоставштина Николе Тесле много се више изучава у свету него код нас – примећује проф. др Раденковић и даје нам на увид библиографију многих радова, аутора из читавог света. А као веома битан рад наводи један докторат из Финске из 2008. године.

Тим поводом проф. др Раденковић истиче да је Финска једна од водећих земаља у мобилној телефонији. Они признају да је ова технологија 21. века настала на основу два Теслини патента, посебно оног о модулацијама WF мреже, а да су 1942. у те патенте уведени само неки механизми за криптоирање. Тесла би данас, тако, да је жив био богатији и од Била Гејтса.

На недавно одржаном окружном столу, посвећеном Николи Тесли у Ректорату Београдског универзитета, академик др Петар Мильанић навео је да је Тесла имао и велике заблуде, а као једну од најзначајнијих поменује бежични пренос енергије. На истој трибини проф. др Раденковић утврдио је супротно – да је бежични пренос не само могућ већ и да је почeo да се комерцијално експлоатише! Он

„Честитке Тесли“

У Музеју Николе Тесле у Београду, 16. децембра отворени су нови архивски депо и изложба „Честитке Тесли“. За нови депо музеја искоришћене су коморе у којима су обезбеђени микроклиматски услови, уз помоћ посебног уређаја развијеног захваљујући Музеју Николе Тесле, у чији је основни део уграђена Теслина модификована ваздушна пумпа. Изложба „Честитке Тесли“, припремили су Милица Кеслер и Зоран Јовановић Јус, представља поставку изабраних, илустративних честитки, телеграма и писама упућених Николи Тесли поводом Нове године, Божића, Ускrsa, рођендана, имендана и других јубилеја.

Проф. др Божидар Раденковић

*Мобилна
телефонија,
блутуш, бежични
пренос енергије...
настали на
темељу Теслиних
изашената*

Тесла - миљеник уметника

Истакнути уметник, песники и академски сликар и вајар Балша Рајчевић апострофира да је, за разлику од српских научника, Никола Тесла био и остало велика

инспирација уметницима, који су радове, у разним областима стваралаштва, посветили том великану светске баштине. Рајчевић је као један од доказа за ову тезу приказао слику, уље на платну, „Додир“, инспирисану Теслом и навео је бројне скулптуре, слике, али и песничку антологију српског поете Милосава Буџе Мирковића, под називом „Песнички зvezdogram Николе Тесле“.

је том приликом презентовао фотографије и слајдове на којима су представљени пуњачи које су развиле компаније „Делфи“ и „Витрити-сити“ за бежично пуњење батерија за аутомобиле, мобилне телефоније и компјутере.

- Никола Тесла је једини Словен који је добио међународну јединицу, што је много значајније и од Нобелове награде. Јер, само је 16 светских научника своја имена дало за међународне мерење јединице. Али, очигледно да све то што сам побројао, као ни то што се електрична енергија и даље производи на основу Теслиних патената, није довољна инспирација за наше научнике и инжењере да изучавају Теслину заоставштину.

Овај научник наводи да је Тесла увек истицао и српско порекло, као и да све успехе посвећивао свом народу.

- Приликом гостовања у Србији, Тесла је тада као већ чувени научник, 1892. године одржао предавање на Високој школи и том приликом је рекао: „Ја сам као што видите и чујете остало Србин и преко мора, где се испитивањима бавим. То исто треба да будете и ви и да својим знањем и радом подижете славу српства у свету“– наводи проф. др Раденковић и додаје да су наступију прото томе, Срби у бројним случајевима били у најмању руку ненаклоњени Тесли. Према његовим речима, Матица српска је два пута одбила да Тесли додели стипендију, што је и пресудило да оде из завичаја. Тесла је, међутим, када се обогатио, постао члан Матице српске, којој је уплаћивао донације!

- Чуднији од тога био је однос Српске краљевске академије према Тесли. Наиме, тројица академика кандидовала су 1892. године Теслу за редовног члана Српске краљевске академије. На гласању је од 30 добио само осам гласова, па је за члана академије изабран учитељ из Јагодине. Тесла, две године касније, постаје дописни члан академије, и то остаје пуне 43 године. У Српску краљевску академију примљен је као редован члан са 80 година живота, 1937. године – испричао је проф. др Раденковић.

Како је даље истакао, однос према Тесли није се променио ни после Другог светског рата. Када је СПЦ донела 1992. године одлуку да патријарх Павле служи парастос у Музеју Николе Тесле, поводом годишњице упокојења због нашег научника, у Музеју му је саопштено да није добродошао!

М. МИЛАНОВИЋ

Грчка идеја да се искључује електрична енергија свакоме ко не плаћа порез јесте последица велике финансијске кризе, али сликовито показује разноврсност схватања значаја редовног снабдевања у савременој цивилизацији. Без струје је, очигледно, веома тешко, можда и немогуће живети. Она је постала најсушна потреба, као храна, вода и ваздух. Отуда и шароликост њеног коришћења у различите сврхе, почев од намере да се прогласи за основно људско право, па све до казне за избегавање пореских обавеза. Те и многе друге особине електричне енергије заокупљају највише

результати, пре свега у најразвијенијим земљама. У Јапану је „уштеда“ чак 37 одсто, уз динамичан развој науке и привреде, нових технологија и уређаја, а од европских земаља најефикасније су Швајцарска, Норвешка, Данска...

Мада су српски стручњаци још на почетку тврдили исто – да је ефикасно коришћење енергије веома значајан енергетски ресурс – тим пре што се велики део енергије увози, после толико деценија на истој смо констатацији. Грубо би било рећи да ништа није рађено, али је чињеница да су резултати „мршави“. Узрок је толико очигледан

је, пре свега, о односу, економији и култури. Апелима се не може побудити штедња, рационалност и ефикасност. Економски интерес примаран је за сваког потрошача.

Кад то постане начин понашања за све могу се очекивати резултати. Још у овој години очекује се доношење закона о ефикасном коришћењу енергије, а потом и читавог низа прописа и стандарда за његово спровођење. Карактеристично је да се предвиђа и оснивање Фонда за енергетску ефикасност у који би требало да се слије око пет милиона евра годишње. Чим се за то сазнalo,

Намеши моју - цене никако

Економско вредновање енергеница је иницијало активности на ефикасној употреби енергије и, заправо, почело вишеструким поскупљањем нафте пре четрдесетак година

Илустрација: Ј. Влаховић

државне органе и политичаре у целом свету, па сигурности снабдевања и дугорочној стабилности придају изванредан значај, посвећују своје активности, развијају међународну сарадњу.

При томе темељни механизам је уједначавање услова тржишним, привредним односима. Како на страни производње, где економски интерес мора стимулисати улагаче, тако и на страни потрошње, где рационално коришћење добија примат. Економско вредновање енергената је иницијало активности на ефикасној употреби енергије и, заправо, почело вишеструким поскупљањем нафте пре четрдесетак година. Већ тада се у стручним анализама установило да је ефикасност потрошње један од најзначајних „извора“ енергије. А од тада постигнути су импресивни

да је прави феномен како га нико од надлежних не види. Електрична енергија ни данас није роба, прописане цене као да немају никакве везе са тржиштем и економским законитостима. Да ли је податак да су цене електричне енергије у Србији најниže у Европи за понос? Још трагичније делује податак да су само једном, и то врло кратко – у време Савезне владе Анте Марковића – цене биле на европском просеку.

Како год мерили домаћу потрошњу енергије, по јединици БДП, становнику, домаћинству, квадрату станови и кућа, увек је закључак сличан – неефикасни смо, прави расипници. Није реч само о структури потрошње, технолошком стању и ангажованости привреде, чак ни о урбанизму и архитектури, односно грађевинарству и материјалима. Реч

поједини ресори и политичке партије постали су заинтересовани да управљају фондом. Осим надлежног министарства за енергетику и Агенције за енергетску ефикасност (која је једва опстала) и друга министарства хоће о томе да воде рачуна. Још занимљивије је како се предвиђа пуњење фонда – наметом тј. додатком на цене електричне енергије. Истина, предвиђени су и додаци на деривате нафте и друге облике енергије, опорезивање уређаја који неефикасно троше енергију и слично. Али цене нико не помиње. А шта ефикасно коришћење може значити пример је замена семафора на стадиону Партизана – поред нове технологије и видљивијег семафора нови ће трошити и 70 одсто мање електричне енергије.

ДРАГАН НЕДЕЉКОВИЋ

Друштвено умрежавање је повезивање појединача у одређене групе, а које имају заједничке интересе или су повезани културним и другим сличностима. Интернет друштвене мреже се заснивају на сервисима који су познати као социјални тј. друштвени сајтови. Први облици интернет сервиса за друштвену мрежу се јављају 90-их година 20. века и били су попут „соба“ за ћаскање, где се више корисника могло дописивати међусобно. Стекли су велику популарност због једноставности, тј. лаком приступу свих података. Највећи значај стекао је, ипак, E-mail, који је дан-данас један од најупотребљивијих сервиса за друштвену мрежу.

Последњих година сервиси постају сложенији, омогућавајући кориснику приступ великим броју података. Настају сајтови, који полако замењују старе видо-

омогућавају им и да воде дискусије и разменjuју податке међу собом. Ту су значајни форуми са одређеним темама, блогови, групе које корисници сами оснивају, постављају теме и дискутују о њима унутар тих одређених група.

Пословни људи и они који желе да промовишу своје или неке друге организације такође, имају користи од друштвених мрежа. У сваком тренутку на друштвеном сајту постоји одређен број људи који су активни. Порука се може пренети постављањем жељене информације на сопствени статус, али такође и директно, путем писане комуникације, формирањем групе или постављањем поруке на нечији „зид“ на профилу. Разни начини, а корист огромна!

Али, упркос предностима друштвених мрежа постоје и озбиљни проблеми

које оне доносе. Зависност, пре свега, веома је раширен проблем међу корисницима друштвених сајтова. Она није у службеним листама болести и психичких поремећаја, али неки аналитичари сматрају да би се ускоро могла наћи и у некој медицинској публикацији. Овакав проблем одражава се и на посао тј. игнорисање обавеза, као и на запостављање близских пријатеља и стварног социјалног живота. А то доводи и до екстремних случајева, као што су непроправане ноћи и здравствени проблеми услед претераног сењења пред компјутером.

Нарушава се, исто тако, и приватност корисника. Све што се објави на друштвеном интернет сајту, нпр. Facebook-у, припада тој компанији и остаје сачувано чак и када угасите ваш налог. Треба водити рачуна шта се објави-

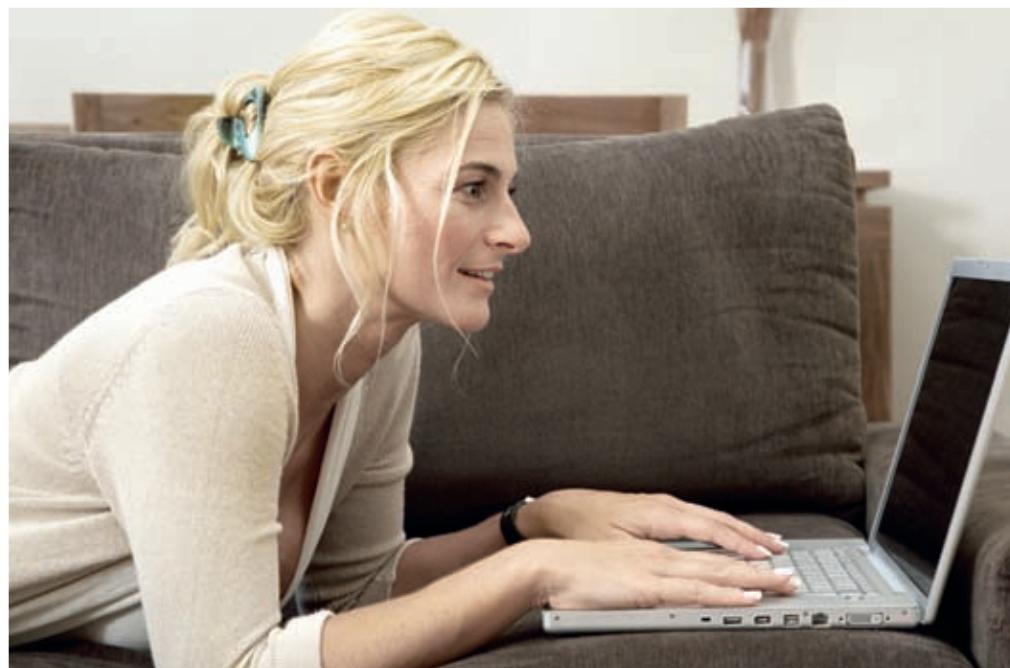
Све веће коришћење сајштова

ве комуникације, па чак и мејлове. Овакве мреже, поред првобитне намене за комуникацију, имају и улогу маркетинга, промовишући друге интернет презентације, сајтове и низ различитих услуга. И сами системи за комуникацију су се променили. Сада, корисници не могу комуницирати са свим члановима који се налазе на мрежи, већ само са својим контактима. Осим комуникације путем текстуалних порука, нуде се, такође, и нове опције, као што су постављање слика и видео клипове (кратки филмови), али и комуникација помоћу веб-камера, тоном и сликом.

Са побољшањем технологије повећао се и број корисника социјалних сајтова, а који и даље расте, како због жеље за комуникацијом тако и због сопствене промоције на тим сајтовима. Најпознатија друштвена мрежа данас је Фејсбук (Facebook). А ту су и MySpace, затим Twitter, Google Buzz и друге.

Склапање нових пријатељства никад није било једноставније! Некада су се људи широм света дописивали и тако су одржавали пријатељства. Данас се порука, путем интернета, испоручује у истој секунди! Са пријатељима из другог места, друге државе или чак са другог континента, може се водити разговор, могу се саговорници видети путем видео конверзије, а постоји и могућност групних разговора. Друштвене мреже поред тога што повезују људе са истим интересовањима,

Све веће коришћење сајштова

■ Зависност – највећи проблем изазван коришћењем сајтова

„Соба за ћаскање“ – први облик иншернет сервиса за друштвену мрежу.

Последњих година сервиси све сложенији, а сајштвији полако замењују стварне видове комуникације.

Уз текстуалне поруке нуде се и нове опције

вљује, јер је све „видљиво“. Због лаког приступа личним подацима корисника, често долази до велике злоупотребе. Нису ретки случајеви, да разни програмери или хакери, упадају у системе мрежа, где чине знатне штете и корисницима и онима који такве сајтове одржавају. Постоји, такође, и проблем вируса, који, скривajuћи се у облику маркетинга или различитих додатака, могу упасти у рачунарске системе и направити огромне штете. А велики проблем је и злоупотреба малолетника.

P. E.

У ТЕНТ А премашена до сада највећа остварена производња електричне енергије

Све ближе ка „недосегујних“ 11 милијарди kWh

Термоелектрана „Никола Тесла А“ међу првим електранама у оквиру ПД ТЕНТ реализовала је овогодишњи производни план, али је премашила и досадашњу највећу годишњу производњу. ТЕНТ А је своје годишње обавезе измирила још 24. новембра 2011, када је електроенергетском систему Србије испоручила 9,802 милијарде киловат-часова електричне енергије. Своју „другу младост“ потврдила је 9. децембра, када је произвела више од 10,33 милијарди kWh, чиме је премашила досадашњи рекорд од 10,31 милијарди kWh из далеке 1985. године. Сада, после 25 година, поново је достигла висок ниво производње, пре свега, захваљујући доброј погонској спремности и поузданости свих шест агрегата.

По оцени Глише Класнића, директора ТЕНТ А, уз овако добар тренд производње, реално је очекивати да ће до истека календарске године, ова електрана произвести и предати електроенергетском систему још око 700 милиона киловат-сати електричне енергије. Уколико се та предвиђања испуне, извесно је достицање и фамозних 11 милијарди киловат-сати, што до сада није реализовано, због чега је, како наводи Класнић, постало стални изазов.

- Хидроелектране раде са веома ниском производњом због недостатка воде, а термоелектране су то искористиле на најбољи могући начин и то захваљујући управо високој погонској спремности, довољним количинама угља, квалитетно ремонтованим постројењима и доброј експлоатацији свих шест производних јединица - објашњава Класнић. - Треба, између осталог, истаћи и одличан рад блока А6, након реализације пројекта повећања снаге, који углавном ради са 348 MW, а годишњи план испунио је већ крајем октобра. Томе су допринеле и реконструкције млинова на бло-

Ова електрана већ 24. новембра искунила јодишњи план, а 9. децембра њосавила и нови производни рекорд.

Реално је да се и у ПД ТЕНТ ова јодина заврши са производним рекордом од 20 милијарди kWh

Глишо Класнић

ковима 3 и 4, који сада раде пуно стабилније са константним оптерећењем постројења од око 300 мегавата. Битно је, наравно, и све друго урађено у ремонтима, почев од цевног система, котлова, преко напојних пумпи и њихових ревитализација и реконструкција, после чега сви уређаји и постројења раде много поузданije у односу на претходне године. Значајну улогу имао је и Железнички транспорт ПД ТЕНТ, који је 20. децембра реализовао план довоза за 2011. годину од преко 27,94 милиона тона угља (то је до сада највећи остварен довоz).

С обзиром на то да се наредних дана неће значајније поправити хидролошка ситуација, до краја године очекује се и даље пун ангажман свих производних капацитета ПД ТЕНТ. Према томе, објективно је изводљиво да ће ПД ТЕНТ произвести рекордних 20 милијарди киловат-сати електричне енергије, па ће у том случају, ова година бити запамћена по високој производњи.

Тaj се резултат сигурно неће лако поновити, јер већ следеће године у плану је капитални ремонт блока А5, па блока А3 у 2014. итд. Ове године ремонтси су били релативно кратки, без значајнијих ревитализација, па је и било великог временског ангажовања блокова. Смањен је, такође, број застоја блокова за више од 20 одсто у односу на 2010. годину и реализован је висок степен њиховог ангажовања због сушне године, а што је условило и да су блокови радили на номиналној снази. У случају повећање и високе потрошње електричне енергије, ТЕНТ А је погонски био потпуно спреман да одговори свим захтевима ЕЕС, што је и резултирало тако високом производњом.

С. МАРКОВИЋ

Добра експлоатација свих шест производних јединица

Изузетни резултати у производњи угља у ПД РБ „Колубара“

На видику нови рекорд

Творцима пројекта новог угљеног система, који повезује површинске копове Поље „Б“, Поље „Ц“ и Поље „Д“, као и стручним екипама које су га реализовале, на пригодној свечаности, одржаној у Барошевцу, најпре је честитao Небојша Ђеран, директор ПД Рударски басен „Колубара“, нагласивши да су, и на овај начин, битно ојачани погонска спремност „Колубаре“ и енергетска стабилност ЕПС-а.

Том приликом Ђеран је честитao за-

Урагански нови уљени
систем који повезује
површинске копове:
Поље „Б“, „Ц“ и „Д“.
Производни план за ујаљ
исуђујен у ноћи између
15. и 16. децембра

ско искоришћавање механизације и повећане су испоруке угља, што је, у овом тренутку, изузетно значајно. Јер потрошња лигнита у термоелектранама, због смањења производње електричне енергије у хидроелектранама, осетно је повећана.

Ново технолошко решење омогућава истовремено и наизменично копање угља на коповима Поље „Б“, Поље „Ц“ и Поље „Д“, а могуће је, у циљу постизања траженог квалитета, мешање угља са ових копова, објаснио је Стојаковић.

Но, нагласио је Стојаковић, проблем са недостатком довољних количина откривеног угља, све је присутнији, па је расписан тендар за набавку још једног роторног багера, капацитета 6.600 кубних метара јаловине на сат. Реализација овог тендера је у току.

Откоп и испорука лигнита са површинских копова „Колубара“ одвија се, иначе, већ неколико година, у отежаним условима. Због проблема са исељењем Вреоца, бројна механизација је премештена на нове локације, како би се ублажило заостајање у откривању нових количина угља. Комплетирањем овог система учињен је још један значајан корак у решавању овог проблема. Тако се, овог децембра, са колубарских копова термоелектранама дневно испоручује и до 90 хиљада тона лигнита.

М. ТАДИЋ

Фото: М. ЦВИЈЕТИЋ

Очекује се рекорд: са свечаности у Барошевцу

посленима и остварење производног плана за 2011. годину, које се додатило у ноћи између 15 и 16. децембра, када је откопана и последња од 29,5 милиона тона лигнита.

– Ноћас смо, упркос бројним проблемима који су пратили и прате „Колубару“, испунили план откопа лигнита за 2011. годину и на добром сму путу да до краја године постигнемо рекордну производњу – рекао је Ђеран и истакао да су депоније у термоелектранама попуњене у довољној мери.

О ефектима повезивања копова говорио је Милан Стојаковић, директор Површинских копова „Колубара“, који је истакао да су, почетком децембра, спојене угљене траке које повезују багере који раде на откопу угља на коповима Поље „Б“ и Поље „Д“ (у укупној дужини од око осам километара) чиме су створени услови за боље временене

■ ЕПС ће оваква улагања подржавати и у наредном периоду

Модерно насеље за сменске раднике

Ново насеље за смештај сменских радника на копу „Тамнава-Западно поље“ Рударског басена „Колубара“ усвојено је средином септембра ове године. Објекат је свечано отворен крајем јуна, али се са усвојењем каснило, јер су се услови за технички пријем зграде стекли тек са добијањем противложарне сагласности од надлежних институција. Око 1.000 људи сместило се у новом простору, а њих 40 и даље користи стари контејнерско насеље, док су преостали контејнери претворени у магацински простор. Значај ове инвестиције велики је зато што у последњих десет година није изграђено много објекта ове намене. Поред добро обављеног послана, био је то додатни разлог за задовољство инвеститора, пројектаната и извођача радова.

У моменту отварања копа недостатак финансија условио је да се смештај радника решава у оквиру тренутних могућности. Из свих делова „Колубаре“ прикупљени су вишкови контејнера и формирало је контејнерско насеље. Временом се коп премештао и постајао удаљенији, што је значило и много утрошеног времена за долазак и одлазак са послом сменских радника. Удаљеност од копа и дотрајалост контејнерског насеља у којем су били смештени радници, разлози су што је пре три године Сектор за инвестиције РБ „Колубара“ потписао са „Колубара-Грађевинаром“ уговор о реализацији прве фазе изградње новог насеља за смештај сменских радника, по систему „кључ у руке“. У оквиру прве фазе „Грађевинар“ је, заједно са руководством „Тамнава-Западног поља“, израдио идејно решења и направио темељ и челичну конструкцију. Недостатак новца одложио је за годину дана потписивање уговора за

Услови у новоизвореној згради обезбеђују завидан комфор за око 1.000 запослених у производњи.

Преослали контејнери претворени у мајацински простор

другу фазу, док је трећом фазом дефинисан опремање зграде.

Објекат, вредан 250 милиона динара, има корисну површину од 1.790 квадратних метара. Састоји се од 35 канцеларија за надзорно-техничко особље и у њимаје смештено 80 до 90 радника. У другом делу налазе се кантина, ресторан, портирница, телефонска централа, благајна, рапортна соба, прозивница, три магацина, шест великих гардероба (по 126 ормана). Чак је и просторија за чистачице претворена у мању гардеробу, тако да је број сменских радника који су смештени већи од планираног. Ту су и тоалетни простор, кухиња и њој припадајући тоалет, гардероба, магацин за намирнице, канцеларијски и магацин за пиће, као и савремена котларница. Испред објекта је велики паркинг и стајалишта за аутобусе и теренска возила.

Радећи на овом објекту, „Грађевинар“ је имао фирмс-сараднике. Подизвођач за конструкцију у првој фази био је „Заваривач“ Врање, за вентилацију и климатизацију „НИД“ Параћин, за електроинсталације „Билукс“ Лазаревац, за уређење трема Вођно-лозни расадник. У опремању су учествовали „Фриго Жика“, за ком-

плетну кухињску опрему, „Зимпа“ из Уба опремила је гардеробе ормарима, док је „Мај хоум“ обезбедио столице и ресторански намештај. Остали намештај правио је „Грађевинар“. Због финансијски натегнутог стања, неколико пута су пролонгирали рокови завршетка, јер се каснило са плаћањем подизвођачима.

Цео објекат је са централним грејањем и климатизован. Коришћењем овог објекта скраћено је путовање запослених од аутобуса до копа. Удаљеност од старог до новог насеља је 7.300 метара, што значи да се вожња газовима скраћује за 15 километара. Највећи број аутобуса долази до насеља. Урађене су силазне рампе до подине угља и направљен модеран слизак у коп.

Овај објекат је монтажног типа. Сав коришћени материјал и роба су домаћих производа, осим клима-система. Каснило се у односу на рокове зато што је у документацији било корекција расхладног система, екологије око објекта и прилазних путева. „Грађевинар“ то није могао да испрати и пролонгирао је завршетак радова.

За Рударски басен „Колубара“ ово је био велики догађај, будући да се најчешће обележава пуштање у рад нових рударских машина или система. Нови, савремени простор за смештај људи који раде у рударству ретко се гради, али се на свечаном отварању чуло да ће „Електропривреда Србије“ у наредном периоду подржавати оваква улагања. Један од проблема услова рада у „Колубари“ решен је на квалитетан начин, пошто су запослени на модерном и успешном копу, као што је „Тамнава-Западно поље“, добили модерно насеље за смештај радника.

М. ДИМИТРИЈЕВИЋ

ПД „ТЕ-КО Костолац“ све поузданији ослонац у производњи електричне енергије

Рекорди обележавају једину

Ближи се крај године и сви су изгледи да ће ове године ПД „ТЕ-КО Костолац“ електроенергетском систему земље испоручити нешто више од шест милијарди киловат-часова електричне енергије, произвести девет милиона тона лигнита и готово 40 милиона кубика отк rivke. Трећу годину за редом, значи, остварују се високи производни резултати, по чemu је ово ПД ослонац ЕПС-а у снабдевању потрошача електричном енергијом и једно је од профитабилних предузећа у земљи. У 2012. години наставиће се са инвестиционим развојем и отпочеће реализација „кинеског кредита“ за наставак ревитализације блокова ТЕ „Костолац Б“.

Пре три године, када је уведен корпоративни модел управљања предузећем, усвојена је нова пословна стратегија, започет је и подухват на развоју унутрашње технолошке стабилности, улагања у модернизацију машина и постројења и стручном раду у свим сегментима производње. Убрзо је то дало изузетне резултате у поузданости рада, добром планирању и у рационалном пословању. То је прошле године обезбедило остваривање планова производње, али и пословање са оствареним профитом већим од 300 милиона динара.

Модел интегрисане производње угља и електричне енергије у једно предузеће по свим анализама дао је веома добре резултате, не само у производњи, него и у укупном пословању. А у овој години, већ након сагледавања претходних производних резултата производње, може се са сигурношћу истаћи да ће производни резултати бити рекордни. Јер већ 11. новембра костолачке термоелектране оствариле су билансирану производњу за ову годину од 5,2 милијарде киловат-сати и на најбољем су путу да остваре рекордну про-

Рекорд над рекордима!

Десет дана пре истека календарске године Термоелектране „Костолац“ произвеле су више од шест милијарди киловат-сати електричне енергије коју су и испоручиле електроенергетском систему ЕПС-а. Ово је уједно и највећа икада забележана производња електричне енергије од 1948. године, од како је почела да се производи електрична енергија у Костолцу. Рекорд је постигнут у другој смиени 19. децембра у 18 часова. Други рекорд је на помолу, а тиче се производње угља на Површинском копу „Дрмно“. За дан-два очекује се да ће се прећи девет милиона тона, што је такође највећа икада забележена производња угља. Повода за славље биће до краја године у Костолцу и када се ради о производњи отк rivke, јер се и у овом сегменту већ остварују рекорди, а очекивања су да ће се производња приближити домету од 40 милиона кубика јаловине.

Већ њочејшком октобра остварена билансирана производња електричне енергије и сви су изгледи да ће се њосићи нови производни рекорд.

Највећа производња угља и отк rivke до сада

изводњу икада забележену од изградње блокова и да премаше шест милијарди киловат-сати електричне енергије испоручене систему ЕПС-а. Томе је у прилог просечна дневна производња на сва четири блока већа од 20 милиона киловат-сати, тако да је до половине новембра испоручено 5,35 милијарди киловат-сати.

Овом резултату допринело је и „утезање“ комплетног предузећа, рудника и термоелектрана. Такви производни максимуми добрим делом резултат су и урађене ревитализације блока Б2, који бележи импресивне резултате и то од почетка пробног рада (11. фебруара) до сада. Дневно се на том постројењу производи од 7,5 до 7,6 милиона киловат-сати, а највећа производња била је 9. новембра од чак 7,7 милиона киловат-сати. Повремено се, ипак, појављују проблеми са пуцањем цевног система, јер блок због планиране друге фазе ревитализације није ремонтован две године уназад. Очекује се, стoga, да ће након ревитализације у 2012. години тај блок бити један од најефикаснијих у систему ЕПС-а.

На Површинском копу „Дрмно“ већ почетком новембра остварен је, такође, годишњи план производње 7,5 милиона тона угља. Дневно се откопа и испоручи електранама близу 23.000 тона угља, што говори да ће по први пут у историји овог копа на крају године бити произведено близу девет милиона тона лигнита, упркос томе што коп инвестиционо није завршен за такву производњу. Крајем новембра остварена је и годишња производња отк rivke од 36 милиона кубика чврсте масе, а до краја године сви су изгледи да ће бити премашен рекорд свих времена и да ће се откопати више од 38 милиона кубних метара чврсте масе.

Н. АНТИЋ

Осека Ўланова

Радници „Власинских ХЕ“, Огранка ПДХЕ „Ђердап“, успешно су крајем новембра завршили продужени ремонт све четири електране и пумпноакумулационог постројења „Лисина“, тако да нову годину и очекивано веће производно ангажовање од Диспечерске службе ЕПС-а дочекују погонски потпуно спремни. То би био најкраћи рапорт из једне од најстаријих хидроелектрана у Србији, која је протеклог месеца обележила 56 година рада.

Управо старост објекта и застарела опрема условили су посебне напоре и ангажовање радника „Власинских електрана“. Безмало три месеца, тачније од 10. септембра, па све до 28. новембра, на широком простору, који се мери десетинама километара, између ПАП Лисине - од саме границе ка Бугарској - према Босилеграду, преко Власинског језера па све до „Врле 4“, надомак Врања, успешно су обављени бројни планирани и непланирани сложени радови на хидромеха-

ни генераторске заштите, замењено радно коло турбине „Д“, пуштен у рад нови једносмерни развод 220 kV...

На ХЕ „Врла 2“ поред реконструкције РП, истичу уградњу нових ормана генераторске заштите и аутоматског управљања, те реконструкцију командне сале. И на преостале две „Врле“, поред највећих радова одржавања, још су и реконструисани системи на централној команди и улазна врата „Врле 4“. Урађена је хидроизолација од процуних вода зграда турбинског простора у све четири „Врле“, затим хидроизолација машинске зграде ПАП „Лисина“, те замена табластих затварача на водозахватима и доводним системима, а настављена је и санација доводних канала Струвне и Чемерника...

Све то наглашавају наши саговорници обављено је захваљујући посебном труду и залагању запослених у „Власинским ХЕ“, радника „Ђердапслуга“ и подизвођача радова, а пре свега АТБ „Север“. Уследило је, како наглашавају, разумевање Диспечерске службе ЕПС-а, која им је, уважавајући дуг сушни период и слабије хидролошке услове, омогућила продужење ремонтног периода. Тако су се „Власинске ХЕ“, без губитака у искоришћењу расположивог хидроенергетског потенцијала, благовремено припремиле за зимски период и веће производно ангажовање.

Дуготрајна суша одразила се, иначе, негативно на производне ефekte и реализацију годишњег плана производње и препумпавања воде из лисинске у власинску акумулацију. Тачније, онемогућила је испуњење оба плана.

Производња електричне енергије, закључно са 11. месецом, износила је 170,7 милиона киловат-часова, што је у односу на тзв. динамички план за поменути период нешто више од две трећине, тачније 68,3 одсто. У односу на годишњу производну обавезу од 288 милиона киловат-часова, то је непуних 60 одсто. ПАП „Лисина“ је, закључно са новембром, реализовала годишњи план препумпавања воде са 50 одсто. Уместо планирана 83 милиона киловат-часова, у „Власинској језеро“ препумпала је 41,5 милиона киловат-часова, уз наговештај да се то битније неће променити до краја године, с обзиром на наставак суше и минималне дотоке воде у ову акумулацију.

Последњи овогодишњи месец испраћају, а наредну годину, „Власинске ХЕ“ дочекују, међутим, уз високу погонску спремност и са расположивим хидроенергетским потенцијалом у језеру од око 120 милиона киловат-часова електричне енергије, не рачунајући дотоке, које ваља очекивати уз најављене падавине.

Ч. ДРАГИШИЋ

У „Власинским ХЕ“ завршена реконструкција и замена опреме

Погон Север ПД „Електродистрибуција Београд“

Појонска сримносӣ никад бόља

■ Резервно напајање преко Бранковог моста

Pазлог посете Погону I Север, Дирекције градске ПД „Електродистрибуција Београд“ била је несвакидашња вест да на „њиховом“ конзуму већ неколико дана није забележен ни један једини квар. А то није беззначајно, посебно што је упитању најосетљивије градско подручје, са највећим бројем специјалних и заштићених потрошача!

Како оцењује Радисав Урошевић, руководилац Погона I Север, који се овом приликом „појачао“ и сарадницима Предрагом Ђорђевићем и Срђаном Јефтићем, ако је судити по првим месецима овогодишње грејне сезоне, чини се да је коначно постигнута идеална ситуација којој се тежи годинама, а то је да се, уместо квировима, баве редовним пословима, односно одржавањем мреже.

Добра ситуација, по оцени саговорника, резултат је великих улагања током последњих пет - шест година. И то како у изградњу, тако и у реконструкцију, али и у превентивно одржавање мреже. Изграђени су нови 1 и 10 kV водови и тако су

*Умесӣо на квировима
у овом најосетљивијем
градском подручју ради се
на одржавању мреже.
У њоследње време досථа
новца инвестирано не само
у изградњу и реконструкцију,
нећо и у превентивно
одржавање мреже*

обезбеђене нове границе за растерећење мреже. Последњих година су, кажу, реконструисали надземну мрежу просечно у по седамдесетак улица. Истичу још и да је изграђен znatan број трафо-станица, а све то заједно допринело је реалаксирању електроенергетског система.

У септембру су завршени радови у Булевару краља Александра, што је био највећи посао, јер је на том потезу ЕДБ практично изградио нову подземну мрежу. Ове јесени завршени су и радови у Вишњичком булевару где су, уклапајући се у изградњу нове саобраћајнице, измеш-

тени 1 kV каблови и постављено је више од двадесет каблова 10 kV, који излазе из ТС 110/10 kV „Миријево“. У насељу Миријево, такође, од „крупних захвата“ издваја се и измештање подземних водова испод новоизграђеног булевара. А за потребе резервног напајања Миријева реконструисан је 10 kV вод, од насеља до депоније Винча, у дужини од три километра, замењени су сви стубови и постављени нови проводници. Преко Бранковог моста спроведено је, такође, и резервно напајање за ТС 110/10 kV „Блок 20“, чиме је она повезана са ТС 110/10 kV „Калемегдан“. Направљена је и друга веза од ТС 35/10 kV „Зелени венац“ до ТС која напаја Пословни центар „Ушће“. Све то, у складу са текућим потребама, сада омогућава комфорнији рад.

Уређено је, уз то, и приобаље на потезу од Куле Небојша до Водене капије. Захваљујући разумевању Дирекције за путеве, Железнице Србије, Секретаријата за саобраћај, Управе Београдске тврђаве и „Београд-вода“, ове јесени постављен је и нови вод. Цео подухват је био врло сложен, будући да је подземни кабл положен испод просторије Водене капије и укрштен са трасом железничке пруге. Подземни кабл је „вођен“ до новог надземног вода, који је сада постављен на нове бетонске стубове. У оквиру ових радова, сва места мерења измештена су са сплавова-ресторана на бетонске стубове, при чему су и подигнута на висину од четири метра изнад највишег нивоа поплава, а следећи корак је да се ту убаце и бројла са даљинским управљањем. Повећан је пресек надземног вода и урађени су нови приклучци, тако да је потрошачима сада пружено квалитетно напајање.

— Нема квирова, па се ради на текућим пословима. То је и пожељно, јер и тог посла има доста. Ево, рецимо, пре неки дан по оволикој суши проклизало је земљиште у Малом Мокором Лугу - напомиње Урошевић. - Испомерало се неколико 10 kV стубова на њивама и одмах смо кренули у санацију тог дела трасе. Добро смо „запели“ да остваримо ове резултате и не бисмо желели да се противимо да нас је довољно, чим је стање на мрежи тако добро. Јер са 120 „спали“ смо на само 64 особе. Добра околност је једино што су то квалитетни, одговорни и вредни радници.

ТАЊА ЗОРАНОВИЋ

Одлична сарадња са Градом

Резултати говоре да је сарадња ЕДБ са градским службама све боља. Наилазимо на разумевање, јер је коначно препознато да нам је задатак исти, а то је да грађанима обезбедимо што квалитетнији живот у престоници - истиче Урошевић. - Клима је позитивна, радимо плански, а корист је обострана. Смањујемо трошкове, метеж и гужву и, коначно, не раскопавамо исте локације по неколико пута. Координација је нарочито добра од како је формиран Градски оперативни сервис „Београдско чвориште“. Они сваке седмице организују састанке представника свих јавних и комуналних структура са подручја града. На тим састанцима се договарамо, настојећи да се што боље уклопимо у одређене пројекте и радове.

Добра најлаћа рачуна
за електричну енергију
у најнеразвијенијим
оштинама.

„Рекордери“, са дуговима и
до четири милиона динара,
у оштинама Прокупље,
Житорађа, Дољевац
и Бела Паланка

Леђе куће, „леђи“ рачуни

Наплата свих потраживања, па и оних за утрошену електричну енергију, у време велике светске економске кризе иде, поготово, веома тешко. Тим пре значајно је како се ова наплата одвија на територији Привредног друштва „Југоисток“, на чијем се конзумном подручју налази 10 од 14 најсиромашнијих, најнеразвијенијих и девастираних општина.

Према најновијим подацима Дирекције ЕПС-а за трговину електричном енергијом ПД „Југоисток“ успешно реализује овај задатак. Јер, достигнутни степен наплате овог ПД у новембру од 95,12 одсто на трећем је месту од свих дистрибуција. Веома је солидан и кумулативни степен наплате фактурисане реализације у 2011. години од 95,19 одсто, па ће успешна наплата у децембру, месецу у коме се традиционално у већем проценту измирују рачуни, омогућити пребаџај у испуњењу годишњег плана од 94 одсто.

Према речима Веронке Видановић, директорке Дирекције за трговину у ПД ЕД „Југоисток“, велики проблем овог друштва јесте приличан дуг који имају буџетске установе Републике Србије, а који тренутно износи око 260 милиона динара, као и установе које финансирају општине чији дуг износи у овом тренутку близу две милијарде динара. Знатан је дуг правних лица, такозваних „вирманских“ купаца. Јер, њих 80 дугује укупно око шест милијарди динара старог дуга, од чега само Рударско – топионичарски базен Бор дугује око пет милијарди динара! Практично 1,60 одсто од укупног броја „вирманских“ купаца“ носи преко

Велики дужници у малим селима

Највећи број „рекордера“ налази се на територији Општине Житорађа, пре свега у тамошњим селима, где је забележен кумулативни дуг 1.306 корисника од 261 милиона динара, у Општини Дољевац, где 694 корисника дугује 128 милиона динара, као и у Општини Бела Паланка, где читаво ромско насеље, са око 230 корисника, дугује око 31,7 милиона динара, дакле око 130.000 динара по потрошачу. Занимљиво је да су, након измештања бројила, сви корисници овог насеља наставили редовно да измирују рачуне за утрошену енергију, али позамашни дуг је остао. Директорка Видановић истиче да ће и у наредном периоду бити настављено измештање бројила према дугорочном плану „Електропривреде Србије“ да до 2020. године, буде измештено свих 3,2 милиона бројила.

85 одсто од укупног дуга ове категорије. Велики број корисника са територије коју покрива ПД „Југоисток“ налази се, такође, на списку предузећа под блокадом Народне банке Србије.

Посебан проблем наплате електричне енергије, према оцени директорке Видановић, представљају управо домаћинства, која имају лепе куће, користе велике котлове на електричну енергију и по десет месеци не измире ни један рачун за утрошену струју!

■ У врху по дуговима „домаћинства“ :из ЕД Прокупље

Највећи број тих великих дужника, из категорије „домаћинство“, налази се у општинама Прешево, Бујановац, Прокупље, Житорађа, Бела Паланка и Дољевац. Видановићка наводи да и у другим општинама постоје одређени делови у којима се игноришу рачуни за утрошену струју, као што су поједина насеља у Нишу, Соко Бањи, поједина села у општинама Књажевац, Бор, Зајечар и Врање. Подаци за пет првих побројаних општина су, међутим, фрапантни. Увидом у список 50 највећих дужника произилази да је дуг тих домаћинстава од једног до четири милиона динара. Забрињавајуће је и то што се ти људи, упркос прекршајним пријавама, противе да буду искључени са мреже и то иако су без намере да измире рачуне или да макар склопе уговор о плаћању на више рата, што ЕПС омогућава. А рекордер је једна породица из Прокупља, која дугује око четири милиона динара за утрошену електричну енергију. Битно је, ипак, то што 70 одсто од укупног броја купаца из категорије „домаћинство“ редовно измирују рачуне. Циљна група, са којом ПД ЕД „Југоисток“ мора да се у наредном периоду избори, је група коју чини само око седам одсто од укупног броја купаца, али којој припада чак 83 одсто од укупног дуга ове категорије.

У „Југоистоку“ најављују и позитивне акције, којима ће редовним купцима обезбедити, поред уштеде од пет одсто, и друге погодности. Али, те погодности за сада су још могуће изненађење...

М. МИЛАНОВИЋ

■ Ненад Станковић

Укућан дуј шри чешваршиће факшуре

У протеклом периоду године у Огранку ЕД Сомбор успешни резултати остварени су у два најважнија пословна сегмента. У односу на исти прошлогодишњи период повећана је наплата, а смањени су губици. То су веома охрабрујуће тенденције, с тим што могућности за даљи продор нису исцрпљене и још бољи пословни резултати тек се очекују. Томе на руку иде и веома срећено стање свих електроенергетских објекта и мреже на конзумном подручју, као и предузети кораци на модернизацији пословања, од чега је посебно важна имплементација нових савремених софтверских решења.

- Реализацијом једног од приоритетних циљева пословања - наплатом потраживања за испоручену електричну енергију - у овом тренутку задовољни смо постигнутим нивоом наплате, јер је за 0,39 одсто подигнут у односу на исти период претходне године – каже за „kWh“ Не-

Просечна најлађеносност у овој години износи 98,88 одсто фактурисане реализације и повећана је у односу на исти период 2010. године за 0,39 одсто. Смањује се јлашежна моћ привреде и домаћинства. Већи рез од 1,69 одсто у смањивању љубиљака за прометних десет месеци у односу на исти прометни период

над Станковић, директор Огранка Сомбор, ПД „Електроовојводина“. – Тај проценат на први поглед није завидан, али ако се узме у обзир да су укупна потраживања ЕД Сомбор на дан 30.11.2011. године била нешто изнад 412 милиона динара или просечно 75 одсто од месечне фактуре, такав резултат добија на тежини. Просечна наплаћеност месечне фактуре за ово време износила је 98,88 одсто, при чему је укупан дуг домаћинства био већи од 233,7 милиона динара, а привреде изнад 178,3 милиона динара.

Како истиче Станковић, због неповољних услова привређивања изазваних светском економском кризом свакодневно се, међутим, повећава број предузећа којима прти блокада рачуна и стечај, чиме се платежна моћ привреде и домаћинства додатно смањује. У категорији „домаћинство“ 715 купаца дугује више од 50.000 динара, а у категорији „привреда“ 18 купаца дугује више од 500.000 динара, док у категорији тзв. „заштићених“ потрошача седам купаца дугује преко 500.000 динара (међу којима су МУП, војска, болнице и обданишта). Битно је и то да се, поред стимултивних мера за побољшање наплате, као што су попусти за плаћање у року и подела штедљивих сијалица у последњој декади у месецу, у ЕД Сомбор сваког месеца просечно опомену 32.000 купаца и изда више од 3.500 налога за обуставу. Када ове мере не дају резултат, приступа се утужењу нередовних платиша, што је и редовна активност Сектора за логистику. Утуживањем се предупређује застарелост потраживања и обезбеђује наплату судским путем.

■ Условне осуде за крађу

- И у овој години настављено је смањивање губитака електричне енергије који у огранку нису били мали – истиче Станковић. – Они су, тако, у 2010. години били мањи за апсолутних 0,27 одсто у односу на 2009. годину (15,15 у односу на 15,42 одсто). А за првих десет месеци текуће године постигнуто је даље смањење од 1,69 одсто у односу на исти период прошле године, чиме је превазиђен и „задати“ проценат из акционог плана од 1,5 одсто. Али, с обзиром да су крађе електричне енергије најизраженије у зимском периоду, предузимају се све неопходне мере са циљем отварања и спречавања неовлашћене потрошње. У њих спадају измештање, односно повећани број контрола мерних места, и то на основу анализе биланса токова електричне енергије, од чега у првом реду трафо-станица са највећим дебалансом. Ту је и постављање контролних мерних гарнитура на НН изводима трафо-станица са највећим губицима, као и повећање обима циклусне

Осам крађа имовине

За протеклих једанаест месеци регистровано је осам крађа имовине Огранка Сомбор у укупном износу од нешто више од 1,7 милиона динара. Украдена су три енергетска трансформатора, процењене вредности 1,25 милиона динара, затим три бакарна кабла (371.810 динара), као и два челична профила са стубова у износу од 80.000 динара.

замене бројила и побољшање очитавања електричне енергије

У периоду јануар - октобар 2011. године откријено је, иначе, 656 случајева неовлашћеног коришћења електричне енергије, од чега је 477 случајева крађа, а остало су самовласна приклучења на дистрибутивну мрежу. Поднето је у истом периоду 656 кривичних пријава надлежном тужилаштву. У поступку пред тужилаштвом у 148 случајева пријављени потрошачи признали су извршење дела и надокнадили штету по обрачуни неовлашћено утрошене електричне енергије. Остали поступци су у току. Али казнена политика судова још је изузетно блага. По правилу, најчешће се изричу условне осуде, а само у случају вишеструког понављања извршења кривичних дела доноси се безусловна казна затвора. У расту је и број поднетих прекрајних пријава против особа које нису дозволиле монтерима приступ мерном месту. Због компликоване процедуре предвиђене правилима службе, органи МУП-а нерадо се одазивају позивима за асистенцију.

- Предуслов за повећање ефикасности представља и модернизација пословања – напомиње Станковић. – На нивоу Привредног друштва стално се, стoga, ради на повезивању софтверских пакета који су до сада били у примени, пројектовању, развоју и имплементацији нових савремених софтверских решења. У пробном раду тренутно је апликација која омогућава да се прати и надзире реализација плана одржавања, да се ставе под контролу целокупни трошкови одржавања, управља свим ресурсима (од кадровских до материјалних) и све то практично у реалном времену. И софтвер за праћење реализације плана инвестиција, такође, у пробном је раду, док су у пуној примени софтвери за праћење реализације плана јавних набавки и софтвер за сателитско праћење возила, потрошње горива и других параметара везаних за возни парк. На тај начин и сви запослени преузимају одговорност за управљањем ресурсима предузећа.

Од других таквих активности извесна количина бројила са даљинским очитавањем (130 уређаја) већ је уградњена код купца. У зависности од динамике њихо-

ве набавке, а што се спроводи на нивоу ЕПС-а и ПД „Електротовојводина“, ићи ће се у проширење овог система. То је изузетно важно, јер савремена бројила која омогућавају даљинско очитавање и детектују неовлаштен приступ смањују и крађу електричне енергије.

■ Виши ниво погонске спремности

Према речима Станковића, ремонти и ревизије електроенергетских објеката у 2011. години урађени су према усвојеним плановима тако да су ЕЕО свих напонских нивоа у потпуности спремни за предстојећи зимски период за нормална оптређења. Критичним тачкама у снабдевању потрошача могла би се, углавном, назвати насеља салашарског типа са изузетно дугим и застарелим нисконапонским изводима, што за последицу има лоше напонске прилике. А током временских непогода отежан је и приступ мрежи ради отклањања погонских грешака. Неке од тих

вода, као и 3,5 километара нисконапонског кабловског вода. У завршној фази је проширење даљинског управљања 20 kV мрежом. Овим пројектом биће заокружено управљање са 10 раставних склопки 20 kV за спољну монтажу, као и 15 МБТС 20/0,4 kV. Завршетком овог пројекта подићи ће се на још виши ниво погонска спремност, односно смањиће се време лоцирања кварова на 20 kV мрежи. Значајно је и то да су све трафо-станице 110/20 kV на конзумном подручју Огранка Сомбор опремљене СКАДА системом за даљински надзор и управљање.

У протеклом периоду године потрошња електричне енергије на конзумном подручју Огранка Сомбор је у благом паду, а основни „кривац“ за то превасходно је смањена привредна активност. Јер између само последња два пописа у граду Сомбору, на пример, број становника мањи је за 10.000. А без повећања индустријске производње, нових инвестиција у

■ Проширење даљинског управљања на 20 kV мрежи у завршној фази

неуралгичних тачака решавају се сваке године, с тим што је још доста тога преостало да се уради и у наредним годинама.

- Инвестиционе активности за текућу годину приводе се крају и план у износу од 114 милиона динара биће потпуно реализован – каже Станковић. - Сва улагања у електроенергетске објекте кроз инвестиције и инвестиционо одржавање усмена су на побољшање квалитета и поузданости испоруке електричне енергије и стварање услова за приклучење нових купаца. Од почетка године изграђено је, тако, 13 СТС и четири МБТС 20/0,4 kV, 6,3 километара 20 kV кабловских водова, 2,77 километара мешовитог надземног

привредне зоне и отварања нових радних места није ни могућ озбиљнији раст потрошње електричне енергије. Други разлог за повећање потрошње може бити даље урушавање паритета цене енергената на штету електричне енергије и недостатак неких енергената на тржишту, али то спада у нерегуларне и хаваријске услове.

- За Огранак Сомбор обавеза која не трпи одлагање је обнављање кадровске структуре, а превасходно инжењера и електромонтера – подвлачи Станковић.

- Огранак тренутно запошљава 317 радника, а примера ради пре четири године била су 342 запослена.

МИОДРАГ ФИЛИПОВИЋ

Огранак Аранђеловац, по смањивању губитака, међу најуспешнијим у ЕПС-у

Корак од близу два одсто

У протеклом периоду ове године Огранак ЕД Аранђеловац издвојио се у ЈП ЕПС по реализацији послова на смањивању губитака електричне енергије. Јер у периоду од за сада још не-пуних годину дана у овом огранку они су смањени за изузетних 1,9 одсто тако да износе 11,25 одсто, по чему су такође у врху најуспешнијих делова ЕПС-а. Близу задовољавајућег резултата је и достигнути кумулативни степен наплате потраживања, а који је за протеклих једанаест месеци износио 99,16 одсто. Што се тиче стања електроенергетских објекта и мреже оно је задовољавајуће, с тим што је у току реализација неких инвестиција што ће омогућити квалитетније снабдење купаца електричном енергијом на читавом конзумном подручју.

- За првих десет месеци, на подручју Аранђеловца, губици електричне енергије достигли су само 10,08 одсто, док су нешто већи у другом делу, у Погону Топола, где су износили 13,80 одсто – каже за „kWh“ Драган Перешић, директор Огранка ЕД Аранђеловац, ПД „Електросрбија“. – То је и разлог што је на том подручју рад интензивиран. Посебна пажња, очигледно, поклања се спровођењу акционог плана за смањење губитака, а посебно када је реч о контроли мерних места, као и о њиховом очијавању и уградњи. У овој години, тако, уgraђено је и измештено 25 мерних места, а према броју купаца то је и највећи проценат у „Електросрбији“. Највише се контролише тамо где се највише електричне енергије и троши (односно просечно око 10 милиона киловат-часова). Најчешћи случајеви измештених мерних места односе се на купце за које се сумња да неовлашћено користе струју, као и код оних потрошача где се дугови тешко наплаћују. У томе доста помажу и урађена нова бројила која омогућавају даљинско искључивање таквих купаца. А за најпроблематичније потрошаче постављају се и мобилни ормани са бројилима са даљинским искључивањем, који се по потреби пресељавају. По смањењу губитака у односу на 2009. годину, на почетак примене акционог плана, ЕД Аранђеловац је на трећем месту по успешности од 26 огранака, после Чачка и Пожаревца.

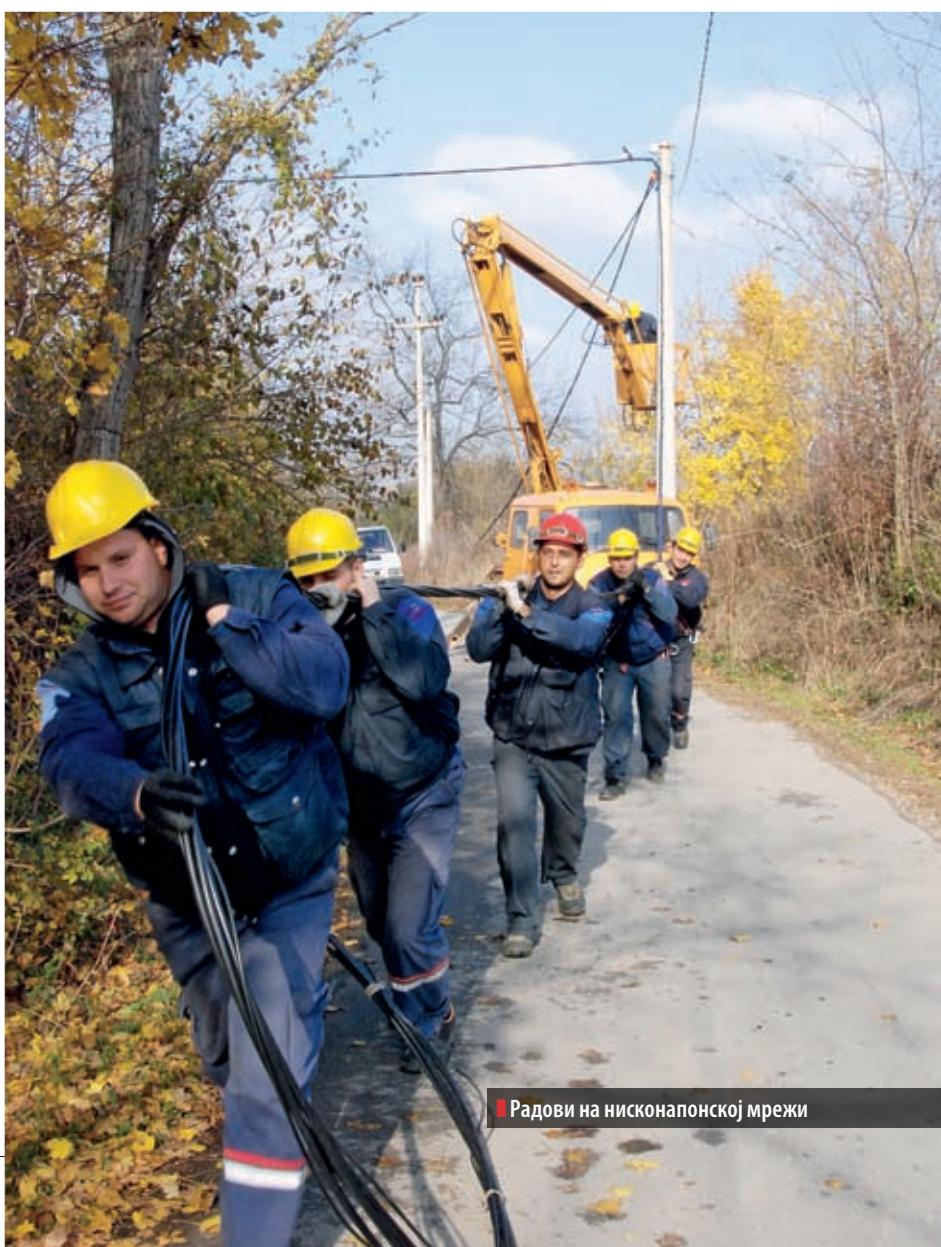
Како даље истиче Перешић, близу задовољавајућег резултата у протеклом периоду од једанаест месеци је и остварен степен кумулативне наплате

Губици електричне енергије за десет месеци ове године смањени за 1,9 одсто у односу на претходну годину.

Појачана контрола купаца са измештеним 251 мерним местом.

Извршење најлајније задатка по фактурисаној реализацији у овом периоду кумулативно износило 99,16 одсто

фактурисане реализације потраживања од 99,16 одсто. Укупан дуг купаца тренутно износи 506 милиона динара, при чему се већи део од 330 милиона динара потражује од „домаћинства“. Проблеми у наплати су код ове категорије купаца много већи и ту се улаже највише напора и времена. Значајно је и то да је у тим дуговима 575 купаца са више од 100.000 динара (и то на подручју Аранђеловца 327, а у Погону Топола 248 потрошача). Карактеристично је и то да проблема са наплатом нема код приватизованих предузећа, тако да су они присутни само код фирм код којих процес реструктурисања и приватизације није завршен. Проблем наплате дугова изражен је и код јавних комуналних предузећа, а са заштићеним потрошачима направљени су споразу-

Радови на нисконапонској мрежи

■ Драган Перишић

Пућ којим се ређе узе

*У овој години обављена
хармонизација IMS
на нивоу целој
привредној друштву.
Сертификационија провера
успешино завршена*

ми о репограму дуга који се уредно поштују.

Захваљујући улагањима на основу годишњих планова инвестиција и одржавања, стање електроенергетских објеката је на задовољавајућем нивоу. Како се конзумно подручје снабдева из две ТС 110/x kV (од којих је једна у власништву ЈП ЕМС), код дела који зависи од рада ТС 110/35/20 kV „Аранђеловац 1“ проблема има са обезбеђивањем сигурности у напајању купаца.

- Пошто је конзум Огранка ЕД Аранђеловац у фази промене средњенапонског нивоа са 10 на 20 kV, а у овој ТС су и два трансформатора, снаге по 31,5 MVA, напонских нивоа 110/20, односно 110/35 kV, испадом само једног од њих, купце није могуће напајати без већих редукција – истиче Гoran Живковић, директор за технички систем овог огранка. – Уз нерешено резервно напајање, проблема има у обезбеђењу снаге за прикључење нових потрошача у индустријској зони око фабрике „Књаз Милош“. За превазилажење тих проблема у плану је да се подигне нова ТС 110/20 kV „Аранђеловац 2“.

Према речима Живковића, највећа инвестиција у овој години је реконструкција ТС 35/10 kV „Забрежје“. У тој је комплетна замена 10 са 20 kV постројењем, прилагођеним за даљинско управљање и са новом релејном заштитом. У овој, као и у другој таквој ТС „Врбица“, завршени су и грађевински радови на додградњи просторија за нове АКУ батерије и опрему за развод наизменичног и једносмерног напона. Под напон је, такође, пуштено и пет нових ТС 20/10/0,4 kV (три СБТС и две МБТС), а до краја године биће завршene још две. - Већа улагања била су и у изградњу подземних 20(10) kV водова – напомиње Живковић.

М. ФИЛИПОВИЋ

чин промовишу и примењују прогресивни менаџерски концепти који се односе на побољшање свих пословних процеса усмерених на остваривање политике и циљева које је потврдило друштво.

Претходно постигнути резултати подстакли су оптимизам и мотивисали запослене тако да се овом озбиљном и захтевном послу приступило без консултантса, ослањајући се апсолутно на сопствене снаге и искуство. Донета је нова политика и утврђени су нови циљеви IMS-а. Постојећа документација пос-

Привредно друштво „Центар“ је међу првим у саставу ЈП „Електропривреда Србије“ које је пословање ускладило са захтевима међународних стандарда ISO 9001, ISO 14001 и OHSAS 18001. Садашњи огранци, а некадашња јавна предузећа „Електрошумадија“ и „Електроморава“ први сертификат за систем менаџмента квалитетом према захтевима стандарда ISO 9001 добили су 2002, односно 2005. године. Формирањем ПД „Центар“ огранци су наставили да раде на увођењу нових стандарда, тако да су 2007. године „Електрошумадија“, „Електроморава“ Пожаревац и новоформирани огранак „Електроморава“ Сmederevo имали сертификоване стандарде ISO 9001, ISO 14001 и OHSAS 18001. Током 2010. године у сва три огранка ови стандарди су имплементирани кроз интегрисани систем менаџмента – IMS, за шта су огранци добили сертификате од међународно признate сертификационе куће SGS, са седиштем у Женеви у Швајцарској.

IMS је систем менаџмента који интегрише све организационе системе и процесе у један генерички систем, омогућавајући организацији да функционише као целина са уједињеним циљевима. Он са одређеном организацијом може обухватати различите форме, као што су систем менаџмента квалитетом, а затим животном средином, заштитом здравља и безбедности на раду и слично. Имајући у виду, захтевану и суштинску, подударност одређених сегмената система менаџмента организације, уочена је и неопходност њихове интеграције и складног развоја.

Како су сва три огранка сертификовала IMS, да би се остварио даљи напредак у целокупном пословању и квалитет услуга подигао на виши ниво, у ПД „Центар“ одлучено је да се током ове године изврши хармонизација интегрисаног система менаџмента на нивоу целог друштва. Хармонизација ће омогућити да се у свим огранцима на истоветан начин

■ Стандарди повећавају безбедност на раду:
монтажери „Електромораве“ Пожаревац

ложила је за дефинисање десет процеса, формирани су тимови у које је укључено преко осамдесеторо људи из свих огранака и кренуло се на посао. Током септембра приступило се имплементацији документације и спроведена је интерна провера. Уведена је и једна новина, тако да се сада дистрибуција и управљање документацијом и записима обавља преко интерног портала Привредног друштва „Центар“.

Сертификационија провера у ПД „Центар“ обављена је 12. и 13. децембра. Захваљујући великој посвећености, огромном залагању и максималном мобилисању креативних потенцијала запослених поново су постигнути одлични резултати. На завршном састанку који је одржан 13. децембра у Крагујевцу, представници сертификационе куће SGS дали су позитивно мишљење, што практично значи да је „Центар“ добио сертификат за IMS. Сада када Привредно друштво има сертификат, гасе се сертификати огранака, мада су и даље валидни. Овиме се Привредно друштво „Центар“ уврстило у мали број компанија у Србији које имају сертификован IMS.

В. ПАВЛОВИЋ

■ „Фосилна емисија“ за последње две деценије повећана за 49 одсто!

Xомо сапијенс је у положају пушача коме досађују упозорењем на опасне болести. Он чује – међутим, уместо тешке одлуке, радије повлачи још који дим. Опортунизам не кошта напора. У случају света, „дим“ су превелике емисије угљен-диоксида, сплетене уз добијање или потрошњу енергије фосилног порекла (значајним делом и сагревањем у ауто-моторима). У форумима „светске владе“ (Г 20 и другим), не осправа се више теза да CO₂ на крају крајева угрожава људски опстанак, с обзиром на то да потенцира „ефекат стаклене баште“ и све оно неугодно што се томе приписује (као, рецимо, ово српско лето у недоба, после јула и августа, без кишне и потом целе једне сушне јесени, ко зна!?)

Опортунизам „у одвикавању“ није међутим умањио тежину еколошког аргумента. Клима на планети мења се уз тешке пратеће последице. Година 2011. је међу најврелијим које се памте. И цела минула декада је са температурама какве се не памте, саопштила је Светска метеоролошка организација. Нациљано ограничење раста средње глобалне температуре на два Целзијуса до краја века доведено је у питање, зато што је „фосилна емисија“ повећана чак за 49 одсто за 20 година – троструко више у односу на деведесете (проф. Korin I Kere, дирек-

Година 2011. је међу најврелијим које се памте, а и цела минула декада је са температурама каквих го сада није било.

Нациљано ограничење распа средње глобалне температуре на два Целзијуса до краја века доведено је у питање, зато што је „фосилна емисија“ троструко већа у односу на 90-те године

тор и професор Тиндал центра за истраживање климатских промена у University of East Anglia у Великој Британији).

Контра-акција мора да буде ургентна, да би се избегли најопаснији аспекти климатских промена, као распострањени водени стрес, пораст нивоа мора и екстремни климатски догађаји. Свет је на ивици „покретања далекосежних и неповратних промена на Земљи, у биосфери и океанима“, апел је светске Метеоролошке организације.

Унутар овако тесно постављених чуњева – између процене да је на коцки биолошки опстанак, а на другој страни чињенице да енергије нема довољно, а камоли да се може још бирати и узимати само еколошки безбедна – „зелена“ - Конференција УН о клими, окнула је стручњаке почетком децембра у Дурбану, у Јужној Африци, с намером да спасе живот Протоколу из Кјота.

■ Ко је коме у цепу?

„Кјото“ (1997.) је споразум 147 земаља да се испуштање угљен-диоксида у атмосферу сведе до 2012. на ниво „издувања“ 1990. – „минус пет одсто“. „Кјото“ је прописао квоте дозвољених емисија и „Кјото“ је CO₂ учинио робом, први пут од како је света. Допустио је да загађивачи којима је „прслук тесан“ докупе право на вишак загађивања, по цени тоне CO₂ на берзи (на почетку 9,6 долара) – од земаља којима је ваздух за невољу чист, јер имају квоту или немају чиме да загађују, немају индустрију.

„Кјото“ није идеalan, али споразум је једини правно обавезујући. Макар и само за земље потписнице, оне које су ратификовале уговор, гласила је парола форума у Дурбану. Деликатно је, међутим, што оне најважније нису то учиниле. Кина и Америка нису чланице Кјото-клу-

ба, док Јапан, Канада и Русија јесу, али пријавиле су "испиницу". Ове три не жеље продужену обавезу – уколико олтару не приступе још и Пекинг и Вашингтон.

Приличан број научника и руских службених лица упротивио се еко-пакту, тврдећи да је преузимање обавеза против интереса Русије. У тренутку када треба да узлети, обавезе јој подвезују крила.

Адвокати CO₂ изгубили су парничу, али финансијски моћне лоби-групе „бранилаца угљен-диоксида“ не подижу белу заставу. Настоје да докажу да промена климе није у вези с људским активностима, значи ни последица испуштеног угљен-диоксида. У Јужној Африци лоби еколошких организација објавио је листу „Дванаест прљавих“, поменувши „Ројал Дај Шел“, јужноафрички „Еском“ и амерички конгломерат „Коч индастрис“. Еколози оптужују „прљаве“ да профитирају из емисије угљен-диоксида, да су уз помоћ пара загосподарили асоцијацијама, као што су Америчка комора и Бизнисјуроп, те и да из тих разлога предводе и контра-кампању, купујући за своју ствар политичаре.

Иницијатори обнове „Кјота“ теже томе да се на сто изнесе продужени или било који други обавезујући акт. Било шта, само да не спласне „светска воља“. У тренутку када се овај текст за „kWh“ пише (пре него што је скуп окончан!), успех инсистирања био је крајње неизвестан. А и тешко уочљив, с обзиром на то да су медијима загосподарили европски криза ЕУ и ратно коло над нафтним танкером Близог истока. У сваком случају, на тапету еколога су владе земаља које би својим одлукама требало да дејствују и евентуално смање ослонац националних економија на угља и нафту – а ове су неспремне да преузму политичке ризике таквог корака код куће.

Ствари нису једноставне. „Прљава енергија“ подразумева рад индустрије,

развој и раст, а што обезбеђује посао, плате и можда повољније социјалне околности. Националне владе су пред електоратима, чија је добробит условљена економским растом и без озбира на политички систем – у време избора, тзв. демократских или недемократских сведено – еколошки разлози никада нису престижни аргумент.

■ Да, али не од данас

Велике сице водећи загађивачи, на пример САД и Кина (произвођачи без мало 50 одсто укупног CO₂), радије су за „још по неки дим“. САД су равнодушне у односу на светски проблем, не осећају га довољно америчким. Кина општу забринутост разуме, чак је и дели и сама, али су околности њене сарадње у решавању сложене. Као испоручилац „гасова стаклене баште“ Кина је, на пример, преtekla Америку – међутим, са 49 милијарди долара уложених у обновљиве изворе (2010.), Кина води и као највећи светски инвеститор у чисту енергију! Претекла је Немачку са 41 милијардом и САД са 30 милијардами долара улагања у „зелене изворе“. Али, чак седамдесет одсто кинеске

дине. Брисел јесте за неки Кјото-2, с тим што инсистира да у споразум ускоче и неки врло велики, као Кина или Индија. Онда би се спасла она два процента лимита до краја века.

Кина је вољна, Индија мрзовольна. Индија наводи да је њен сопствени допринос "стакленој башти" гледано по становнику најмањи – а да је, гледано историјски, креатор целог тог штетног климатског ефекта заправо неко други, развијене светске индустрије. Делхи на тој позицији није усамљен. Земље у развоју склоне су инсистирању на "еколошкој кривици" Запада. Кина и Индија, а и највећи производици нафте, земље Залива и Русија, немају поверења у институционални систем који је креирао Запад. Из тих разлога, Бразил, Јужна Африка, Индија и Кина бране став да је „лопта у поседу“ богатих и да је заправо на њих ред да дејствују – примером.

Овако конфронтоване позиције надвишиле су се, као опасност по успех Конференције, а од како се овај и слични светски склопови одржавају, први задатак сваког од њих је да предјавношћу "успеју". У Јужној Африци у терен је ускочила Кристијана

■ Листу „Дванаест прљавих“ објављену у Јужној Африци предводи „Ројал Дај Шел“

енергије, уз то, потиче из угља и много ће воде протећи док му се пронађе замена.

За четрдесет година, 80 одсто немачке струје потицаће из обновљивих извора – али, за четрдесет година, после 2050! До тада, сваки други киловат-час и даље ће осигуравати гас и угља, лигнит. Немачка је, значи, гласнији поборник промена у понашању, али овог тренутка је ипак и сама у канџама.

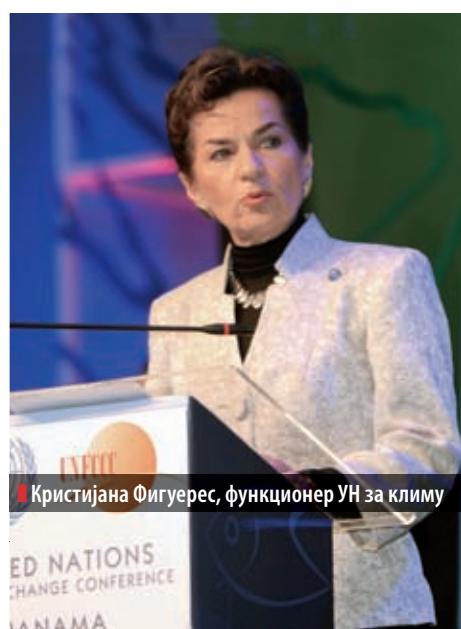
У Дурбану, ЕУ је настојала да одржи темпо иницијативе, објављујући сопствени циљ смањивања производње CO₂ – не за пет већ за 30 одсто у односу на ниво 1999. Као блок, Унија верује да ће Европа за 20 одсто смањити испуштање штетног гаса у атмосферу већ до 2010. го-

Фигуерес, главни функционер УН за климу, изјавом да се "ствари ипак крећу напред" и да се "рад мора посматрати у процесу", а процес је прогресиван. Дакле, и без "Кјота" има "Кјота".

Важан подстрек приодадала је Кина. Суштински, кинески одговор је овога пута гласио "да, само не од данас!" Став Пекинга је да ће Кина бити на располагању за договор, међутим, о неким роковима и ограничењима тек после 2020!

Темпо је изгледа спасен, а Конференција о одрживом развоју Рио+20, следи већ јуна 2012. „Дим-два“ и свет иде даље. Живи се како се може. А жеље – оне су одувек нешто друго.

ПЕТАР ПОПОВИЋ

■ Кристијана Фигуерес, функционер УН за климу

Између штеше и користи

Еуфорија око што већег учешћа обновљивих извора у производњи електричне енергије, укључивањем значајних подстицајних тарифа, у Европи очигледно попушта под теретом наилазеће нове економске кризе. Ветроелектране се, на пример, у последње време све чешће називају и паразитским електроенергетским изворима, што у суштини у овој фази њиховог коришћења ијесу. И даље се не спори еколошку предност, нарочито ветроелектрана и соларних електрана, али се све изразитије, изузимајући Немачку, оспоравају све већа оптерећења потрошача електричне енергије због стимултивних - такозваних фид-ин тарифа.

Сведоци смо последњих дана и неких врло оштрих реакција европских званичника, који отворено оспоравају потребу за тако високим подстицајним мерама и оне се сада готово свуда редукују.

Европске компаније, производиоци опреме за обновљиве изворе енергије, од недавно су жртве глобалног „резања“ подстицајних тарифа с обзиром на то да се земље ЕУ суочавају с великим мерама штедње због кризе у еврозони.

Посебно су погођени производиоци опреме за соларне колекторе. Цене соларних модула ове године опале су за око 40 одсто, а 2012. године очекује се даљи пад од 10 одсто. Чињеница је да индустрији опреме за обновљиве изворе није битније помогло ни немачко одустајање од нуклеарне енергије.

Европско удружење енергије ветра (EWEA) објавило је нови извештај анализирајући све заједничке пројекте у 17 европских земаља, углавном у северозападној Европи. Више од 141.000 мегавата снаге имаће, по томе, ветроелектране које се тренутно граде, планирају или су уговорене у Европи, а то је доволно да задовољи потребе за електричном енергијом чак 130 милиона просечних домаћинстава, односно за покривање више од 13 одсто укупних потреба Европе. Ти паркови ветрењача на отвореном мору представљају 35 пута већу снагу од 4.000 мегавата, колико их је тренутно инсталано у еолским електранама. У току је градња фарме ветроелектрана, укупне

Медији и у Србији ових дана њослављају штеше и зашто се поред штолике количине биомасе и неискоришћених хидротурбинијала, у њаше стимулише производња ветроелектрана

Принц Филип

Војвода од Единбурга ветроелектране назвао бескорисним и срамотним.

снаге 5.600 мегавата, у Немачкој, Великој Британији и Белгији. Наглашава се, при томе, да је од кључне важности изградња преносне мреже на северу и Балтику, односно упозорава се на претњу осетног мањка високонапонских подводних капацитета у идућим годинама.

Лјутња принца Филипа

Претерало се, дакле, са еолским капацитетима, па постаје све већи проблем како пренети толику електричну енергију, а посебно, како је избалансирати. А највише се претерало са високом подстицајним тарифама и све су већа противљења њиховој примени.

С тим у вези, ових дана највећу пажњу привукла је изјава британског принца Филипа, супруга краљице Елизабете друге. Деведесетогодишњи Војвода од Единбурга укорио је једног од извршних директора компаније „Infinergy Esbjornu Wilmaru“, када је овај на једном пријему покушао да му представи њихове пројekte ветроелектрана као најекономичније улагање у обновљиву енергију.

- Ваљда не верујете у бајке? Ветроелектране су потпуно бескорисне, зависне од државних субвенција и заправо су апсолутна срамота - рекао је принц Филип.

Дан касније бивши британски канцелар лорд Лавсон је у потпуности подржао овакав коментар принца Филипа на водећи „да не постоји скупљи и неефикаснији начин производње електричне енергије од оне у ветроелектранама“ додавши да се, узгред, ради и о „монструозном уништавању природне средине“.

- Питајте Британце који припадају слоју енергетске сиротиње шта мисле о томе да годишње кроз рачуне за струју субвенционишу са деведесет фунти улагања у ветроелектране - закључио је Лавсон.

Дакле, не противе се томе само обични грађани, који све те трошкове сносе. Додуше, није свуда исто. А то посебно важи за Немачку. Њени грађани су се изјаснили да хоће обновљиву уместо нуклеарне енергије и спремни су да то додатно финансирају. Али уз такво опредељење ваља имати на уму и чињеницу да Немачка уједно и веома брзо развија технологије за производњу ветрогенератора и соларних електрана и да је у тој индустријској грани већ сада запослено више од 100.000 радника. Разуме се, ту је и велика корист од извоза тих постројења, па није тешко закључити зашто у овој држави постоји доста различит приступ обновљивим изворима енергије у односу на неке друге земље, укључујући и Србију.

■ Ветроелектране: колика и каква корист

Већ у Чешкој, на пример, ствари другачије стоје. Влада ове земље се спрема да плати око 470 милиона евра у 2012. Години, како би ограничила раст цене електричне енергије због терета субвенција за енергију из обновљивих извора. Јасно је да грађани не желе да плаћају те стимулације. Влада очекује раст цена струје од 4,3 одсто за домаћинства и шест одсто за индустрију. Планира се, стoga, покривања субвенција из буџета до износа гарантоване цене за енергију из обновљивих извора. Влада Чешке је, иначе, већ укинула неке субвенције, јер оцењује да би даљи брзи раст оваквих производних капацитета угрозио стабилност преносног система и због дотадашњих великих потисицајних тарифа изазвао превелики раст цена струје!

■ Румунија смањује број дозвола

Слично је и у Румунији, где је најављено да ће се ограничити величина производних капацитета ветроелектрана. Тамошња компанија за пренос електричне енергије, „Транселектрика“ већ је почела да смањује број дозвола за нове ветроелектране, посебно после настојања инвеститора да добију дозволе за инсталисање капацитета који премашују могућности приhvата мреже.

Дакле, све је више модалитета потискивања или смањивања фид-ин тарифа у

Европи, као и ограничавања давања дозвола за њихову градњу, а ових дана и наши медији покренули су то питање.

Испоставило се да је својевремено планирано да ефекте фид-ин тарифе у вези са обновљивим изворима енергије користи пре свега ЕПС и то када је реч о малим ХЕ на неискоришћеним хидропотенцијалима, а не разни инострани спекуланти. На волшебан начин, касније, у целу ту причу највише се, међутим, убацију они са ветроелектранама, односно, боље рећи, њихови лобисти и други мешетари. У јавности је сада постављено питање плаћања тих подстичаја из цепа потрошача, у ситуацији када немају пару ни за измирење трошкова за утрошену струју - ни по садашњим, ниским ценама. А, управо они, по проценама ЕПС-а, треба да обезбеде 1,3 милијарде евра субвенција за ветроелектране, за 12 година стимулација!?

Јасно се сада намеће питање, зашто се поред толике количине биомасе и неискоришћених хидропотенцијала, у Србији уопште стимулише производња ветроелектрана? То нема везе ни са каквим „европским захтевима“, како то мешетари упорно представљају. Многи енергетски стручњаци потврдили су да Србија од тога има само штету и да о свим детаљима грађани треба да буду упознати, како би се они изјаснили шта хоће, а

не да у њихово име неко други одлучује. Људима од струке, прилично је нејасно како је у Закон о енергетици ушло то да ће „ветраше“ док им траје фид-ин тарифа 12 година неко други да балансира или другим речима покрива њихов изузетно нестабилан рад, скопчан са понашањем ветра. Иако је познато да су ветрогенератори најтежи за балансирање њихови власници, по садашњим правилима, не треба ништа о томе да брину већ ЕПС мора да гледа прогнозе и прави процене колико ће да раде, а колико ће да стоје.

Није ли много паметније форсирати преосталу хидроенергију и биомасу, која чини чак 62 одсто обновљивих извора енергије у Србији! Код електране на биомасу могло би да се запосли неколико стотина људи на сечењу дрва, прављењу пелета, одстрањивању агрокултура, ради у електрани...

Грађани би ово и низ других ствари требало да имају у виду јер до 31. децембра 2012. године треба да се донесе национални план за обновљиве изворе енергије и нова уредба о њиховом коришћењу, са новим стимултивним (фид-ин) тарифама. Ваља добро размислiti које стимулације треба задржати, а не да се већ сада најављује да ће све остати по старом!

ДРАГАН ОБРАДОВИЋ

Ветрењаче за Немачку

ПАРИЗ - Француска компанија „Арева“, један од водећих светских производиоца опреме за нуклеарне централе, изградиће у Немачкој 120 еолских електрана. Преговори две стране су у завршној фази. „Арева“ је раније већ добила чврсте поруџбине за изградњу тих 120 ветрењача. Вредност ова два уговора процењује се на 1,2 милијарде евра.

Француски производиоц је опреме за атомске централе већ има шест активних ветрогенератора у Северном мору, недалеко од немачке обале. Немачки парламент је раније ове године одобрио одустање земље од атомске енергетике, с тим што ће последњи нуклеарни реактор у Немачкој бити угашен до 2022. године, због чега највећа економија зоне евра мора већ сада да тражи замену за „мирнодопски атом“.

Извор: „LES ECHOS“

Договор великих

ДУРБАН - На међународној конференцији Уједињених нација о климатским променама у Дурбану, у Јужној Африци, усвојена је мапа пута ка постизању општег споразума свих земаља на планети до 2015. године о смањењу емисије штетних гасова. После вишедневне расправе делегата 194 државе, усвојена је такозвана Дурбанска платформа која треба да ступи на снагу 2020. године. Нови споразум би обавезао све земље, укључујући и САД, Индију и Кину. Канада је прва земља која се повукла из Протокола из Кјота о смањењу емисија гасова стаклене баште, уз оцену да тај споразум „не функционише“ и да „платформа из Дурбана“ представља прави пут за борбу против климатских промена.

Извор: DEUTSCHE WELLE

Ошадна топлота из нуклеарки Требаће израдове

ЧЕШКЕ БУЂЕОВИЦЕ - Трећина домаћинства у јужно-чешком граду Чешке Буђеовице, односно око 15.000 станови, грејаће се од 2015. године отпадном топлотом из два блока од по 1.000 мегавата оближње нуклеарне централе „Темелин“. Према пројекту који се завршава у ЧЕЗ-у ускоро ће почети градња око 25 километара топловода, који ће коштати 1,5 милијарди круна, односно око 60 милиона евра.

Сличан пројекат предвиђен је за коришћење отпадне топлоте из четири блока старије нуклеарке „Дуковани“ (2x460 и 2x502 MW) за грејање моравске метрополе Брно. Ови пројекти постојали су још пре више од 20 година, али су касније одбачени као „социјалистички“ и „неисплативи“, мада никад никоме није успело да докаже да су неекономични. Поскупљење енергије натерало је, међутим, планере да се врате овим пројектима, јер се заснивају на практично бесплатној топлој води у НЕ која се користи за хлађење реактора. Две трећине вреле воде сада отиче и губи се енергија која би могла бити корисно употребљена.

Извор: HOSPODARSKE NOVINY

ЕУ кажњава расийнике

БРИСЕЛ - Енергетичари, снижавајте потрошњу код својих купаца за 1,5 процената годишње или ћете бити кажњени. Ово се налаже енергетским компанијама у предлогу нове смернице коју припрема Европска комисија, али већ сада наилази на велики отпор оних којих се то највише тиче.

Енергетске компаније не могу да замисле да ће приморавати купце да смањују потрошњу. Ако то не учине, чекају их казне, које сигурно неће бити симболичне. Спорни су и неки други предлози ЕК. Захтева се, на пример, да све нове гасне и електране на угљ морају обавезно да произведе и топлотну енергију за крајње кориснике, а не само струју. То значи да се ове централе морају лоцирати у будуће ближе великим градовима, упркос великим отпорима који према њима већ постоје.

Одлуку о новој смерници треба да донесе Европски парламент најраније у априлу 2012. године. Против смернице се нису, међутим, поставиле само енергетске компаније, него и министри индустрије или енергетике неких чланица ЕУ. Компромис би требало да се нађе током данског председавања Унијом у првој половини 2012. године.

Извор: HANDESLATT

Један уместо четири блока

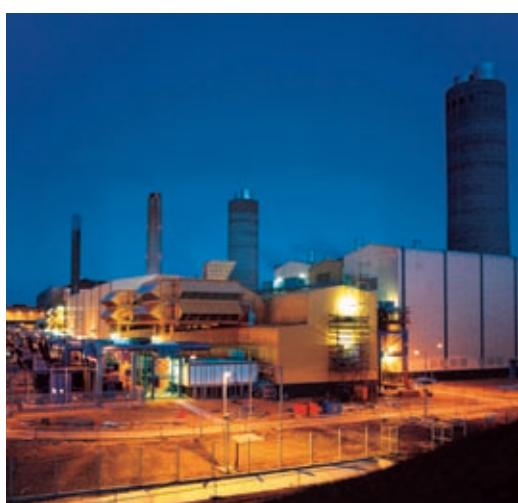
ПАРИЗ - Француска државна компанија EdF планира да ускоро у Польској почне градњу, на место четири најстарија блока термоелектране на угљу у горњешлеском месту Рибник, једног модерног блока исте снаге. Инвестиција је вредна 1,8 милијарди евра, а градња новог блока од 860 мегавата, који ће делимично радити и на биомасу, трајаће шест година. Нови блок, који ће испуштати за око трећину мање емисије CO₂ него ранија четири блока, испоручиће француски „Алстом“.

На пољском тржишту електричне енергије EdF има учешће од 10 одсто, а у производњи топлотне енергије за грејање чак 20 одсто. Инвестиције у Польској су део настојања ове фирме да диверзификује производне капацитете, које су досад чиниле, углавном, нуклеарне електране, као и да смањи зависност од домаћег тржишта на коме цене за крајње потрошаче одређује влада. У експанзији је нарочито оријентисана на средњу Европу у којој планира да 2020. има производне капацитете од око 20.000 мегавата.

Извор: PAP

Губишак и мањи трошкови

ПАРИЗ - Француски гигант у области нуклеарне енергије „Арева“, који је претрпео бројне последице због нуклеарне катастрофе у Јапану, упозорио је да би оперативни губитак у 2011. могао да достигне 1,6 милијарди евра и саопштио да покреће обиман програм за смањење трошкова. Компанија је навела да планира да прода средства у вредности од 1,2 милијарде евра, смањи инвестиције за трећину, на 7,7 милијарди евра, током наредних пет година и умањи оперативне трошкове за милијарду евра до 2015. године.

Ипак, „Арева“ није изнела детаље о томе како ће план „Акција 2016“ утицати на 48.000 запослених широм света, али је касније саопштила француским синдикатима да ће престати да запошљава нове раднике у тој земљи, а резултат је губитак од 1.200 радних места годишње. Очекивало се да ће компанија најавити отказе у Белгији, САД и Немачкој, где око 1.300 радних места „виси о концу“ због одлуке Берлина да обустави производњу нуклеарне енергије након догађаја у Фукушими.

Извор: AFP

E.ON продао бугарску мрежу

ДИСЕЛДОРФ - Приватна чешка компанија „Енергопро“ нови је власник електродистрибутивне мреже у североисточној Бугарској, пошто је од немачке компаније E.ON купила 42.000 километара електропреносне мреже за 133 милиона евра. Немци су путем те мреже током 2010. испоручили 5,3 милијарди киловат-часова електричне енергије. E.ON је електропреносну мрежу у североисточној Бугарској купио у време владе Симеона Сакскобурготског 2004. за нешто више од 140 милиона евра.

Нови власник већ поседује осам хидроцентрала у Бугарској, уједињених у три комплекса Сандански Бистрица, Копринка и Петрохан. E.ON намерава да до краја 2013. прода расположиве капацитете за 15 милијарди евра, при чему је до сада потписао купопродајне уговоре за девет милијарди евра.

Извор: CROENERGOG.EU

Ренесанса НЕ

УДОМЉА - Руски премијер Владимир Путин присуствовао је половином децембра пуштању у рад новог нуклеарног реактора у централи Калињинска у Удомљи, око 300 километара северно од Москве, називавши то „ренесансом“ атомске енергије. Нови реактор од 1.000 мегавата је четврта јединица у тој нуклеарној централи, а његова изградња почела је пре распада Совјетског Савеза 1991, а настављена је 2007. године.

Извор: БЕТА

Искорак ветроелектрана

ЛИСАБОН - Офшор ветроенергетска индустрија направила је прекретнице недавном инсталацијом прве светске плутајуће офшор ветроелектране у близини града Агуакадора у Португалу. Пројекат „Windfloat“ састоји се од двомегаватне полупотопне ветротурбине коју је могуће поставити без употребе тешке машинерије.

Америчка компанија „Principle Power inc“ и португалско комунално подuzeће „Energias de Portugal“ сарађивали су са више од 60 добављача и турбина је састављена на копну у контролисаним условима, пре него што је превезена и постављена на око 400 километара од обале.

- Ово је искорак сличан оном који је нафтна индустрија направила 1970-их, када је почела да користи плутајуће структуре - изјавио је Ала Вејнштајн, извршни директор „Principle Power inc“.

Извор: CROENERGO.EU

Распеће интересовање за ветрењаче у мору

БРИСЕЛ - Погодних места за градњу ветрењача за производњу електричне енергије је све мање на копну у западној и северној Европи, али места, међутим, још има у морским плићацима који постају најзанимљивије локације. Према предвиђањима EWEA, Европске асоцијације енергије из ветра, паркови ветрењача у мору до краја ове деценије достићи ће годишњу производњу од око 150 милијарди киловат-сати. То ће 2020. године покривати око четири одсто укупне потрошње струје у ЕУ. А до 2030. годишња продукција ветрењача у мору треба да нарасте на 560 милијарди kWh и покриваће чак 14 процената укупне потрошње електричне енергије. У томе засад предњачи Велика Британија, чији је премијер Дејвид Камерон ових дана примио представнике педесетак потенцијалних великих инвеститора у морске ветрењаче.

Ови планови утицали су на то да највећи производици турбина – „Сименс“, „Вестас“ и „Мицуши“, интензивирају градњу нових капацитета и постављају фабрике тамо где ће бити грађене морске ветрењаче. Но, први пројекти ветрењача на мору појављују се и у новим чланицама ЕУ, у чему предњачи Естонија, која припрема градњу парка ветрењача, укупне снаге веће од 1.000 мегавата.

Извор:DPA

Гејтс развија реактор

ЛОНДОН - Компанија „Terrapower“, коју је основао Бил Гејтс, развија четврту генерацију нуклеарних реактора у сарадњи са кинеским научницима. Гејтс је потврдио како је успоставио сарадњу с Кинеском националном нуклеарном корпорацијом и током наредних пет година радиће истраживања која би требало довести до настанка четврте генерације нуклеарних реактора, ефикаснијих и сигурунијих од свих постојећих, и које неће угрожавати ни природне катастрофе, попут потреса и цунамија. Буџет за ова истраживања не би требао премашити милијарду долара, а реактор ће користити осиромашени уран као извор енергије, па ће зато производити знатно мање нуклеарног отпада од постојећих.

Извор: BBC

Скућоћа „замрзава“ пројекат

ВАРШАВА - Пољска је „замрзла“ своје учешће у изградњи атомске централе у Висагинасу у Литванији, саопштили су представници државне компаније „Пољска група енергетична“ (ПГЕ), која се за овај пројекат заинтересовала крајем прошле године. Нуклеарку, чије је пуштање у рад планирано за 2020. годину, заједнички је требало да изграде Пољска, Литванија, Летонија и Естонија.

Нова нуклеарка у Висагинасу је према пројекту требало да замени атомску централу „Игналинск“, чије је затварање био један од услова за пријем Литваније у Европску унију. Нуклеарка „Игналинск“, која је подмирила 70 одсто потрошње електричне енергије у Литванији, заустављена је крајем 2009. године, после чега је струја у тој прибалтичкој земљи поскупела за трећину.

Према истраживањима јавног мњења, више од 50 одсто локалног становништва је веома скептично према реализацији пројекта, при чему мање од 10 одсто Литванаца верује да ће нуклеарка бити изграђена. Вредност пројекта се процењује на 7,7 милијарди долара, што је на нивоу годишњег буџета Литваније. Извор: ПОРТАЛ ДЕЛФИ

Грејање из оштада

БЕЧ - Систематским рециклирањем и спаљивањем ћубрета грађани Беча стварају топлотну енергију коју користи 60.000 домаћинстава. У граду постоје три фабрике за спаљивање комуналног отпада, од којих је најпознатија „Шпителау“, која се налази на Дунавском каналу. Прича је кренула још 1971. године,

када је Шпителау почeo са радом са идејом да греје локалну болницу. У њему се данас годишње спали 260.000 тона отпада и произведе 470 милиона киловат-сати енергије.

Поред „Шпителауа“, у Бечу ради и „Biogas Wien“ који чисту енергију добија из органског отпада и снабдева око 600 домаћинстава грејањем. А у кварту Симеринг отворена је недавно и највећа европска фабрика за биомасу. Ова еколошка електрана за годину дана „потроши“ око 200.000 тона шумског отпада и обезбеђује електричну енергију за 48.000 домаћинстава и грејање за 12.000 кућа.

Извор: ENERGY

Мрежа биоенергетских села

БОН - Широм Немачке, крајем 2011. године, на 70 локација у селима и варошицама постоје биоенергетски капацитети и мрежа се стално шири. На 14 локација успешно раде ветро и соларне фарме које тамошњим становницима обезбеђују јефтиније грејање и електричну енергију.

Јиндe, прво биоенергетско село у Немачкој почело је да ради 2005. године уз помоћ стручњака са оближњег универзитета у Гепингену. Његови становници сада годишње штеде на рачунима за грејање и електричну енергију до 900 евра, а у општинску касу сваке године слије се милион евра од продаје вишкова струје локалним дистрибуцијама. Они користе отпадке од дрвета и житарица као гориво у својим биоенергетским постројењима.

Федерална влада у Бону је преко Министарства енергетике и пољопривреде издвојила неколико милијарди евра субвенција за све Немце који се у срединама где живе определе да струју и загревање домаћинстава обезбеде из биоенергетских извора. Просечно, грађани у биоенергетским селима уштеде од 400 до 500 евра годишње на рачунима за струју и топлу воду, а остварују и све веће зараде продајом вишкова.

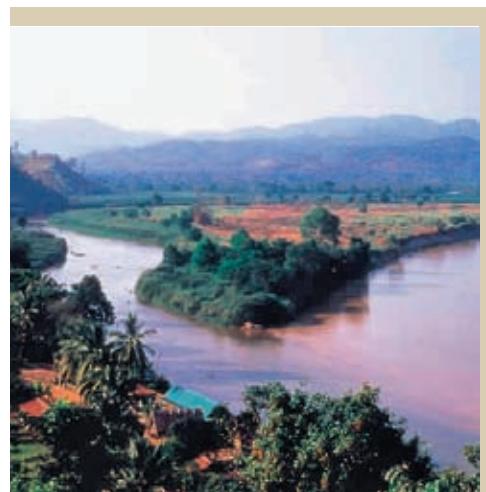
Извор: WALL STREET JOURNAL

Нове гасне турбине

ПАРИЗ - Термоелектрана на северу Француске, на којој ради „General Electric“, биће прва која ће бити опремљена новом врстом гасне турбине која је развијена за примену у комбинацији с постројењем на обновљиве изворе, када оно буде прорадило 2015. године. GE и EDF заједнички раде на градњи TE у بوханиу, вредне 400 милиона евра. Постројење има снагу 510 MW, а након двогодишњег експерименталног рока EDF ће га откупити. Нове турбине се заснивају на GE-овој технологији млазних мотора и могу се покренути два пута брже у односу на уобичајена решења, па их GE сматра кључним за решавање проблема повећања поузданости примене обновљивих извора, као што су сунчева или енергија ветра, јер се могу укључити у погон врло брзо и тиме покрити одступања у производњи.

Извор: ENERGIA.GR

Стоп за брану

БАНГКОК - Доношење одлуке о изградњи контроверзних брана на доњем току реке Меконг је одложено. Пројекат „Хаяваби“ је вредан 3,8 милијарди долара, а предвиђа изградњу 11 хидроелектрана, од чега девет у Лаосу и две у Камбоџи на целом току реке. Пројекат би финансирао Тајланд, те би 95 одсто енергије из електрана, снаге 1.260 MW, одлазило у Тајланд. Меконг је са 4.800 километара најдужа река у југоисточној Азији, а у њеном доњем току живи 60 милиона људи и 700 врста рибе, па се еколози снажно противе пројекту.

Извор: АГЕНЦИЈА UPI

Словенија

ХЕ „Голица“ уравнотежава систем

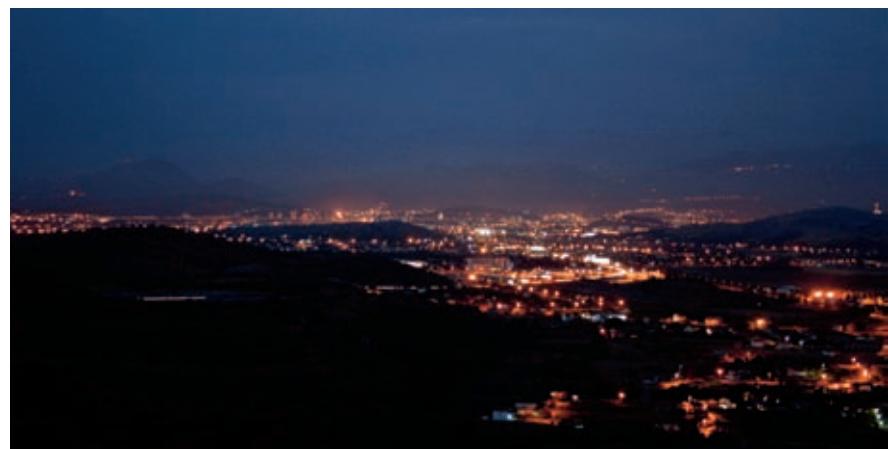
Почетком децембра ХЕ „Голица“ на реци Бистрици почела је да обезбеђује додатне количине електричне енергије потребне за уравнотежење електроенергетског система Словеније. Годину дана трајала је уградња пумпног постојења у овој електрани, снаге 50 мегавата, а што је омогућило додатно пумпање воде из Драве у постојећу акумулацију, а самим тим и производњу већих количине електричне енергије. Очекује се, наиме, да ће она бити сада повећана на 27 милиона киловат-часова годишње. Инвестиција је коштала 25 милиона евра. Битно је и то да је ХЕ „Голица“, пре десет година, изградила аустријска фирма „Келаг“, при чему 20 одсто произведене електричне енергије припада Словенији и са њом управља ЕЛЕС.

Црна Гора

Скујља сируја

Регулаторна агенција за енергетику одобрила је „Електропривреди Црне Горе“ да цену електричне енергије од 1. јануара повећа за 6,8 одсто за домаћинства. После анализе захтева ЕПЦГ за повећање дозвољеног прихода за ову годину, Агенција је одлучила да повећа цене струје за домаћинства са двотарифним мерењем 6,8 одсто, а са једнотарифним 6,57 одсто. Струја је за Комбинат алуминијума поскупела за 3,72 одсто, Жељезару Никшић 15,26 одсто, жељезницу 14,26 одсто и Термоелектрану „Пљевља“ 16,63 одсто.

Нове цене и тарифе, важиће од 1. јануара до 30. јуна наредне године, а ЕПЦГ је саопштила да одобрено повећање цене не може да покрије трошкове производње. Црногорске синдикалне организације оцениле су да најављено поскупљење цене струје представља нови удар на стандард грађана, док из Владе поручују да је могуће проширење програма субвенционисања.

Хрватска

Кредић EBRD за ХЕ „Омбла“

EBRD ће помоћи Хрватској у развоју обновљивих извора енергије одобравањем кредита у износу од 123,2 милиона евра Хрватској електропривреди за изградњу хидроелектране „Омбла“. Захваљујући овом електроенергетском постројењу, снаге 68 мегавата биће обезбеђена и већа количина питке воде за Дубровник.

Како, међутим, истичу у EBRD, новац неће бити активиран док не буде припремљена задовољавајућа студија утицаја планираног објекта на биолошку разноврсност и док се план управљања не усагласи са ХЕП-ом. Недавно су, наиме, 34 хрватске и међународне организације за заштиту околине у отвореном писму EBRD затражиле да не одобри овај кредит због, како су навеле, бројних еколошких, економских и процедуралних проблема које пројекат носи са собом. У EBRD најављују да ће сарађивати са ХЕП-ом како би се кредит спровео у складу са хрватским законима и директивама Европске уније.

Албанија

Отворено тржиште

Албански парламент одлучио је недавно да омогући великим потрошачима да слободно купују електричну енергију и од других производија, осим од државне компаније KESH и дистрибутера ЧЕЗ-а. Овим законом унутрашње тржиште енергије Албаније усклађено је са директивама Европске уније из 2009. године, а промовише се конкуренција и растерећује државни буџет, који је обезбеђивао увоз струје за јавне компаније.

Бугарска

Без НЕ „Белене“ – увоз

Ако не изгради нуклеарну електрану „Белене“, Бугарске ће од највећег извозника струје у региону од 2015. године, до када се очекује затварање великог броја стarih термоелектрана на угљ које не испуњавају строге еколошке захтеве Европске уније, постати увозник. Електропреносна мрежа Бугарске, компанија које управља мрежом високог напона, у плану развоја до 2020. године разрадила је две варијанте, једну са изградњом „Белене“ и другу, без нуклеарке.

У случају да буде изграђена друга атомска централа у земљи, Бугарска ће годишње имати вишку од 8.000 до 12.000 гигават-часова струје и у том случају неоходимо је да потпише дугорочне уговоре о извозу са другим државама. Друга варијанта предвиђа модернизацију ТЕ, сагласно еколошким захтевима, и продолжење рада капацитета од скоро 2.000 мегавата до 2020. године.

Босна и Херцеговина

Најбоља производња у историји „Угљевика“

Јавно предузеће „Рудник и термоелектрана Угљевик“ произвели су од јануара више од 1,62 милијарди киловат-часова електричне енергије, 1,84 милиона тона угља и 8,7 милиона тона кубика откривке. Оваква производња је, како је рекао директор предузећа Анто Гајић, резултат квалитетно урађене реконструкције постројења ТЕ и сталног обнављања рударске механизације на Површинском копу Богутово село. Он је навео да је за 26 година рада ТЕ произвела 30 милијарди киловат-часова електричне енергије, док је у руднику ископано 40 милиона тона угља и 220 милиона метара кубних откривака. Рите „Угљевик“ производи, иначе, 35 одсто електричне енергије у Републици Српској.

Македонија

Две јонуде за изградњу ХЕ „Чебрен“ и „Галиште“

Две компаније доставиле су понуде на тендер за изградњу хидроелектрана „Чебрен“ и „Галиште“. Како је истакао Ваљон Сарачини, министар за економију, понуде су стигле од фирмама PPC – Грчка и CVE – Кина и до краја децембра тенддерска комисија поднеће Влади Македоније одлуку о томе да ли ови понуђачи испуњавају услове. А, после тога, донеће се и одлука да ли ће се и коме дати концесија за изградњу ових ХЕ. Проценат акција, које ће у њима имати ЕЛЕМ, главни су тенддерски услов, а како је речено PPC у понуди нуди да он износи 28, а фирма CVE 40,4 одсто. Уколико се изабере концесионар главни послови на изградњи нових ХЕ могли би почети за годину и по дана, до када је ЕЛЕМ у обавези да заврши приступне путеве и њихово повезивање на електроенергетску мрежу.

Румунија

Привреди скупљи гас

Румунске компаније плаћаће од 2012. године пет одсто више за природни гас због раста цене увозног гаса, док ће тарифа за домаћинства остати непромењена. Компаније ће плаћати више цене гаса, јер користе 67 одсто румунског гаса и 33 одсто из увоза, док домаћинства добијају 91 одсто гаса из Румуније, а остатак из увоза.

Иначе, 1.000 метара кубних увозног гаса кошта 495 долара, док је румунски гас упола јефтинији. Румунска Влада је током 2011. године већ два пута повећавала цену гаса за индустрију, у јулу за 10 и у октобру за осам одсто.

БИОСКОП

„Пина“

Филм о славној немачкој кореографкињи и плесачици Пини Бауш, немачког редитеља Вима Вендерса, снимљен је у 3Д продукцији, са плесним ансамблом „Вупертал Пина Бауш“. Позивајући гледаоце на сензуално, визуелно запањујуће путовање у узбудљиви свет плеса, право на позорницу легендарног ансамбла, филм прати плесаче и плесачице и изван позоришта, у граду и окolini индустријског Вупертала, места

које је више од 35 година било дом и средиште креативног живота Пине Бауш. Вендерс је први пут видео неко њено дело 1985. године, а била је то чувена представа „Café Müller“, која га је одмах освојила. Њихов први сусрет убрзо се претворио у дугогодишње пријатељство, које је водило и до идеје да сниме заједнички филм. Реализација тог пројекта одлагања је, јер Вендерс није био задовољан филмом као медијем којим би могао да опише на најбољи начин јединствену уметност Пине Бауш, односно да искомбинује покрете, речи и музику.

Када је 2007. године видео концертни 3Д филм групе U2, постало му је јасно да је тродимензионална продукција прави избор и за њега самог и за филм о Пини. Годину касније Вендерс и Пина почели су да размишљају о остварењу свог сна, одлучивши се да у филм уврсте њене кореографије. Када је Пина Бауш преминула 30. јуна 2009. године, Вендерс је најпре стопирао рад на том филму, али га је потом обновио, описујући га као омаж авангардној уметници и лепоти коју је представила свету. Пина Бауш

добитница је низ награда, укључујући Гете награду, јапанску Кјото, признање Бијенала у Венецији за животно дело 2007. године и престижну награду Беси у Њујорку 1984.

Вим Вендерс снимио је филм „Пина“ са запањујућим емотивним ефектом, уздигавши га од пуког спектакла до остварења скоро невероватне динамичке лепоте. „Пина“ је заносна елегија за његову покојну пријатељицу, немачку кореографкињу која је заувек променила савремени плес.

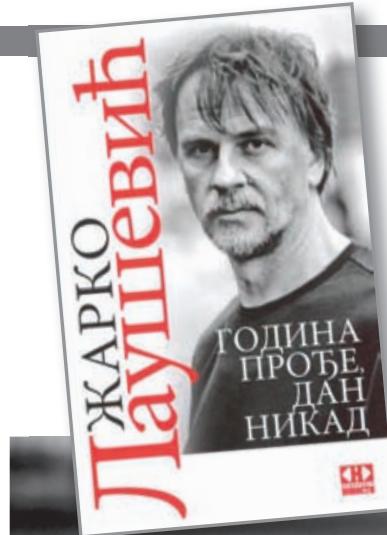

КЊИГЕ

„Година прође, дан никад“ Жарка Лаушевића

Аутобиографска књига глумца Жарка Лаушевића „Година прође, дан никад“ од недавно је доступна читаоцима. У њој истакнути глумац приповеда о свом животу у последње две деценије, од кобне ноћи 31. јула 1993. до данашњих дана. У 51 поглављу он открива свој горки дневник затворских дана, исписује бурну биографију, али и аутентичну хронику времена и својеврстан роман. У том преплету Жарко Лаушевић исказује драматичну причу, како је 31. јула 1993. године постао актер једне трагедије, говори о затворским друговима, прогонствима, контролерзама, греху, преиспитивањима, чекању и слободи.

„Наравно, ја нисам слободан човек. Човек који је убио никада више не може бити слободан. Слобода више никада не може бити моја реч. Слобода је право других да кажу шта мисле о мени, слобода је да ме „слободе“, својатају, mrзе и mrzvare. А ја више и не знам шта значи та реч? Је ли то можда само сећање да сам једном као дете трчао око Биљарде и био срећан, или је слобода онај тренутак када сам одлучио да напиша ову књи-

гу?“, пише Жарко Лаушевић на корицама свог првог литерарног дела.

У предговору књиге, Зоран Амар, редитељ чувеног филма „Шмекер“ у ком Лаушевић игра главну улогу, каже да је у овој несвакидашњој аутобиографији њен аутор, велики уметник, заправо и учесник и тумач, и приповедач сопственог греха и патник сопствене казне, и двоструки убица и затвореник, и муж и отац, и брат и син. Књига је тешка, тачна, болна, оштра. Јединствена. Непоновљива. Искрена.“

ПОЗОРИШТЕ

„Сеобе“ у Србском народном позоришту

Сеобе Милоша Црњанског, у драматизацији и режији Виде Огњеновић, четворошатни су позоришни спектакл у коме учествује 30 глумаца. Улогу Павла Исаковича (Волковића), капетана Славонско-подунавског пуча, који чезне да стигне у Русију, мада је свестан све болнијег раскорака између сањане и стварне „Росије“, тумачи Небојша Дугалић. Његовог стрица Вука Исаковича игра Бранислав Лечић, а из Београда је стигла и Исадора Минић (Евдокија). Уз њих, на сцени ће се појавити и комплетан ансамбл драме СНП, предвођен дојеном Миодрагом Петровићем (фелдмаршал Енгелсхофен), Предрагом Момчиловићем (Трифун Исакович), Ненадом Пећинаром (Ђурђе Исакович), Горданом Ђурђевићем Димићем (Елисавета Петровна)...

„Сеобе“ нису историјски роман, већ по свему припадају европском симболизму. Није, наравно, могуће пренети све те поетичне нијансе, попутонове, наговештаје, разуђене прозне поеме, ерудитска услојавања, говорне игре у преплетима архаизама и војног жаргона. Зато је било потребно да приђемо ближе јунацима Црњанског, да следимо њихов начин ишчињавања односа, догађаја, људи, непосредне околине и света. То је једна од могућности да се исприча та, у својој једноставности, веома сложена прича о утопијском заносу и неумитности буђења и не само о томе - рекла је Вида Огњеновић.

Она додаје да у рукама одавно није имала текст који је написан давно, о једном још давнијем времену, а да јој је звучao као да је данас настало. Реч је о свевременом тексту и свевременом проблему, који би могао бити представљен као проблем сваког народа, сматра Вида Огњеновић.

КОНЦЕРТ

Глен Милер оркестар

Већ годинама један од најактивијих оркестара у Европи, Глен Милер Оркестар, наступиће 18. јануара 2012. у Сава центру. Они долазе у оквиру турнеје „In the Miller mood“, која је надоградња веома успешне турнеје „Evergreens in swing“, са којом су пунили дворане у 17 држава Европе и одржали 260 наступа.

Фокус је, наравно, на Милеровим композицијама и његовом јединственом звуку који је створио и који га је позиционирао као идола свога времена. На концерту чуће се и омаж другим бенд лидерима, као што су Вуди Херман, Каунт Бејзи и Хери Џејмс, али и подсећање на Елу Фишералд, као најбољу свинг певачицу свих времена. Композиције попут „In the mood“, „Moonlight serenade“, „String of pearls“, „Little Brown jug“, „Stairway to the Star“ или „Somewhere over the Rainbow“ донеће дашак тридесетих и четрдесетих година прошлог века.

Диригент Глен Милер Оркестра је Вил Салден још од 1990, када га је на Бродвеју, у Њујорку, председник „Glenn Miller Productions inc“, господин Дејвид Макау цуниор именовао као вођу Глен Милер Оркестра за Европу. Од тада крећу турнеје по распродатим салама широм Европе и са чак 200 концептата годишње, што их сврстава у један од најактивијих оркестара на свету, а свакако и најпопуларнијих.

Алтон Глен Милер рођен је 01. марта 1904. године у држави Ајова, у САД и био је чувени цез музичар, аранжер, композитор и вођа бенда у ери свинга 30-их и 40-их година прошлог века. Његова најпознатија дела су свакако: „American Patrol“, „In the Mood“, „Moonlight serenade“, „Chattanooga Choo Choo“, „Tuxedo Junction“.

ИЗЛОЖБА

„Са Каницом по Србији“ у Зајечару

Настављајући низ гостовања у градовима који су у току друге половине 19. века били предмет истраживање Феликса Каница, у Народном музеју у Зајечару отворена је изложба „Са Каницом по Србији“. Изложба „Са Каницом по Србији“ реализована је по први пут у Народном музеју у Београду, новембра 2010. године. Након београдске публике са Каницовим виђењем Србије могли су да се упознају посетиоци Сајма књига у Бечу и Лајпцигу, а потом и поштоваоци уметности у Кладову, Врању, Нишу, Лесковцу и Ваљеву.

Употребљена новим материјалом, изложба „Са Каницом по Србији“ представља изузетну прилику да се упознајмо са сведочанствима о појединим старијим грађевинама, археолошким локалитетима, народним обичајима, али и данас непознатим људима које је Феликс Каниц сретао на путовањима по Србији. Уз помоћ 34. културолоше и географске забелешке са Каницовых путовања, које је приредио др Ђорђе С. Костић, посетиоци Народног музеја у Зајечару имају прилику да кроз одабране цитате и цртеже упознају културно-историјске споменике, градове и житеље Србије друге половине 19. века. Кроз визуру радознalog истраживача, заљубљеника у античко наслеђе, картографа и уметника, који је начинио стотине цртежа предела и грађевина које је видео, упознаћемо често заборављано наслеђе свога краја. Захваљујући овој изложби, кроз делатност и однос према Феликсу Каницу у нашим музејима, биће представљена Србија са свим специфичностима и изузетностима локалног наслеђа.

ЈЕЛЕНА КНЕЖЕВИЋ

Десет савета за бољи живот

Ово је доба године када правимо планове, обећавамо да ћемо променити неке ствари у животу, „раскрстити“ са лошим навикама... Американцима је у томе помогао омиљени и популарни др Мехмет Оз, који је формулисао 10 савета шта да променимо и како да утичемо на здравље.

1 Промена је могућа, али само ако верујеш у то.

Што више учимо о генетици и болестима, чини нам се да је оно што носимо у генима важније од стила живота. Људи, онда, мисле да им је судбина одређена генима очева и мајки и ако су они боловали од срца или били гојазни, нема шансе да таква судбина њих забиђе. Али, није тако: ако направите добре изборе, можете променити своје здравље.

2 Разумевање, а не сазнање, доводи до промене.

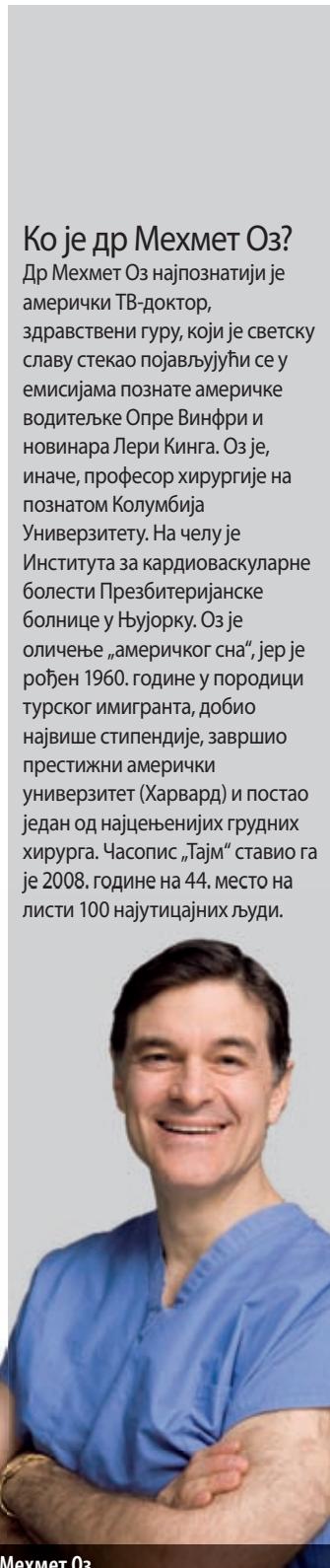
Ако вам кажем - било је милион срчаних напада прошле године - осим ако нисте један од тих милион, баш вас брига. Али ако могу да вам покажем слику ваше артерије и ако можете да видите слику наслага на крвном суду, тада срчани удар није апстрактна ствар. То је стварна прича. Тада ћете веровати и вероватно много више водити бригу о свом срцу, јер не желите да вас погоди инфаркт.

3 Искористите прилике, да не бисте жалили за њима!

Пре неколико година срео сам познатог лекара, професора са Карнеци универзитета, који је умирао од рака панкреаса. Испричао ми је како је недавно одвео породицу на излет у Дискавери Коув (тематски парк - лагуна на Флориди) да пливају са делфинима. То је нешто што је увек хтео да уради, али то није учинио све док није схватио да умире. Следећег дана, ја сам резервисао исти пут за своју породицу. Ако постоји нешто на листи жеља за живота, планирајте да то урадите још данас.

4 Старост не мора бити лоша и страшна

Већина старост доживљава као нешто лоше и страшно. Не мора бити тако. Старост није последица живота, већ његова неминовна пратиља. Брзина старења удвостручује се сваких осам година. Процес старења може се преокренути, али за то треба неки подстрек, само треба

Мехмет Оз

пронаћи своје слабе карике, због којих су људи најосетљивији на последице старења. Три најбоља природна лека против старења су: смањити број унетих калорија, јачање снаге и квалитетан сан.

5 Да бисте постигли циљ, нађите једносставан начин!

Ако вам је лекар рекао да морате да се физички активирате, замените кауч испред ТВ собним бициклом. Ако ТВ гледате недељно 30 сати, а баш то ради просечан, градски човек, кажу истраживања, ето решења за пуно активности за тело, уз мало непријатности.

6 Најновија ствар није увек и најбоља.

Радим у врхунској болници, али и даље користим старе лекове, као што су лечење опекотина сребром (познато као антибиотик), а не-ретко код хируршких рана, веровали или не, од користи буду пијавице!

7 Одлазак на спавање 30 минута раније ће променити ваш живот.

Провео сам много година у болницама на дежурствима са мало сна и научио да ако не добијем седам сати ноћног сна, следећег дана не могу да радим. Ако вам ово постане један од приоритета, имаћете више енергије, мање стреса и бистру главу.

8 Ако желите здравију заједницу борите се за то!

Сви ми имамо снаге да побољшамо здравље наше заједнице, било да тражимо од надлежних да у нашем насељу направе бициклистичку стазу или уреде пијацу са свежим производима.

9 Добри пациенти праве боље лекаре

Људи често оклеваву да се супротставе свом лекару, али добар пациент је неко ко каже: „Ја не разумем ово“ или „То мени не помаже“. Када лекар од вас сазна оно што му отворено кажете у искреном дијалогу, он ће то моћи да пренесе и на следећег пацијента.

10 Није поента живети дуже, неко - боље

Имао сам пацијента коме је претио високи ризик од инфаркта, ако не промени своје навике. Послушао ме је, променио стил живота, а ја сам му на следећем прегледу честитао и рекао како је додао године свом животу тј. продужио живот... Али, он ми је одговорио да то није учинио да би живео дуже, него да би се осећао боље. Идеја да се доживе осамдесете или деведесете је лепа, али оно што стварно мотивише људе су промене које ће им омогућити да их тело већ данас служи боље.

П. О. П.

Учиште од Француза - једиште сиоро

Французи за столом седе сатима, али једу помало, виткији су од нас, а у храни и слављима уживају више. Јануар је месец у Србији којег се гастроентерологи плаше. Још 31. децембра је све у реду, али већ 1. јануара, кад се људи разбуде, стиже „поплава“ пацијената. Сваке године је исто: долази велики број пациентата, пре свега, због напада жучи, јер су неконтролисано јели и жучна кесица, код људи, који имају у њој каменчиће – „проради“. Овако наш познати гастроентеролог, професор др Миодраг Крстић, помоћник директора Института за гастроентерологију Клиничког центра Србије, описује како лекари доживљавају претеривање у слављима.

– Морамо, такође, да збринемо и велики број акутних упада гуштераче, тј. панкреатита проузрокованих претераним уносом алкохолних пића, а чести су и напади жучи који се компликује и нападом панкреаса – допуњује списак главних „свечарских“ дијагностичних наш саговорник.

„Најлуђа ноћ“, по речима лекара из београдског Ургентног центру, врло често се за некога претвори у најдраматичнију, јер се лекари ове установе боре за њихов живот, па апелују да се савет о умерености заиста схвати озбиљно. Због комбинације стреса, физичког премора, дужег боравка на хладноћи, ако се Нова година дочекује на отвореном, претеривања са алкохолом, многи заврше у Ургентном центру или Војномедицинској академији. Као у друштву уочите некога да је попио превише, крените што пре да га појите топлим, слатким напицима и водом, саветују лекари. Ово је сигурно нежнија варијанта од испирања жељуца у Центру за детоксикацију на ВМА, која следи ако се претера са пићем.

Колико хране појести на слављима? Колико попити?

– Не одговарам на ово питање као аскета или доктор, него као хедониста, јер и сам припадам људима који уживају у храни и пићу. Заиста је једини прави савет умереност. Свако од нас из личног искуства зна која количина хране му прија, а која му ствара проблеме. Срби, такође, веома брзо једу и то ствара тегобе са варењем и болове. Значи, једите спорије. Треба учити од Француза, који имају изразито лепу културу јела и пића, а која се огледа у томе што су у стању да сатима седе за столом и једу, али помало. Зато су виткији од нас, а чини се и да више уживају у храни и слављима. Они уместо једног огромног славског стола претрпанији свим и свачим, у току једне вечери хра-

После новоћодишњег
дочека на клинике
у Србији стиже
„река“ Џацијенаћа.
Свако треба да зна
сопствену меру у
јелу и пићу

■ Др Миодраг Крстић

За мамурлук најбољи - обична вода и сан

Објашњење и савет зашто настаје мамурлук и како треба да се боре против њега Британцима стиже из Националног Центра за болести зависности. Алкохол, етанол у чистом облику, врло је снажан диуретик, значи, подстиче појачано избацање течности из организма. Тело на мањак воде реагује тако што течност која недостаје узима путем крвотока из других органа и система, а почине од мозга. Зато није случајно да је главна карактеристика мамурлuka главобоља, „тешка глава“, вртоглавица и лоша оријентација у простору и сећању.

Обична вода и спавање су, како кажу лекари, једини прави лек да себе што пре доведете у нормално стање.

■ Чешћи оброци уместо богате
славске трпезе

ну узимају у виду пет - шест малих оброка, од којих се сваки сервира у посебном тањиру, са посебном врстом пића – каже др Крстић.

Овај лекар подсећа и на то да желудац има велику моћ растезања, мада је и то индивидуална особина. Има особа, које могу да поједу велике количине хране и да им ништа не фали и оних других, који реагују мучнином или повраћањем већ на мало више хране од уобичајених порција. Мучнина, а пре свега осећај ситости, знаци су које организам шаље са јаком поруком да са храном треба застати.

Одговор како се једе на славама и слављима, др Крстић нам саветује да потражимо од наших старијих суграђана, који памте како су се славе славиле у Србији пре Другог светског рата.

– Тада је био обичај да се у току једне вечери обиђе по десетак слава. У свакој кући тада се јело жито, евентуално би се попила кафиџа и појео минијатурни залогај неке хране. О том времену ми је причао мој деда. Прилике су се измениле: данас се насртљивост домаћина традиционално „рачуна“ као гостропримство – примећује др Крстић, који додаје да се, где год славили и колико појели, држимо провереног савета да после гозбе кренемо у кратку шетњу – пола сата мало бржег хода.

П. о. п.

Манастир Светог Вазнесења Господњег у Тушимљи

Духовна кула светиља

*Историја манастира
Светој Вазнесења
Господњег у*

*Тушимљи није
довољно познати.*

*Иако посвећен Успењу
Пресвете Богородице,
манасијир слави*

*заветну славу Светој
Вазнесења Господњег.*

*Захваљујући залатању
мештана, манастир
је обновљен 2009.*

године

На обронцима планине Голија, између Рашке и Новог Пазара, налази се манастир Светог Вазнесења Господњег. Историја овог манастира није довољно позната. Према предању, на месту садашњег манастира још у 11. веку налазила се црква. Постоје подаци из музеја у Новом Пазару који сведоче о периоду средњег века, у којима се помиње средњовековни манастир у месту Тушимље, али се претпоставља да се име овог места не односи на овај крај.

Историја сведочи да је током Другог светског рата саграђена мања црква која је првобитно била посвећена Успењу Пресвете Богородице и по традицији слави прву недељу по Успењу. Међу народом се, међутим, устало обичај да се у цркви окупља и на празник Вазнесења Господњег, и да се обележава као народна заветна слава, такозвана литија. Иако је због овог веровања цео манастирски комплекс

посвећен великим празнику Светом Вазнесењу Господњем, ипак је касније установљено да је црква посвећена Успењу Пресвете Богородице.

Храм, саграђен углавном од дрвета, 1975. године освештао је тада епископ рашко-призренски, касније Патријарх српски Павле. Манастирско здање дуго је нагризао зуб времена, а клима тог краја, посебно влага, учинила је да осим спољашњих камених зидова, готово све иструли и пропадне.

На идеју да се манастир обнови дошли су сами мештани. Већ 2007. године, владика је дао благослов да се приступи обнови и градњи манастира и конака. Тако је, захваљујући залагању мештана села Тушимља, манастир обновљен и наново му је враћен стари сјај.

Предност овог краја је што је миран, без буке, саобраћаја и индустриског загађења. Насупрот природном окружењу и благодетима мирног живота, читав овај крај који чине четири засеока - Горња, Доња, Средња и Пуста Тушимља, и у којима живи српско становништво, прилично је неразвијен. Разлог томе лежи у чињеници да је временом овај крај прилично опустео, након што су га многи људи напустили, селећи се у Рашку, Београд, Краљево, Сmederevo... До тога је дошло због немара и недовољног улагања.

Манастирска братија из манастира Сопоћани на челу са настојатељем, оцем Сергијем, у манастир је дошла у пролеће 2007. године, да би у њега и потпуно прешла 2009. године. Приликом те прве посете, монаси су уочили да је планински предео у коме се налази манастир погодан за развој монашког живота. Без обзира на скромне услове и неразвијеност овог краја, манастир Светог Вазнесења Господњег походе верници у великом

броју. Манастирски живот одвија се неометано, као и богослужење, захваљујући монасима који своја послушања обављају на корист народа.

Прва слава новоуспостављеног манастира Светог Вазнесења Господњег прослављена је након обнове, а литургији је присуствовао велики број верника из разних крајева Србије, уз присећање да је некада давно, а како стоји и у староставним књигама, на том месту постојао манастир Тушимља у коме се славило божје име. Значај ове обнове утолико је већи, уколико се има у виду чињеница да је нешто што припада давним временима поново оживело, на неизмерну радост народа, жељног вере и духовности. Тако манастир у Тушимљи поново постаје духовна кула светиља Рашке, а њеним становницима духовни путоказ ка побожности и просветљењу.

АНА СТЈЕЉА

Политика као судина

Непосредно после Мајског преврата, 29. маја 1903. године, када је, уз краља Александра Обреновића и краљицу Драгу Машин, убијено и двестотинак војника који су остали верни заклетви, на чело Владе Краљевине Србије постављен је академик Јован Авакумовић. Његов потпис налази се и на указу о устоличењу Петра Карађорђевића (краља Петра Првог), на трон Србије, као и на оном о враћању на снагу и тада веома либералног Устава из 1888. године.

Потоњи студенти правних наука учили су из неких његових уџбеника готово све до Другог светског рата. Причало се по граду да се опробао и у поезији, али пре ће бити да га је неко побркао с његовим имењаком Јованом Авакумовићем, сином сентандрејског трговца Николе, који је био старији од њега читаво стоеће?

Био је један од најбољих адвоката кривичара свог времена, а хроничари престонице могли би да прибележе и да је, током бурне каријере, у једном краћем периоду 1875. године био управник (или градоначелник) Београда.

Не зна се да ли је 1893. године постао редовни члан Српске краљевске академије као врсттан правник или мудар политичар, али шта год да је било повод за улазак Авакумовића у храм бесмртних представљало је преседан. Иако се нико не би смео заклети да су учене главе икад, током 170 година постојања те институције, у своје редове примиле било кога због политичких притисака или идеолошког удвориштва, попис такозваних почасних чланова би их упутио да је било и тога, нарочито после Другог светског рата (и револуције).

Јован Авакумовић је, по политичком уверењу и деловању, био либерал. Шта је то значило у политичком процесу још младе државе, њеног парламентаризма и (наивне) демократије спутане краљевим суверенитетом који би често прерастао у апсолутизам, могли би да кажу они који се баве нашом политичком повешћу, али и лајку је јасно да либерали нису били оно што се под тим у свету данас подразумева. Пре ће бити да се иза такве одредnice скривала жудња за влашћу без коалиције с радикалима, који су у то време заиста били напреднији од „напредњака“.

Јован Авакумовић рођен је у Београду првога дана 1841. године. Ту се школовао и завршио права, а студије је наставио у Немачкој (царевини), Швајцарској (конфедерацији) и Француској (репуб-)

Фото архива САНУ

*Један од најбољих адвоката
кривичара свој времена.*

*Министар правде
и председник владе
Краљевине Србије у два
мандаша*

лици), што је касније утицало на његове политичке ставове и парламентарно деловање. Имао је 32 године кад је постављен за секретара Касационог суда, што је био почетак његове професионалне каријере. Али већ 1880. године, као начелник Полицијског одељења Министарства унутрашњих дела, добар правник, успешан адвокат, али и либерал, постаје министар правде у кабинету Јована Ристића, што се сматра почетком његове политичке каријере.

Јован Ристић, као неприкосновени шеф либерала, у периоду од 1889. до 1892. године, био је намесник малодобном Александру Обреновићу, а управљање партијом преузео је Јован Авакумовић. Али деловање из опозиције није га претерано прославило. Тек кад најмеништво, почетком септембра 1892.

године, свргне радикале с власти, указује му се прилика да формира свој кабинет, у којем ће држати и ресор иностраних дела. Окружио се младим либералним „јункерсима“ у нади да ће на предстојећим изборима 1893. године потући радикале, али упркос неким не сасвим легалним потезима владе, испоставило се да је резултат – нерешен. „Пата карта“.

Политичку кризу пресекао је управо устоличени Александар који је формирање владе поверио радикалима. Ови су покушали да одрже политичко суђење Јовану Авакумовићу, што би довело и до његове „политичке смрти“, али млади краљ га је амнистирао. Те године постао је академик, што би се могло протумачити да је том славом овенчан као – политичар. Други пут је постао председник владе по крвавом преврату.

Одмах по паду Београда, 1915. године, окупационе власти ухапсиле су га и интернирали у логор Цеглед, у Мађарској, а затим у Хицинг, у доњој Аустрији, где је дочекао ослобођење. Повукао се из политике и посветио се правним наукама и пракси.

Умро је у Рогашкој Слатини, у Словенији, почетком августа 1928. године, а сахрањен је у Алеји великанова, на београдском Новом гробљу. „Своју“ улицу у престоници, на Палилули, добио је тек 1940. године.

М. ЛАЗИЋ

*У систему исхране јелишених
канала и тунела за
прикупљање воде, дужина
водених артерија и капилара
у „Власинским ХЕ“ прелази
100 километара.
Воде из водотокова
два морска слива*

Власинске хидроелектране представљају чудесан, до савршенства дотеран систем испреплетених канала и тунела за прикупљање, довод и усмешавање воде на турбине хидроенергетских постројења. Дужина тих водених артерија и капилара прелази 100 километара. Воде за потребе производње електричне енергије сакупљају се са водотокова два морска слива: Црноморског и Егејског. У укупној мрежи видљивих и невидљивих, надземних и подземних, природних и вештачких водотокова централни објекат је Власинско језеро.

Идеја о подизању електричних централа које би користиле воде подручја Власине датира са краја деветнаестог века. Разрадом ове идеје бавио се и професор Миладин Пећинар, наш најпознатији и најкомпетентнији стручњак из области хидроенергије и њеног коришћења. Професор Пећинар је, још пре Другог светског рата, урадио идејно решење по поруџбини једне приватне фирме. Али ово решење није реализовано, јер држава није дала

Најугроженије станиште на планети

Пре потапања власинске тресаве и блата у њеној флори забележено је 206 врста биљака. Формирајем акумулације у великој мери су измене карактеристике читавог подручја, а посебно тресавских станишта. Планинске тресаве данас представљају један од најређих и најугроженијих екосистема. Ово су веома осетљиви екосистеми, где су и најмањи поремећаји фатални по живи свет. Као тип влажног станишта које не може бити обновљено, тресава - заједно са мангровим шумама и коралним гребенима - представља најугроженије станиште на планети, због чега је неопходно да се примене хитне мере за њихову заштиту.

концесије, а сама се са таквом градњом није бавила.

Каскадни објекти

После Другог светског рата, поштујући Лењинову мисао: "Социјализам је индустријализација плус електрификација земље", свом снагом почело је остварење те девизе. Изградња наше прве насуте бране, на Власини, почела је 1946. године, а језеро је формирано тек 1951. године. Погонски објекти „Власинских хидроцентрала“ подигнути су каскадно у стрмој долини реке Врле по којој и носе имена. ХЕ „Врла1“ почела је са радом 1955. године, ХЕ „Врла 2“ 1954. године, ХЕ „Врла 3“ 1957. године и последња ХЕ „Врла 4“ 1958. године. Висинска разлика, односно пад између коте прелива Власинског језера и коте излазне воде ХЕ „Врла 4“ износи 884 метра. Из овог објекта вода одлази у Јужну Мораву код Владичиног Хана, а тај пут који она пређе од Власинског језера до Јужне Мораве дугачак је 15 километара.

неба“

Време првих идеја о коришћењу воде Власине у енергетске сврхе поклапа се са првим флористичким истраживањима овог подручја. То је период после 1878. године, када је врањски округ припао Србији.

Прва истраживања започео је Јосиф Панчић, а Власина је касније постала предмет проучавања готово свих наших ботаничара. По томе се најбоље и види колико је овај локалитет интересантан за биологе и богат извор за студије у разним правцима.

„Галије“ – симбол језера

Услед субпланинске климе у некадашњој депресији, при ниским температурама ваздуха, долазило је до незнатног испаравања и отицања воде која се акумулирала од падавина и од њеног притицања из десетак потока и речица са вишег ободног дела. Због тога, најпре, настале је мочвара, која је зарастањем и труљењем органског материјала преобразена у тресаву. Потврда за то су велике наслаге тресета поред обале садашњег језера.

После образовања језера, појавила су се плутајућа острва, која представљају остатке тресета који су испливали на површину након потапања некадашње власинске тресаве. При високом водостају ова острва слободно пливају од једне до другој обали, зависно од интезитета и правца ветра. Тресетне „галије“ представљају јединствен феномен и заштитни симбол овог језера.

Подручје Власинског језера заштићено је 2005. године као предео изузетних одлика и категорисано је као природно добро од изузетног значаја за Србију. У овим дугим, усамљеничким ноћима пред зиму, далеко горе, ближе небу, језеро као да спава. Плутајућа острва померају се лево, десно, па напред и назад ситним „корацима“ по кореографији коју исписује власинска вода. То је представа која ће, по свему судећи, брзо бити уткана у време које долази. А само корак те кореографије представља даљи развој језера и простора око њега.

МАЈОВСКИ ВУЧЕТИЋ

Највеће вештачко језеро у Србији

Власинско језеро налази се у југоисточној Србији, недалеко од границе према Бугарској на истоку и долине Јужне Мораве на западу. Језеро је створено у области која је од вајкада обухватала власинско блато и његов слив под именом Власина. То је висораван чији ниво има средњу апсолутну висину 1.219 метара и представља широко развође, са кога се вода слива у сва четири правца. Средину висоравни заузима дугуљаста депресија у којој је изградњом бране, на месту где се вода сакупља и формира речни ток, створено највеће вештачко језеро у Србији које није проточно. Власинско језеро лежи на надморској висини од 1.213 метара и има површину од 16 километара. Највећа дубина језера је у прибраниском делу - 22 метра, док је просечна

10,5 метара. Језеро је издужено у правцу север-југ у дужини од девет километара. Максимална ширина језера је 3,5 километара. Насута брана Власинског језера, прва ове врсте у нашој земљи, висока је 31, а дуга је 220 метара. Запремина језера је 165 милиона метара кубних воде. С обзиром на висину на којој се налази, језеро спада у прохладна. Просечна годишња температура воде је око девет степени. Језеро је најтоплије у августу, са просечном температуром 18,5 степени, а најхладније у јануару, са средњом температуром воде 0,9 степени. У току зимских месеци језеро се мрзе и представља највећу ледену површину у земљи. Занимљиво је да је незната разлика температуре воде од обале према пучини и

од површине према дубини - свега један степен, што је веома ретка карактеристика језера. Оно има и ситно разуђену обалу, дугу 132,5 километара, која није свуда приступачна, јер је мулевита и понекде мочварна, обрасла густом зељастом вегетацијом. Велики број залива увлачи се у копно неколико десетина и стотина метара. Заливи који представљају потопљена ушћа некадашњих притока Власинске тресаве углавном немају имена. Поред већег броја залива и полуострва, на Власинском језеру постоје и два острва: Дуги дел и Страторија. У односу на градска насеља језеро нема повољан положај. Од Лесковца, преко Власотинца, језеро је удаљено 63, односно 66 километара преко Сурдулице и Владичиног Хана. Од Ниша га дели 107 километара.

Гринфилд инвештиције

Спортско туристички комплекс

На самом kraју 19. века, овдашње занатско удружење имало је 254 члана. Они су јак имали, записано је, 154 помоћника и 59 ученика. Можеће мислићи колики је то број када је село имало девет хиљада становника!

А чак је имало и своје новине. И данас је Кула, за наше услове, економски на завидном нивоу а бојме и у духовној сferи: има око две хиљаде аматара у свим обласним културног стваралаштва.

Варош, и општина цела је у равници, као на таписији, а назvana је – Кула. То је као када би највиши врх у Србији, Миџор, назвали – Низоземска. Претпоставка је, без доказа, да је за турског „вакта“ овде подигнута некаква осматрачница (кула) па је по њој име настало. Друга претпоставка је уверљивија. Кула је, наиме, могла добити име по кулену, чувеној бачкој кобасици, која је овде до-ведена до савршенства. У то сам се лично уверио. А како то, питате се, да кулски кулен није чувен као сремски или петровачки (Бачки Петровац), на пример? Е па то вам је због маркетинга. Гуска снесе онолико јаје, па пошто ћути, мало ко је цене по јајима. Дочим се кокошка ракољи и кодаче уши да пробије.

И без нарочите рекламе, познато је да је Кула место развијеног сточарства и богата житница. Кроз њу противично Велики бачки канал и Канал Дунав – Тиса – Дунав. Створено за наводњавање. Са-

мо „Жито-Бачка“ д.о.о, на пример, један је од највећих млинова у Србији. Може да ускладишти 50.000 тона житарица, па није ни чудо што сарађује са Дирекцијом за робне резерве. Млин је основан 1916, а 1975. је модернизован. Могао је тада да самеље 200 тона за 24 сата. Био је међу водећима у Србији, а 2004. приватизован је. Производња је настављена и проширена.

Привреда Куле - на раскршћу Новог Сада, Сомбора и Суботице - већ је у 18. веку процветала кроз занатство, а у 19. и 20. са мануфактурне прешла на индустријску производњу. Умногоме су томе допринели досељени Немци и Мађари. Тако су у Кули, по записима из 1815. године, постојали цехови кројача и обућара, а две године касније и ћурчија и ткача. На самом kraју 19. века, овдашње занатско удружење имало је 254 члана. Они су имали, записано је, 154 помоћника и 59 ученика. Можете мислити ко-

Стари биоскоп

Културни центар Кула

за развој

Црква Светог Ђорђа

лики је то број, када је село имало 9.000 становника! То село је имало чак и сопствене новине.

■ Занатлије - колевка индустријализације

Занатлије су биле колевка у којој је одњихана индустријализација. Кула је у 19. веку била позната и по преради коно-пље и влакана свилене бубе, али и по производњи пива. Прва пивара отворена је 1812, а тек 64 године касније први парни млин. Потом фабрика плугова, ливница, фабрика арматура, па фабрике свилених тканина, столарије, шешира, вунених тканина и на крају (1920.) фабрика коже.

Због последица светске економске кризе (1929.-1931. године) многе фабрике морале су да ставе катанац на врата. И данас је Кула, као и цела Бачка и шире у економској кризи. Ипак, водећи људи ове општине не седе скрштених руку чекајући да виде шта ће се збити. Нешто мало пре нашег доласка Општинско веће усвојило је управо Јавни позив привредницима за улагање у Општину Кула. После више година припрема објавили су да су спремни за гринфилд инвестиције, како се уобичајило да се назива оснивање сасвим нових фабрика изграђених на голој ледини, са новозапосленим радницима. Да би намамила улагаче општина одобрава и упола умање-ну надокнаду за грађевинско земљиште, ослобађање од комуналних такси за истицање фирмама, од накнаде за заштиту и унапређење животне средине у наредне

Јован Стриковић,
шef Пословнице Кула
Без великих „вирманаца“

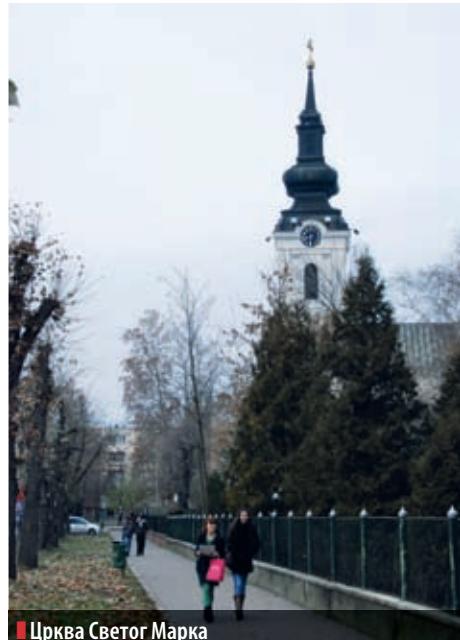
Јован Стриковић, шef Пословнице ЕД Кула, Погон Врбас, Огранак Сомбор, ПД „Електровојводина“, рођен је 20. јануара у Врбасу. Основну школу завршио је у Врбасу, а средњу електротехничку у Подгорици. Са супругом Југославком, прехрамбеним техничарем, има две ћерке Милицу (1987.), која је завршила мастер студије на Технолошком факултету у Новом Саду, и Бојану (1988.), која је дипломирала на Економском факултету у Новом Саду. Запослен је од 1976, а у ЕПС-у, у тадашњој Пословници Врбас, у саставу ЕД Нови Сад, радни однос засновао је 1981. године. За досадашњих 30 година, колико је провео у овој дистрибуцији, Јован Стриковић, сада водећи техничар, променио је шест радних места, али сва она била су у сектору експлоатације.

- У овој дистрибуцији губици електричне енергије и наплата потраживања крећу се близу нивоу просека огранка – каже Стриковић. – На овом подручју налази се једна ТС 110/20 kV, разводно постројење 20 kV и 82 ТС 20/0,4 kV захваљујући чему се обезбеђује стабилно снабдевање купаца електричном енергијом у три места – Кули, Руском Крстуру и Липару. Купаца је укупно 10.911, с тим што је њих 9.940 из категорије „домаћинство“. Остали потрошачи, којих има 971, су „вирманци“, или међу њима нема великих купаца, односно јаких производних предузећа. У протеклом периоду дошло је до правог привредног суноврата и једна за другом рад су завршавале и дотле познате фабрике „Етерна“, „Истра“, „Слобода“ (штофови). Карактеристично за наш рад је и да ово није класична пословница, јер у њој, поред шефа, ради још пет радника: монтерски пар, који у редовном радном времену обављају сите интервенције, и три особе у трговини и економији. Одржавање објекта, а посебно на већем напону, раде запослени у Погону Врбас, као и све друге сложеније послове

две године, као и ослобађање од трошкова за приклучење на водовод и канализацију. Сваки улагач који запосли сто и више радника грађевинско земљиште добиће бесплатно. Они који запосле од десет до сто радника, могу бити ослобођени од 35 до 45 одсто ове накнаде.

И не само то. Обећали су и брзо добијање свих дозвола и документације.

Па ни то није све. Општина су од приватника откупили земљиште и укупнули у целину од 20 хектара за будућу индустријску зону гринфилд инвестиција. Налази се између Куле и Врбаса, поред магистралног пута, у близини аутопута и међународне железничке

Црква Светог Марка

пруге (Будимпешта – Атина) и Великог бачког канала, који ће ускоро постати плован. Може ли повољније бити? А онда је требало направити и пројектну документацију за уређење индустријске зоне и изградњу прилазних путева, водовода, канализације... Све је урађено. Уз помоћ кредита од 80 милиона динара који је подигла Општина.

■ Странни инвеститори на потезу

Кула није само спремна за гринфилд улагања већ и за сва остала. Тренутно су на потезу три страна инвеститора. Француска компанија за производњу делова и опреме за камионе најкасније у јануару почеће производњу у хали од око 5.000 квадратра у којој је некада пословала Фабрика арматура „Истра“. За који месец почеће производњу и МПЕ „Балкан“, власништво италијанског MPE Srl, предузеће са чијих фабричких трaka ће стизати делови за аутомобилску индустрију, као и немачки производњач хране за кућне љубимце SBF Natural Casing.

Има изгледа да ће бити боље. Данас

на Бироу рада посао чека велики број не-запослених. Они немају пару ни за аутобуску карту да дођу на редовно јављање. Зато службеници Бироа одлазе код њих. Посећују их по селима и оверавају им картоне.

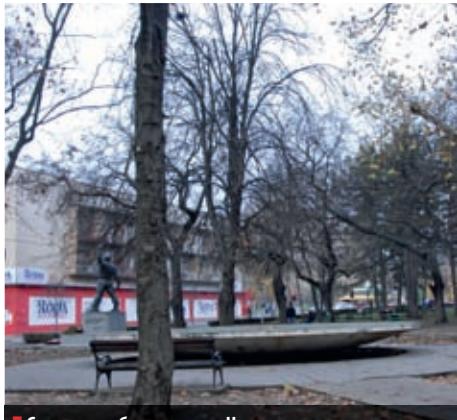
У Кулије ових дана званично отворен стамбени објекат за смештај особа са посебним потребама. Није баш простран, али се од нечег мора почети. Од раније постоји Предах, установа за привремени смештај особа са тешкоћама у развоју.

У објекту Предах, родитељи који имају децу са посебним потребама могу да их оставе на чување, под надзором лекара, до две недеље.

Посебна пажња посвећује се и женама. У оквиру пројекта „Подршка афирмацији жена на локалном нивоу“ почело је одржавање јавне трибине о овој теми. Било је то пре месец дана. Тамо су иступиле и жене које су на челу пчеларских организација Сивца и Куле. Веома је мало жена које се баве пчеларством, а још мање оних које су председнице удружења.

Ретке су и школе које производе струју. Техничка школа „Михајло Пупин“ онамад је пустила у рад прву соларну електрану у Војводини. Друштво за енергетску ефикасност које ради у овој школи, најавило је за дододине још један овакав пројекат. Производиће струју помоћу ветрењаче.

И тако, ови вредни људи не само да раде да зараде и стварају услове за даљи привредни напредак, брину о људима

Споменик борцима из II светског рата

у невољи, него и улажу, потпомажу и учествују у неговању и духовних вредности. Подстичу уметност. Само Црногорци имају три културно-уметничка друштва. Имају их Русини, Срби, Хрвати... Главни облик организовања националних мањина овде управо је кроз културно-уметничка друштва.

■ Многобројне културне манифестације

Кула је позната по изузетно добрим међународним односима. Најмногобројнији су Срби, потом Мађари. Аматери негују све врсте уметности. Имају глумце, фолклористе, музичаре, књижевнике, сликаре, рецитаторе, играче... Укупно их је око 2.000 у свим областима културног стваралаштва.

Овдашња Културно-просветна заједница ради као парна локомотива. Све

се пуши, још од 1957. године. Она организује и многе приредбе од значаја за целу Србију. Као на пример Републички фестивал аматерских позоришта Србије, Месец књиге, музичку манифестацију „Јесен стиже, дуњо моја“ (Дани Исидора Исе Бајића), ликовну колонију Лазар Микулић, али и више зонских смотри различитих облика културно-уметничког стваралаштва, као и све општинске смотре. А општина културу потпомаже по учинку. Ко се боље показао претходне, добија више паре следеће године.

Културни центар Кула учествовао је почетком прошлог месеца у Белом Манастиру (Хрватска) на Фестивалу казалишног стваралаштва. У Градској вијећници, том приликом, потписана је Повеља о прекограницичној сарадњи са Градским казалиштем Бели Манастир. Потписивањем повеље Културни центар Кула сврстао се у ред институција са европском перспективом, иако је то само први корак.

Неколико дана касније, на екс-југословенском фестивалу, као представник Србије, Стеријин комад „Зла жена“ у извођењу кулских аматера овенчан је признањима. Крајем минулог месеца са истом представом гостовали су на Масукиним позоришним данима у Великој Планини, заједно са професионалним позориштима из Ужица, Ниша, Шапца, Крушевца, позориштима Мадленијанум из Београда и Позоришта на Теразијама.

слободан стојићевић
ФОТО: М. дрча

Велики бачки канал

Рекорди

Термоелектране су током ове године забележиле рекордне производње електричне енергије и успеле су да надокнаде мањак енергије из хидрокапацитета. Подмлађени блокови ТЕНТ-а и „Костолца“, уз одличну производњу на површинским коповима „Колубаре“ и „Дрмна“, још једном су доказали да су најважнији ослонац електроенергетског система Србије.

2019

kWh